

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

TARTALOM:

CIKKEK:

Világ proletárai egyesüljete!	113
PODA ICH FRIGYES: Szociálpolitika a kommunista társadalomban	114
A munkásbiztosítás a proletárdiktatúra idején	116
Dr. PACH HENRIK: Munkásvédelem és többtermelés	125
Az oroszországi bolsevik párt programja	130
SZERDAHELYI SÁNDOR: Az iskolai gyermekvédelem Budapesten	133
A föld szava	137
Az orosz munkásbiztosítás az első forradalom után	146
Népegészségügyi kiállítás	152
A szakszervezetek új feladatai	162

SZEMLE:

Az új rend	137
------------	-----

A föld a dolgozók társadalmáé. — A dolgozó nép alkotmánya. — Május elseje — a proletárállam ünnepe. — A szocializált üzemek. — Lakóházak köztulajdonba vétele. — Az ipari, bányá- és közlekedési üzemek köztulajdonba vétele. — Gyógyintézetek köztulajdonba vétele. — Árüzletek köztulajdonba vétele. — Pénzintézetek szocializálása. — Biztosítóintézetek szocializálása. — Szállodák és penziók köztulajdonba vétele. — A munkára való jog. — Ideiglenes ipari termelési tanács megalakítása. — Kisiparosok hitelszükségletének fedezése. — Közellátási Tanács alakítása. — Jótékonyági intézmények összeírása. — Néplőléti intézmények köztulajdonba vétele. — Közjótékonyági intézmények felügyelet alá vétele. — Művelődési és oktatási ügyeink új alapokon. — Nevelési és oktatási intézetek köztulajdonba vétele. — Nevelési és oktatási intézmények egységesítése. — Szellemi Termékek Országos Tanácsa. — Népkönyvtárak. — Munkásegyletek létesítése. — Színházak a proletariátus szolgálatában. — Az új gyermekvédelem. — A házasságon kívüli gyermekek elismertetése. — Zálogházak ellenőrzése és a zálogtárgyak ingyenes visszaadása. — A hadból visszatértek házbértartozásainak elengedése. — Proletárok bútorral való ellátása. — Bűnügyek átvizsgálása. — A nyugdíjintézetek központi vezetése.

Munkásbiztosítás	146
------------------	-----

Megbízás. — A Forradalmi Kormányzótanács LI. számú rendelete. — A pénztári járulékok és díjkövetelések befizetése. — Munkásbiztosítási perek gyors elintézése. — A munkanélküli segélyben részesülők ellátása betegség esetén. — A tanoncok biztosítási kötelezettségét a tanoncszerződés állapítja meg. — A betegségi biztosítás reformja a cseh-szlovák államban. — Betegsegélyző pénztárak kártalanítása a spanyol nátha által okozott költségekért. — A kórházi kezelés első két napjára fizetendő-é ápolási díj? — A stájerországi betegsegélyzőpénztárak gyógyintézete. — Baleset-járadékok beszüntetésének és csökkentésének korlátozása. — A betegsegélyző pénztárak közreműködése a lakásviszonyok javításánál. — A munkanélküliek biztosítása és a német betegsegélyző pénztárak.

Szociális egészségügy	152
-----------------------	-----

Szesztilalom. — Alkoholelles Tanács szervezése. — A gyógyszerészet államosítása. — A testnevelés újjászervezése. — A katonai egészségügyi igazgatás. — Az orvosok reklámhajsásza ellen. — Iskolás gyermekek fogkezelése. — A debreceni munkáskertek. — Az alkoholizmus elleni törvény. — Az orvosok továbbképző tanfolyama nemi bajok felismerésére és gyógyítására. — A kiütéses tifusz elleni védekezés. — Malária-tanfolyamok. — A malária és baleseti sérülés közötti kapcsolat. — Az orvosok menekülése a falutól. — A fajhygiéne. — A csecsemők és kis gyermekek gondozó intézményei. — Nemi betegségek gyógykezelése. — Az éhség-blokád hatása a népegészségre. — A himlő elleni oltás. — Epilepsziások védelme. — Trachomás katonák nyilvántartása és kezelése. — Gondoskodás harctéri koponya-sérültekről. — A spanyolbetegség áldozatainak száma. — Gyógyító- és oktatóműhelyek.

(Folytatás a túloldalon.)

Előfizetési ár egy évre 40 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A magyarországi szakszervezeti mozgalom 1918-ban. — A munkapiac 1918-ban. — A budapesti hatósági munkaközvetítő tevékenysége az 1919. év első negyedében. — A munkaviszony a szocializált üzemekben. — A munkaügyi bíróságok. — Az ipari munkabérek megállapítása. — A szocializált gyógyszerárak alkalmazottainak munkabére. — Munkabérek lefoglalása. — Ifjúmunkások védelme. — A kertgazdasági munkások munkaidéje. — Közalkalmazottak újabb háborús segélye. — Közszolgálati alkalmazottak illetményeiről kiállított nyugták bélyegmentesek. — A Földmunkás Szövetség munkája. — A bevonulások hatása a gyárparra. — Nemzetközi munkásvédelmi konferencia. — A Szociális Termelés Népbiztosságának munkásvédelmi szakosztálya. — A rokkantügyek ideiglenes rendezése. — A borraalórendszer eltörlése. — Német-ausztriai gyermekvédelmi törvény. — Hadisérültek és rokkantak ellátása. — Éjjeli munka eltöltése a húsiparban. — Megszüntették a munkakönyvet s a szerződésszegés büntetést Német-Ausztriában. — A nyolcórás munkanapról szóló törvény végrehajtása — A munkanélküliek segélyezése. — Szociáljogi alapítások a Majna melletti Frankfurtban. — A munkástanácsok beillesztése az alkotmányos szervezetbe. — Az új munkaszervezet. — A német szocializáló törvény. — A munkaviszony általános rendezése a német birodalomban. — A munkaviszony új szabályozása a Németbirodalomban. — A bányaugyek szabályozása a német birodalomban. — Mezőgazdasági és háztartási alkalmazottak szervezkedése. — A mezőgazdasági munkások munkaviszonya. — A berlini háztartási alkalmazottak normál-szerződése. — A cselédtörvények felfüggesztése Bajorországban. — A női munkaerők elbocsátása. — A munkanélküliekről való gondoskodás a német birodalomban. — A nyílt elárusító-üzletek vasárnapi szünetének rendezése Németországban. — A borraalórendszer megszüntetése Berlinben. — Üzemi választmányok a porosz államvasutaknál. — Poroszországban építőmunkásokat alkalmaznak építés-ellenőröknek. — A nyolcórás munkanap Svájcban. — Az angol szakszervezetek fejlődése a háború alatt. — Az angolországi sztrájkokról. — Sztrájktilalom Angolországban. — Gyermekvédelmi klauzula a nyilvános szállításoknál az Egyesült Államokban. — A munkaviszonyra vonatkozó közlemények a proletárdiktatura előtti időből.

SZAKIRODALOM

A Budapesti Nyomor Vöröskönyve. — Az egyenlőség problémája. Bor, sör, pálinka.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvízű radio-aktív gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

RIETSCHEL ÉS HENNEBERG R.-t. Budapest

VIII., Práter-utca 12. Telefon: J. 23-18

Központi fűtések, gőzfűző- és mosó-, vízvezetéki, csatornázási, fürdő- és egyéb egészségi berendezések.

ODELGA MAGYAR GYÓGY- TECHNIKAI IPAR R.-T.

Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. Sebészeti műszerek.

Budapest, VI., Andrásy-út 28.

Telefon 37-04 és 63-16.

Ezelőtt: Odelga J.,

Reiniger, Gebhart és Schall r.-t.,
„Asklepios” Egressy Zoltán okl. mérnök
szakvállalata a Veifa-Művek
magyarországi képviselője. ::

SEGITSEG

Fájós lábak és iudtalpuak részére a szandainasozó

Iudtalpfűző

S viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábát tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld

Székelly és Tsa
ortopéd-cipő készítő. = Budapest, Múzeum-körút 2.

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Béni Vasut. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

MAGYAR-HOLLANDI BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.

HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) házában.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.
Az Országos Munkásbetegszegélyző és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szállítója

SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket, és az
összes betegápolási
cikkeket.

A REMINGTON Írógép Részvénytársaság BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbetegszegélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönbén Egyesületek és Testületek figyelmét felhívja az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerét az érdeklődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■ ■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselet és raktár:

SALZBERGER SAMU

VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző-gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-
gépek, festékpárnák és mindennemű
e szakmába vágó cikkek jutányos
árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Főüzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

„Nervoplast Örkény“

Idegerősítő és idegcsillapító. Biztosan hat ideges álmatlanságnál, főfájásnál és szívidegességnél.

„Ferglobin Örkény“

Vérképző, étvágyjavító. Biztosan hat vérszegénységnél, sápkórnál.

„Thoracin Örkény“

Kitűnően vált be a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél. légcsőhurut, bronchitis, asztma, influenza és tuberkulózisnál.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, egyelőre azon-
ban havonként egyszer, két szám együttesen. — Előfizetési ár
egy évre 40 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V.,
Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Világ proletárjai egyesüljetek!

Sorstragédia egyszerű és kérlelhetetlen logikájával rohantak el raj-
tunk hónapok, nem, napok alatt a történelem óhajta várt, de el sem kép-
zelt eseményei. Az emberiség legrettenetesebb intézménye, a magántulajdon
mindenbe belemarkoló jogrendje grandiózus haláltusában vívódik és vele
a multba készül életberendezkedésünk egész szövevényes hálózata, amely-
nek helyébe az új jogrenddel új szociális viszonyok lépnek. Minden gon-
dolatunk, minden tervünk, minden értékünk átértékelődik és ami tegnap
tán még a lehető legjobb volt, az ma már anachronizmus csupán.

Amikor harcos folyóiratunk jelen száma a nyomdába került, még a hal-
dokló polgári társadalmi rend betegágyát állották körül és lesték a wilsoni
injekciók hatását, a szándékok és a célok egy lassú áttejődésre beállítva,
az elképzelhető szociális politika szoros függvénye lehetett csupán a kapi-
talisztikus gazdasági rendnek. Amit tehát e lapokon elmondunk, némely
részében visszanyúlik bár a lezuhant tegnapha, de minden szándék minden
érzés benne a most születő holnapé.

A szociális jog és a szociális politika a tulajdon jogrendjén belül a
munkásosztály hatalmával és a tudomány fejlődésével arányosan alakult
ki és mindenkor a hatalmi és a profitlehetőségek között megmaradó határ-
értékig emelkedett fel. A nyomorúltaknak hullajtott alamizsnája a kegyes
középkornak és a kizsákmányolók és kizsákmányoltak közös »autonomiá-
ján« fölépülő és a kapitalista állam ellenőrző intézkedéseivel körülvett szo-
ciális biztosítás sohasem törekedtek a proletár teljes kártalanítására beteg-
ségében, balesetében, rokkantságában. A kommunista jogrend a szociális
jog és a szociális politika fogalmát a kollektív termelésből eredő új tarta-
lommal fogja megtölteni.

Ami a multban történt ezekben és ami a multban a tudományt fog-
lalkoztatta, mindazonáltal nem kerülhet értékét vesztett holmiként a multak
poros lomtárába. Lapunk eddigi munkáját a jövőre nézve sem tartjuk
kárba vesztettnek. A proletárság a letűnő kor szociális rendszerébe belé-
vitte az előttünk álló Jövő szellemét. A szociális politika, ez a mostoha
gyermek lép elő az új világban az általános politika előterébe, az ember-
védelem természetes öncélja lesz az államművészetnek.

Akik szerény előharcosai valánk a kialakuló világrendnek, lelkesé-
déssel köszöntjük az idők beteljesülését. Fáradhatatlanul szolgálni kívánjuk
továbbra is a proletáriátus ügyét a közeli és a kialakuló jövőendő lehető-
ségeinek tudományos vizsgálatával.

Szociálpolitika a kommunista társadalomban.

Irta: Podach Erich Frigyes.

A szociálpolitika nem a marxi szociáлизmusból nőtt ki, már előbb megszületett, akkor, amidőn a kapitalista állam minden filantrópiától mentesen meglátta, hogy a munkáslezüllés profitjának soványodásához fog vezetni. (Nem véletlenség, hogy a legértelmesebb rabszolgatartók, az angolok, 1840-ben adták ki híres kék könyvüket, az ipari nyomorról, különös tekintettel a gyermekmunkásokra.) A szocialista- (szociáldemokrata-) mozgalom azután ezt a politikát az állam kezéből kivette: a munkásságnak, a munkásszervezeteknek adta át. A munkásmozgalom energiáinak túlnyomó nagy része vezetődött le azután a szociálpolitikában. Egyszerű okok készítették arra:

1. a szociáлизmus a belátásra, az érdekre appellál elsősorban és céljait a proletáriátus végtelen tömegeinek egységgé kovácsolásával éri el. Kézen fekvő tehát, hogy a szervezeteknek intenzív szociálpolitikát (munkásjóléti politikát) kellett űzniök, hogy megláttassák a szervezetség előnyeit a szervezettlenekkel szemben.

2. Minden munkásmozgalom a munkásság helyzetének javítását célozza. A végleges jólétet akarja megteremtteni, de nem felejtkezhet el — hiszen lélektanilag lehetetlen másképp — az adott rémes nyomorúságokon is javítani.

A kapitalista gazdasági rendben nem volt más mód a döntő küzdelem előtt, mint apró szociálpolitikai csatározások tömegével segíteni a munkásságot, gyengíteni a kapitalizmust. Hivatást teljesített ilykép a szociálpolitika, különösen abban, hogy a munkásságnak az állatoknál is alacsonyabb sorba süllyedését akadályozta meg, hiszen a Verelendung forradalmasító voltában nincs köszönet akkor, ha testileg és lelkileg akció-képtelenné teszi a nyomor hordozóit. És ha voltak is olyanok, akik minden helyzet szélsőséges kiélezésének Sorel-i elvét hangoztatták, mégsem gondolhatták azt, hogy egy még szervezetlenül álló kicsiny csoportok kétségbeesett, nem egyöntetű és gerillaszerű harcmodora a kapitalizmus bástyáit ledöntheti.

Mégis ha hiba volt, mint ahogy sokszor volt a szociálpolitika körül, akkor ez nem magában a szociálpolitikában volt meg, hanem azokban a koncepciótlanokban, rövidlátókban, opportunistákban, reformistákban, megalkuvókban, céltévesztőkben, akik a szociálpolitikát, az eszközt célosították; összekeverték a szociálpolitikát a szociáлизmussal, a szociálpolitikát pedig csak mint a gazdasági helyzet pepecselő javítását irányzó öncélú munkásmozgalmat vezették. A politikától, a proletáriátusnak a hatalmat megszerző küzdelmétől pedig elfelejtkeztek. Kedves naivitással hitték, ha ezek egyáltalában hittek valamit, hogy kisdéd, gombamódra szaporodó munkásjóléti intézmények majd kiszívják a kapitalizmus életerejét és ez aztán korhadtan eléjük fog rogyani. Éppen megfordítva történt. Olyan államokban, ahol a kapitalisták nem voltak vakok és legmélyebben mentek bele ebbe a szociálpolitikai játékba, ott, ahol a legszebb virágokat hajtotta az »osztályállamszociáлизmus«, elveszett a munkásság forradalmi készsége, ott állottak a szociálisták a legtávolabb igazi céljuktól. A világháború kellett ahhoz, hogy lehulljon a lepel és az Arbeiterheimeken, Orchestervereineken és a többiekben túl ott álljon a kapitalizmus a maga igazi valójában.

Most, amikor lezárul egy kor és bucsútvenni jöttünk a szociálpolitikától, megértjük azt, amit meg kell érteni és megállapítjuk, hogy a kapitalista gazdasági (állam) szervezet összeroskadásához vezető belső ellentétek nagy törvényeit nem zavarták még a kicsúszott szociálpolitika tévedései sem. Most már mind ez a múlté. A jelen proletárdiktaturája, amely a legnyíltabb és legöklösebb osztályharcban még fojtogatja ugyan a haláltusában vergődő burzsoáziát, kell, hogy egész elméletünket, nézeteinket abból a szempontból indítsa ki, hogy a kapitalizmus megszűnt. A tőke és munka harca eldőlt és eltűnt, mert elpusztult a tőke. A szocialista út utolsó etapjára értünk, eljutottunk a kommunizmus megteremtésének munkájához. Itt nincs toldozás-foldozás és a szociális forradalom nem a múlt szociálpolitikájának kicsinyes kavicsaiból, hanem egészen új hatalmas sziklákból épít. Tiszta proletárpolitika teremti meg az új rendet. És így megsemmisül a régi értelemben vett szociálpolitika.

1. A munkásközvetítés állami centrális munkáelosztó szervezet feladata lesz. A munkanélküliség nagy szociálpolitikai kérdése el van vágva, mert a kommunista társadalomban nem lesz meg a kapitalista bérlényomásnak ez a jelensége.

2. A munkaidő normalizálása alacsony időre, különleges tekintettel a betegségtermő, gyilkos üzemekre, akkor, mikor a dolgozók dirigálnak nem áll meg, mint politikai program. A hétfégi pihenés (weekesend) nem késhehet sokáig.

3. Éjjeli munkára sem fogja az egyik dolgozó a másikat kényszeríteni, mert nem kell neki a más ványadt bőréből kiszorított profit.

4. A nő ismét és legelső sorban anyja lesz és ebből a szempontból védetik meg mindenki előtt és mindenekelőtt, mint dolgozó. A gyárakban, a vállalatoknál, mindenütt, ahol dolgozni fog, helyiségek fognak állni rendelkezésére, szünetet kap, hogy anyai hivatását munkaközben is elvégezhesse. A szülés (betegség) ideje alatt is gondoskodva lesz róla.

5. A gyermekeknek a kapitalista sinterolás helyett iskola jut osztályrészül.

6. Egy központilag, mindenkire kiterjedő, teljesen keresztülvitt szociális biztosítási rendszer, betegség, rokkantság, aggság, hivatásbeli betegség, munkanélküliség, anyaság, özvegység, árvaság stb. teszi majd feleslegessé az Ortskrankenkassék patriarkális intézményét.

7. Orvosi segély, kórház, gyógyszer ingyen jut mindenkinek. Az egészségügyi törvényhozást, a munkások életének és egészségének védelmét nem kell említeni, hiszen maguk a munkások, a dolgozók hozzák a törvényeket.

8. A nyomorlakások, a házimunka-betegségek (sweating), a szociális nyomor betegségei nem fognak akkor különös intézkedéseket követelni, mikor a földre és ingatlanra vonatkozó tulajdonjog megszűnt és az új lakások építése és megválasztása is a munkásság rendelkezései szerint történik.

9. A munkafelügyelők, az üzemvezetők és munkásság őrítő harca, amikor ezeket a munkások maguk választják, megszűnt.

És így tovább folytathatók mindazt, amik egy kommunista szociálpolitika lehetetlenségét bizonyítják.

Futó sorok világítottak rá a szociálpolitika multjára és igyekeztek idézni jelenjét, a mindent likvidáló átmenet korszakát. És ha majd berekedzik a kommunista rend, mi lesz akkor? Bizton állíthatjuk, semmiképpen sem tér majd vissza a régi felfogású szociálpolitika és ha lesz majd valami, amit majd ezzel a névvel fogunk illetni, ez az a működési mód lesz, amely a tudomány mindenkori állását a dolgozók életének javítására, a földi lét jobbátételére fogja fordítani. Talán meglesznek azok a speciális fórumok, amelyekben munkások és tudósok, munkástudósok igyekeznek majd a társadalomtudomány elvont felismeréseinek kötött energiáit az alkalmazott szociológia révén hasznosítani, miként egy elméleti fizikai felfedezésnek a technikus az emberiség érdekében való igazi hasznosítója.

A munkásbiztosítás a proletárdiktatúra idején.

A kapitalista társadalomban az uralkodó osztályok a szociálpolitikát tekintették annak a varázseszköznek, amelynek a segítségével a szocialista pártban tömörült munkásságot az osztályharctól eltéríteni és a kapitalista társadalmi renddel kibékíteni lehet. Amikor a szocialista-mozgalom kellemtelenné kezdett válni s azzal fenyegetett, hogy az ipari fejlődésnek akadályául szolgál, elsősorban brutális rendőri eszközökkel igyekeztek elfojtani és a kivételes intézkedések és törvények egész sorozatát alkalmazták a mozgalom résztvevői ellen. Amikor a rendőri erőszak hatástalannak bizonyult, a szociális reformok útjára léptek s azt hitték, hogy a munkásjóléti intézkedések megszüntetik a tőke és munka közötti ellentétet. Így történt, hogy a német szocialista törvényt tizenhárom évi fennállása után megszüntették s közvetlen utána a német császár ismeretes és sokat idézett üzenetet küldött a birodalmi gyűlésnek, amelyben felhívta azt, hogy a munkások jóléte érdekében megfelelő törvényeket alkosson. A német birodalmi gyűlés tényleg gyors egymásutánban megalkotta a kötelező munkásbiztosításról s a munkásvédelemről szóló törvényeket, később a több európai államok is létesítettek hasonló intézményeket.

A világháború kitöréséig harminc év telt el azóta s ezalatt az idő alatt a nemzetközi kongresszusok egész sorozata foglalkozott a munkásbiztosítás kérdéseivel. Hivatásos és magántudósok között szünni nem akaró viták folytak le arról, helyes-e, jogos-e, hogy munkásokat kötelezően vonjanak be a biztosításba. Nagy államférfiak egész komoly apparátussal igyekeztek szembeszállani a biztosítás kötelező voltával. Gazdasági és politikai érvek tárházát vonultatták fel a kötelező elv ellen, nem utolsó helyen azt is, hogy akarata ellenére senkit sem lehet kényszeríteni, hogy betegség, baleset vagy rokkantság esetére biztosítsa magát. Szerintük mindenkinek egyéni joga oly módon gondoskodni magáról, ahogy akar. *)

Amikor a kötelezettség kérdése eldőlt, új viták indultak meg és könyvtárakat írtak össze arról, hogy a biztosítás szervezete milyen legyen.

*) A kötelező, minden polgárra kiterjedő biztosítás eszméjét első ízben 1849. október 13-án Offenburg városban tartott nagy népgyűlésen vetették fel. Amand Gögg, az ottani ideiglenes kormány tagja követelt általános intézetet, amelyben mindenkéi biztosítva legyen, ha aggkor, rokkantság vagy betegség miatt kor-elképtelen lesz. A. A. Issaieff: "Der Socialismus und das öffentliche Leben."

A munkásbiztosítás egysége, centralizáció, decentralizáció s más formai kérdések voltak a jelszavak s évekig tartott, míg ezek fölött a tudományos mérkőzések elcsendesültek, hogy újabb vitáknak adjanak helyet. Ezúttal a tárgy az volt, hogy a biztosítás szolgáltatásai a tényleges keresetnek mily határáig terjedjen s hogy csak bér munkások vagy önállóak is felvétesse-nek-e a biztosítás körébe.

Míg a tudósok és biztosítástechnikusok ilyen elméleti vitatkozásokat folytattak, az érdekelt munkásság egyre panaszkodott a biztosítási szolgáltatások elégtelensége miatt; zúgolódott a munkásbiztosítás bürokratikus berendezései miatt, és türelmetlenül várta a kormányprogramokban folyton ígért javulást.

A munkásbiztosítás első törvényjavaslatait a szocialista munkásság kételkedéssel és ellenszenvvel fogadta, sőt a német birodalmi gyűlésen a szocialista frakció azok elfogadása ellen szavazott.**)

Később azonban a munkásság mindinkább megbarátkozott ezekkel az intézményekkel, igyekezett azokat kezébe venni s fejleszteni, abból a fel fogásból indulva ki, hogy az osztályharcot csak erősítheti, ha a munkások betegség vagy rokkantság esetén nincsenek teljesen magukra hagyatva, hanem támogatást nyernek a biztosítási intézményektől.

Ezt fejezi ki *Grillenberger*-nek 1888. december 6-án a német birodalmi gyűlésen tett nyilatkozata: »Mi azt az álláspontot foglaljuk el és ezt állandóan kifejezetten is hangsúlyozzuk, hogy a jó munkásvédelmi törvényhozás és a jó szociális törvények a munkásokon segíthetnek és hogy mindig dolgoznunk kell azon, hogy jó törvényeket készítsünk, mert ezáltal a munkások harckészségét emeljük.«

Az *erfurti programm* magyarázatában is ennek a gondolatnak adnak kifejezést Karl Kautsky és Bruno Schoenlank, mondván: »A munkásosztályt gazdaságilag erősíteni, jó szociális törvények által magasabb fokra emelni és a nyomorúságba süllyedéstől megmenteni kell, hogy így testileg és szellemileg ellenállóképes legyen. Egyfelől tehát küzdenünk kell a politikai szabadságért, másfelől a munkásvédelemért!«

Minden törekvés azonban, amely a munkásbiztosítás megfelelő kifejtésére irányult, szemben találta magát a munkáltatók és ezek érdekeit

** A szocialistáknak ezt az állásfoglalását mindig súlyos vádként szokták emlegetni. Olybá tüntették fel az esetet, mintha a szocialista párt azért szavazott volna a javaslatok ellen, mert azok a munkások helyzetét megjavítják s az így kielégített munkások a pártot cserbenhagynák. A valóság az, hogy a javaslatok tárgyalásakor a munkások érdekében tett összes indítványukat elvetették s így azokat nem tartották megfelelőeknek. Kiténik ez Dietz szociáldemokrata képviselőnek a betegsegélyezési törvény 1883. évben történt tárgyalása alkalmával a szociáldemokrata párt megbízásából tett következő nyilatkozatából: »A munkások betegségi biztosításáról szóló törvény sem egészében, sem részleteiben nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a munkások ily törvénnyel szemben támasztanak. Sok tekintetben ez a törvény a jelenlegi helyzet rosszabbodását jelenti. A törvény azáltal, hogy határárt a bér munkásokra korlátozzák, osztály- és kivételes törvény jellegét viseli magán, különösen azért, mert a birodalmi kormány kényszere folytán abból a mezőgazdasági munkásokat kizárták, akiknek az ipari munkásokkal való egyenlősítését az igazságosság egyszerű törvénye kívánja.

Továbbá azáltal, hogy a vállalati pénztárakat meghagyják, amelyek természetüknél fogva a kapitalisták kezében az elnyomás egyik eszközeül szolgálnak;

hogy a munkásoknak fennálló szabad pénztárait bizonytalan helyzetbe hozzák;

hogy a tagoknak a pénztár vagyona feletti rendelkezési jogát korlátozzák,

végül a törvénynek rendőri, bürokratikus általános jellege folytán, amelyek megjavítását számos, a szervezetre vonatkozó indítványainkkal hasztalanul kíséreltük meg;

mindezek lehetetlenné teszik számunkra, hogy a munkásoknak betegségi biztosítására vonatkozó törvényben a munkásosztályra üdvös rendszabályokat vagy egy komoly szociális reformkorszaknak megnyitását tekinthessük. Ezért a törvény mellett és ellene szóló érvelnek megfontolt mérlegelése után az ellen fogunk szavazni.

védelmező államhatalommal s hosszas küzdelmek és harcok útján lehetett csak lépésről-lépésre némi haladást elérni. Jellemző, hogy a munkásbiztosítás terén elért minden haladás a munkások önkormányzati jogának korlátozásával járt, s amely mértékben sikerült az intézmény fejlesztését kivívni, oly mértékben hatalmasodott el az állami bürokrácia az intézmény felett. A kapitalista társadalomban tehát sehol sem vált a munkásbiztosítás igazi munkásintézménnyé, nem sikerült azt a munkásoknak teljesen kezükbe venni s a munkások javára zavartalanul felhasználni.

Ha végig gondolunk azon a közel három évtizedes küzdelmen, amely Magyarországon a munkásbiztosítás körül lefolyt, most már csak csodálkozni tudunk azon a makacsságon és rövidlátáson, amelyvel szembe találtak a munkások törekvései. Az 1891. évben megalkotott betegségélyezési törvényt közel 20 év alatt sem tudták vagy akarták teljesen életbe léptetni. A magyar közigazgatásnak legsötétebb korszakát mutatja az a bornírtság, amelyvel e törvényt kezelték. De a váltakozó kormányok tehetetlenségére, is élesen rávilágít az a körülmény, hogy a törvényt folyton reformálni, balesetbiztosítással kiegészíteni akarták, de ez az akaratuk mindig belefűlladt az ankétek és érdektestületek véleményezésének tömkelegébe, ahonnan csak akkor tudták kihuzni, amikor a nemzeti ellenállás korszaka után megalakult nemzeti kormány, politikai jogok helyett — a régi recipe szerint — szociális reformokkal akarta elnémitani a tömegeket. Ekkor létesült az 1907. évi XIX. törvény.

Kétségkívűl a multtal szemben e törvény igen nagy haladást jelentett s mivel végrehajtását a közigazgatás kezéből kivették, csakhamar az ország egész területén ez alapon kezdtek működni a munkásbiztosító pénztárak. De most is bekövetkezett az, hogy az anyagi téren nyűjtott haladást a munkások önkormányzatának korlátok közé való szorításával ellensűlyozták. A pénztárak vezetését fele részben munkáltatókra bízták, azonkivűl pedig az egész intézmény fölé egy állami hivatalt létesítettek, amely szigorúan őrködött azon, hogy az ily módon megcsorbitott önkormányzat valahogy ne érvényesűlhessen.

Közbejött a háború és négy háborús esztendő rémes nyomorúságának kellett ránk szakadni, amíg a kormány rászánta magát, hogy a munkásbiztosításon a változott viszonyoknak megfelelő módosításokat eszközöljön. Arra már nem volt bátorsága, hogy a balesetbiztosításhoz is hozzányűljön mert ennek költségei kizárólag a munkáltatókat terhelték, csak a betegségélyezést reformálta, ezt is oly szűkkeblűen és oly szerény méretekkel, hogy a munkásbiztosítás szolgáltatásai, a háborús árnívóhoz képest alamizsnaszerűek maradtak.

A proletárdiktaturának kellett jönni, hogy a munkásbiztosítás terén is rendet teremtsen. A Tanácsköztársaság minden tanulmányozás és ankétezés nélkül, már létezésének első napjaiban kibocsátotta a következő rendeletet:

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számű rendelete

1. §. Betegségi és baleseti biztosítás hatálya alatt áll minden munkás (földmivesmunkás is.)

Munkás mindenki, aki köz- vagy magánszolgálatban munkabér vagy fizetés fejében dolgozik.

A földmivesmunkások biztosításának módozatairól a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság külön rendelettel fog intézkedni.

2. §. A betegségi segélyekre való igényjogosultság a betegség kezdetétől számított egy évig tart.

3. §. Táppénz az első négy hétben az átlagos napibér 60 százaléka, az első négy hét lejártától az átlagos napibér 75 százaléka, családfenntartóknak, a 26. hét lejártától kezdve az átlagos napibér teljes összege.

4. §. A gyermekágyi segély az átlagos napibér teljes összege.

A nem biztosított családtagok részére szülés esetében napi 3 korona gyermekágyi segély fizetendő.

5. §. A biztosított nő a terhesség utolsó négy hetében átlagos napibérének teljes összegét kapja terhességi segély gyanánt, ha megelőzőleg egy esztendőn belül három hónapig a pénztárnak tagja volt.

6. Az átlagos napibér ötféle :

5 korona, akiknek keresete nincs vagy keresete legföljebb 5 koronáig terjed ;

10 korona, akiknek napibére 5 koronától 10 koronáig terjed ;

12 korona, akiknek napibére 10 koronától 14 koronáig terjed ;

16 korona, akiknek napibére 14 koronától 18 koronáig terjed ;

20 korona, akiknek napibére 18 koronánál nagyobb.

7. §. Baleseti sérülteknek a táppénz mindaddig jár, amíg gyógykezelésre szoruló betegek.

8. §. Baleseti sérültek kártalanításának alapjául a keresetet évi 4800 koronáig kell számításba venni és teljes munkaképtelenség esetén 66²/₃ százalékkal, részleges munkaképességvesztés esetén pedig ennek megfelelő arányban kell kártalanítani.

9. §. Tanoncok, gyakornokok és oly egyének, akik be nem fejezett kiképzésük miatt fizetést vagy bért egyáltalán nem, vagy csak a szokásosnál csekélyebbet kapnak, baleseti sérülés esetén kártalanításukat koruk emelkedésével emelkedően olyan javadalmazás alapján kapják, amely eléri az ugyanabban vagy hasonló üzemben és ugyanabban az időben hasonló korú munkások átlagos legkisebb keresményét.

10. §. Azokat a kedvezményeket, amelyeket a 8. és 9. §-ok elrendelnek, megkapják azok a járadékosok is, akiknek balesete korábban történt, de a kártalanítás összege még nincs jogerősen megállapítva.

11. §. Minthogy a régi rendszer idején megállapított járadékok nem felelnek meg a mai megélhetési viszonyoknak, rendkívüli járadékpótlékot adunk mindazoknak a baleseti sérülteknek, akiknek járadékát a jelen rendelet érvénybe lépése előtt jogerősen megállapították.

A havi járadékpótlék a havi járadéknak 100 százaléka akkor, ha a baleset 1914. év végéig történt; 75 százaléka, ha a baleset 1915-ben történt; 50 százaléka, ha a baleset 1916-ban történt és 25 százaléka, ha a baleset 1917-ben vagy 1917 után történt.

A járadékpótlékre csak azoknak van joguk, akik munkaképességüknek legalább felét elvesztették. A járadékpótlékre vonatkozó kérelmek az Országos Munkásbiztosító Pénztárhoz intézendők. Kérelem nélkül a pénztár nem intézkedik.

Ugyancsak az Országos Pénztárnál kérhetnek hasonló járadékpótlékot azoknak az elhaltaknak hozzátartozói is, akik segélyre szorulnak.

12. §. A betegségi biztosítási járulék az átlagos napibér hat százaléka.

Üzemi balesetből fölmerülő minden költség a sérülés első napjától kezdve balesetbiztosítási költség.

13. §. A közalkalmazottak után a betegségi biztosítási járulékot további rendelkezésig a munkáltató fizeti. Ezeknek táppénzébe és baleseti járadékába azonban be kell számítani azt, amit szolgálati rendtartásuk (illetményszabályzatuk) alapján a megfelelő időre illetményeik (nyugdíjuk) fejében munkáltatójuktól, illetőleg nyugdíjintézetüktől kapnak.

E rendelet szempontjából közalkalmazottak, az állami, törvényhatósági, községi és közalapítványi hivatalokban a vállalatoknál, a közintézeteknél, illetőleg a helyükbe lépő hatóságoknál az országos és a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál, úgyszintén a nyilvános forgalmú vasuti és gőzhajózási vállalatoknál alkalmazottak.

14. §. Az országos és kerületi munkásbiztosító pénztárak önkormányzatában, a választott bírásokban mindkét fokon kizárólag csak a biztosításra kötelezett munkások vesznek részt.

15. §. A vállalati és dohánygyári betegsegélyző pénztárak megszűnnek.

A nyilvános forgalmú vasuti és hajózási vállalatok által fönntartott vállalati betegsegélyző-pénztárak, a magánegyesületi betegsegélyző pénztárak, úgyszintén a bányatársulások fönmaradása vagy megszűnése ügyében a munkaügyi és népjóléti népbiztosság külön rendelettel intézkedik. Ezen intézmények is azonban kötelesek a beteg, illetőleg a balesetet szenvedett munkásnak betegség vagy baleset esetén ugyanannyit adni, mint aő országos pénztár.

16. §. Az állami munkásbiztosítási hivatal eddigi hatásköre — a bírói és biztosítási tanácsa elé tartozó ügyek kivételével — a munkaügyi és népjóléti népbiztosság hatáskörébe megy át.

17. §. Ez a rendelet 1919. évi március hó 30-án lép érvénybe. A rendelet végrehajtása érdekében a munkaügyi és népjóléti népbiztos intézkedik.

Ezt a rendeletet csakhamar követte ennek végrehajtására a munkaügyi és népjóléti népbiztosság által kibocsátott végrehajtási rendelkezés:

A Munkaügyi és Népjóléti népbiztosság 3. M. N. N. rendelete.

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendeletének 17. §-a alapján a következőket rendeljük:

1. §. Mindazok, akikre a munkásbiztosítás hatálya a Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendelete értelmében kiterjed, folyó évi március hó 30. napjától kezdve betegség és baleset esetére biztosítva vannak és az előírt feltételek fennforgása esetén a segélyezésre jogosultak.

2. §. Azokat a közalkalmazottakat, akik eddig biztosítva nem voltak, a hivatal (üzem) vezetője e rendelet kihirdetésétől számított 8 napon belül a kerületi munkásbiztosító pénztárnál bejelenteni köteles.

A bejelentésnek magában kell foglalnia a hivatal (üzem) megjelölését, a bejelentett közalkalmazottak vezeték- és keresztnévét, egyéb személyi adatait és összes járandóságait.

3. §. A szocializált és a magánüzemek (üzletek, műhelyek, irodák stb.) ugyancsak e rendelet kihirdetésétől számított 8 nap alatt tartoznak bejelenteni a kerületi munkásbiztosító pénztárnál összes alkalmazottaikat és pedig azokat is, akik szénszegélyt kapnak.

4. §. A háztartások vezetői tartoznak e rendelet kihirdetésétől számított 8 nap alatt mindennemű háztartási alkalmazottaikat (pl. mindenes, szakácsnő, szobalány, házvezetőnő, takarítónő, komorna, liftes, kapus, kocsis, soffőr, stb.) a kerületi munkásbiztosító pénztárnál bejelenteni.

Oly házakban, amelyekben a bizalmi rendszer meg van valósítva, a háztartási alkalmazottak bejelentését a bizalmiférfit (nő) útján kell megtenni, aki a bejelentett adatok valóságát igazolja és a bejelentéseket a kerületi munkásbiztosító pénztárhoz továbbítja.

5. §. A bejelentéshez szükséges nyomtatványokat a kerületi munkásbiztosító pénztár a bejelentésre kötelezetteknek ingyen bocsátja rendelkezésére.

6. §. Azok, akik a 2—4. §-okban előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesznek eleget, vagy azt késedelmesen teljesítik, vagy valótlan adatokat jelentenek be, forradalmi törvényszék elé állíttatnak.

Forradalmi törvényszék elé kerül az a munkáltató is, aki az esedékes biztosítási járulékokat és díjakat a munkásbiztosító pénztárnál pontosan be nem fizeti.

7. §. Az az üzem, amely bizonyos foglalkozású alkalmazottait a Ferenc József kereskedelmi kórház betegsegélyző pénztáránál biztosítja, a bejelentéseket ezekre nézve szintén ennél a magánegyesületi betegsegélyző pénztárnál teljesíti.

8. §. A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú rendeletével balesetbiztosítás alá helyezett üzemek bejelentése tárgyában az Országos Munkásbiztosító Pénztár rendelettel intézkedik.

9. §. Mindazok a rendelkezések, amelyek a közalkalmazottakat a munkásbiztosítás hatálya alól kivonták, érvényüket veszítik.

10. §. A betegségi biztosításban a napibérosztályok megállapításánál, valamint a balesetbiztosításban a kártalanításnál és a költségek felosztásánál és kirovására a munkások összes járandóságait számításba kell venni.

11. §. A betegségi biztosítási járulékok, amelyeknek felét a munkáltató, felét a munkás fizeti, a következők:

az első napibérosztályban (5 K napibérig bezárólag) napi 34 f, heti 210 K,

- a második napibérosztályban (5 K-án felül 10 K napibérig bezárólag) napi 70 f, heti 4:20 K,
 a harmadik napibérosztályban (10 K-án felül 14 K napibérig bezárólag) napi 84 f, heti 5:04 K,
 a negyedik napibérosztályban (14 K-án felül 18 K napibérig bezárólag) napi 1:12 K, heti 6:72 K,
 az ötödik napibérosztályban (18 K-án felül) napi 1:40 K, heti 8:40 K.

12. §. A táppénz a következő:

- az első napibérosztályban az első négy hétben napi 3 K, négy héten túl napi 3 K 75 f,
 a második napibérosztályban az első négy hétben napi 6 K, négy héten túl napi 7 K 50 f,
 a harmadik napibérosztályban az első négy hétben napi 7:20 K, négy héten túl napi 9 K,
 a negyedik napibérosztályban az első négy hétben napi 9:60 K, négy héten túl napi 12 K,
 az ötödik napibérosztályban az első négy hétben napi 12 K, négy héten túl napi 15 K.

A családfenntartóknak a huszonhatodik héten túl járó táppénz:

az első napibérosztályban napi	5 K
a második	10 »
a harmadik	12 »
a negyedik	16 »
az ötödik	20 »

13. §. A dolgozó nők terhességi és gyermekágyi segélye a következő:

az első napibérosztályban napi	5 K
a második	10 »
a harmadik	12 »
a negyedik	16 »
az ötödik	20 »

14. §. A dolgozó nők szoptatási segélye valamennyi napibérosztályban napi két korona.

15. §. A munkások (munkásnők) halála esetén járó temetkezési segély a következő:

az első napibérosztályban	150 K
a második	300 »
a harmadik	360 »
a negyedik	480 »
az ötödik	600 »

16. §. A pénztár annak a biztosítottnak készpénzsegélyeit és kártalanítását (táppénz, terhességi, gyermekágyi, szoptatási, temetkezési segély, járadék), akinél valamely különleges körülmény (pl. iszákosság, elmezavar, stb.) következtében az a veszély forog fenn, hogy a kiszolgáltatót összeget nem rendeltetésszerűen használja fel, a vele közös háztartásban élő családtag kezéhez fizetheti.

17. §. Azok, akik folyó évi március hó 30. napján betegállományban vannak, a segélyeket ettől a naptól kezdve a Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendeletében megállapított összegekben az ott megszabott időtartamon keresztül kapják. A segélyezés időtartamát a betegség kezdetétől kell számítani.

A folyó évi március 30. napja előtti időre visszamenőleg magasabb segélyt kifizetni nem lehet.

18. §. A terhességi és gyermekágyi segélyt megkapják azok a dolgozó nők is, akik a megelőző esztendőn belül nem voltak ugyan három hónapon át pénztári tagok, de ennyi időn át olyan foglalkozásban álltak (pl. háztartási alkalmazottak), amelyre a Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendelete a munkásbiztosítás hatályát kiterjesztette.

19. §. Az a dolgozó nő, aki terhességi vagy gyermekágyi segélyre, úgyszintén az a női családtag, aki gyermekágyi segélyre jogosult, segélyét nem kapja meg azokra a napokra, amelyeken munkabér fejében munkát végez.

20. §. Az Országos Munkásbiztosító Pénztár tartozik a veszélyességi táblázat kiegészítése és esetleges módosítása iránt haladéktalanul intézkedni és a vonatkozó munkálatokat oly időben befejezni, hogy az üzemek besorozása még a folyó évben megtörténhessék és a folyó évi költségek felosztása és kirovása is ugyanezen az alapon legyen elvégezhető.

21. §. A kézműves iparosok, akik ötnél több munkást rendszerint nem alkalmaznak, minden egyes alkalmazottért heti huszonöt fillér balesetbiztosítási díjat fizetnek. Ez a heti díj abban az esetben is fizetendő, ha a munkás munkaviszonya egy hétnél rövidebb ideig tart.

22. §. A vállalati és dohánygyári betegsegélyező pénztárak folyó évi március hó 30. napjával számadásaikat lezárják és felszámolnak. A felszámolást a vállalat helye szerint illetékes kerületi munkásbiztosító pénztár végzi.

A felszámolás alatt levő vállalati és dohánygyári betegsegélyező pénztárak folyó évi március hó 30. napját követően a segélyezést a kerületi munkásbiztosító pénztár számlájára teljesítik mindaddig, míg a felszámolás befejezését nem nyer.

A felszámolás eredményéről a kerületi munkásbiztosító pénztár az Országos Munkásbiztosító Pénztár útján jelentést tesz a munkaügyi és népjóléti népbiztosságnak.

23. §. Az Országos Munkásbiztosító Pénztár és a kerületi munkásbiztosító pénztárak önkormányzatában résztvevő munkáltatók megbízatásukat folyó évi március hó 30. napjával elvesztik és az önkormányzatban való közreműködésük megszűnik.

A munkástagok tisztségüket továbbra is megtartják, amíg a munkaügyi és népjóléti népbiztos az önkormányzat újjáalakítása iránt intézkedik.

Az önkormányzat újjáalakításánál vagy esetleges kiegészítésénél gondoskodni kell arról, hogy a nők és a biztosításba ezuttal bevont dolgozó osztályok is képviselőkhöz jussanak.

24. §. A pénztári tisztviselők által kiküldött bizalmi férfiak (nők) az önkormányzati szervek ülésein tanácskozási joggal részt vehetnek.

25. §. A munkásbiztosítási választott bíróságok háromtagú tanácsban határoznak, amely egyelőre szakbíró elnöksége alatt két munkásból áll.

A Munkásbiztosítási Hivatal a segélyezési és kártalanítási követelésekről szintén háromtagú tanácsban dönt, mely ugyanúgy alakul, mint a választott bíróságok.

A Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa három szakbíróból áll.

A Munkásbiztosítási Hivatal ügykörébe tartozó egyéb ügyek átvétele és az ezzel járó személyi és dologi kérdések felől külön intézkedés fog történni.

E folyóirat olvasói előtt nem kell részletesen magyarázni, minő jelentős változások hoztak létre a Kormányzótanács rendeletei. Az eddigi munkásbiztosítás betegség esetére általában csak az ipari és kereskedelmi munkásokat biztosította, baleset esetére pedig csak azokat az ipari munkásokat, akik bizonyos veszélyes üzemekben dolgoztak. Az új rendelet kiterjesztette a biztosítási kötelezettségét betegség és baleset esetére *minden munkásra*. Kimondotta továbbá, hogy *munkás mindenki, aki köz- vagy magánszolgálatban, munkabér vagy fizetés fejében dolgozik*. Egyidejűleg eltörölte a régi törvénynek azt a megszorítását, amely a biztosítást bizonyos kereseti határhoz kötötte. Ily módon bekerültek a biztosításba a földművesmunkások, a háztartási alkalmazottak, köztisztviselők, stb. A betegségi segélyekre való igényjogosultság eddig 26 hétig tartott, az új rendelet szerint egy évig. A táppénz az eddigi átlagos napibér 60%-a volt azonban az átlagos napibérek megállapításánál érte a munkásságot súlyos hátrány, amennyiben a legmagasabb keresetű munkásnál is csak 11 K volt az átlagos napibér. A Kormányzótanács rendelkezése szerint ez a munkásságra nézve súlyos hátrány megszűnt, az átlagos napibérek lényegesen felemeltettek, úgy, hogy a munkások jelentékeny részének napi táppénze az eddigi legmagasabb 6'60 K helyett most már a betegségnek az első 4 hetében 12 K, 4 heti betegség után 15 K, 26 heti betegség után pedig 20 K. A fokozatos emelkedést azért léptette a Tanácskormány életbe, mert tisztában volt a munkások helyzetével, tisztában volt azzal, hogy a betegség nemcsak romboló hatással van a munkás szervezetre, hanem kimerülnek a munkásnak esetleges készletei a betegség hosszú tartama alatt és

így minél hosszabb ideig tart a betegség, annál nagyobb támogatásra van szüksége. A táppénznek fokozatos emelkedése teljesen újszerű, ezt sehol másutt nem találjuk meg, sőt a külföldi munkásbiztosításokban a betegség időtartamával nemhogy emelkednék a táppénz összege, hanem fokozatosan csökken.

Az *anya- és gyermekvédelem* előmozdítását valósítja meg a Tanácskormány akkor, amikor terhességi segélyt ad a lebetegedés előtti 4 héten át és pedig a dolgozó munkásnő átlagos munkabérének teljes összegében, a lebetegedés után pedig gyermekágyi segélyt nyújt. E segély kimerítése után 12 héten át szoptatási segélyt ad a pénztár úgy a biztosított munkásnőnek, mint a biztosítottal egy háztartásban élő családtagnak, mindezt pedig a multtal szemben sokkal nagyobb összegben. Az előző kormányok idején munkásnők terhességi segélyt egyáltalában nem kaptak, aminek következménye az volt, hogy a megélhetés kényszere rávitte a munkásnőket arra, hogy lebetegedésük utolsó napjáig dolgozzanak. Az ilyen munkálkodás veszélyt jelentett nemcsak az anyára, hanem a születendő gyermekre is.

Azoknak a munkásoknak, akik balesetet szenvedtek, a járadékát a Tanácskormány lényegesen felemelte. A felemelésben nemcsak azok részesülnek, akik a proletárdiktatura óta szenvedtek üzemi balesetet, hanem azok is, akik már korábban szenvedték balesetüket, de akiknek a kapitalista társadalom nem adott annyit, hogy abból életfentartásukat biztosíthatták. A korábban történt balesetek után aszerint, mint a munkásoknak a bére, a háborús viszonyok alatt fokozatosan emelkedett 100, 75, 50, 25⁰/₀-os pótlék adandó. A baleseti járadék kiszámításánál eddig alapulvett munkabérek összegét is több mint 100⁰/₀-kal felemelte a Tanácskormány.

Az ifjúmunkások járadékának rendezése ugyancsak megtörtént és pedig oly módon, hogy az ifjúmunkások a kártalanítást koruk emelkedésével emelkedően olyan javadalmazás alapján kapják, mint amit koruk emelkedésével elértek volna, ha balesetet nem szenvednek. Eddig az volt a helyzet, hogy az ifjúmunkás baleset esetén 300—600 K évi kereset alapján kapta a járadékát egész élete végéig.

A munkásbiztosító pénztárak ügyeinek intézésében — bár az elintézendő ügyek elsősorban csak a munkásokat érdekelték — eddig a munkáltatók is résztvettek. A Tanácskormány arra való tekintettel, hogy a munkások ügyét munkások intézzék, a munkáltatókat kizárta úgy a pénztárak önkormányzatából, mint a választott bíraskodásból. A munkásbiztosítás tehát végre teljesen a munkások vezetése alá került s a felügyeletet is az állami hivatal helyett a munkaügyi és népjóléti népbiztos, tehát a munkásoknak felelős személy vette át.

Mélyreható és nagyjelentőségű reformok ezek, amelyek a magyar munkásbiztosítás eddigi szerény kereteit oly nagymértékben tágították, hogy a betegsegélyezés és balesetbiztosítás tekintetében a nyugati államok minden hasonló intézményét már most felülmulja. Ily mélyre kiható változások kapitalista államban, ahol a törvényhozás a tőkés kezében van, elképzelhetlen. Bizonyos, hogy a szociális biztosítási tudomány legrajongóbb művelői is kétkedéssel fogadják, hogy a munkásbiztosításnak szabad-e ily nagymértékű szolgáltatásokat nyújtania. Mégis, meg kell állapítanunk, hogy a Kormányzótanács fenti rendelkezései csak a pillanatnyi szükségnek

felelnek meg, és csakhamar a munkásbiztosítás további fejlesztésére is sor kerül.

A kommunista államban mielőbb el kell jutnunk odáig, hogy betegség és baleset esetén mindenki teljes keresetét kapja kártérítésül, és hogy a biztosítás körébe az egész dolgozó társadalom bevonassék. Mint-hogy pedig az új társadalomban mindenkinek dolgoznia kell, tehát mindenki biztosítva lesz arra az esetre, ha betegség, baleset, rokkantság vagy aggkor miatt keresetképtelenné válik. Ezáltal a munkásbiztosítás eddigi bürokratikus formái megszűnnek s minden bejelentési s később járulékfizetési kötelezettség, stb. feleslegessé válik. Az elérendő cél az, hogy a kommunista társadalom minden tagja a munkásbiztosítási bürokrácia nélkül is részesüljön orvosi kezelésben, gyógyszerekben, szükséges ápolásban stb. Ehhez nem szükséges a kötelező biztosítás mai formája, elég, ha kimondatik a dolgozóknak erre való joga.

Természetes, hogy a Proletárdiktatura idején, különösen a mai termelési viszonyok között, egy lépéssel idáig eljutni nem lehet, hanem a munkásbiztosításnak gyors tempóban következő fejlesztése vezet majd a végcelhez.

A Kormányzótanács eddigi munkásbiztosítási rendelkezései több tekintetben hiányosak. Így a földművesek biztosítását, a bányatárspénztárak ügyét külön rendeleteknek tartotta fenn. Nem terjesztette ki a biztosítási kötelezettséget a háziipari munkásokra, az óradijas tanítókra, a házban dolgozó varrónőkre, a házfelügyelőkre, mosónőkre, stb. E hiányok már a közeli napokban pótoltnak. Legközelebb megjelennek ugyanis az ezekre vonatkozó rendelkezések.

A földmunkások mindenben azonos elbánásban részesülnek, mint az ipari munkások, amivel ismét előbbre leszünk a nyugati államok hasonló rendelkezéseinél, ahol tudvalevőleg a földmunkások csak másodrendű biztosítási kedvezményeket kapnak. Az e téren fennálló nehézségeket a Tanácsköztársaság szervezete, szigorú rendje és az intéző bizottságok lelkiismeretes kötelességtudása segélyével könnyű legyőzni. Azokat az aggályokat, hogy készpénzben fizetett béren kívül a földmunkások nagy része természetbeni ellátásban (konvenció stb.) is részesül, betegség esetén tehát jobb helyzetbe jut, mint a dolgozó, azáltal oszlatjuk el, hogy ezek részére csak a készpénzbeni bérvesztésnek megfelelő kártérítést nyújt a biztosítás.

A bányatárspénztárak ügyének rendezése akként történik, hogy külön választatnak a bányamunkások betegségi- balesetbiztosítási- s nyugdíj-intézményei. Mindazok a társpénztárak, amelyek kevés taglétszámuknál fogva életképtelenek, vagy feloszlattatnak, vagy a szomszédos társpénztárhoz csatoltatnak. A nagyobb társpénztárak az O. P. hatáskörébe vonatnak be s mint annak a helyi szervei folytatják működésüket. A munkásbiztosítás egysége ezáltal az egész vonalon helyre lesz állítva. A társpénztárak is ugyanoly szolgáltatást kötelesek nyújtani, mint az O. P. és igazgatásuk is kizárólag munkások által történik. A bányatárspénztárak feletti felügyeletet az eddigi bányahatóságok helyett a munkaügyi népbiztosság fogja gyakorolni s jogsérelem esetén bányamunkás-ülnökökből alakuló választott bíróságok ítélnék. A bányamunkások baleseti biztosítását visszamenőleg 1919. évi január hó 1-jétől kezdve az O. P. intézi, a többi ipari munkásokéval teljesen azonos alapon. A nyugdíj- (nyugbér-) alapok központosítatnak s az általános aggkori és rokkantbiztosítás rendezéséig a

központi nyugdíjpénztárból kapják meg az eddigi nyugdíjasok vagy azok özvegyei és árvái járandóságukat.

A felsorolt és biztosításba még be nem vont személyekre vonatkozólag szintén már legközelebb történik rendelkezés.

Bizonyosra vesszük, hogy a Kormányzótanács XXI. számú rendeletében megállapított segélyek már legközelebb emeltetni fognak. Ugyanis a rendelet kibocsátásakor számolni kellett azzal, hogy a munkanélküliség esetén nyújtott segélynél a táppénz nagyobb ne legyen. Mihelyt a Tanácskormány a munkanélküli segélyeket emeli vagy megszünteti, nem lesz akadálya annak, hogy a táppénz is az ujonnan megállapított bérekhez mért legyen. A balesetbiztosítás által megállapított kártérítések szintén nem maradhatnak meg abban a keretben, ahogy fenti rendelet megállapította, mert a munkabérek újabb történet rendezése a baleseti kártalanítás újabb szabályozását vonja maga után.

Mindezekon kívül a munkásbiztosítás teljes kiépítésére nem késhetnek sokáig már az aggkori és rokkantsági, valamint az özvegyek és hátramaradottak ellátására vonatkozó rendelkezések, figyelemmel arra, hogy minden bürokratikus eljárás mellőzésével rokkantság vagy aggkor esetén mindenki azonnal megfelelő segélyben részesüljön, még pedig oly segélyben, amely megélhetését a mai viszonyok között is lehetővé teszi.

A kommunista államban ezeknek az intézményeknek igen jól kell funkcionálniuk, egymásba szervesen kell kapcsolódnuk, mert a dolgozók társadalmi joggal megkövetelheti, hogy egy pillanatig se maradjon támogatás nélkül, ha bármily körülmények miatt munkája révén keresethez nem juthat.

A Tanácskormány tudja, mi a feladata ezen a téren és bizonyára a legtökéletesebb mértékben fog ennek eleget tenni.

Munkásvédelem és többtermelés.

Irta dr. Pach Henrik

A történelem minden lapja tanuságot tesz arról, hogy csak annak a világrendnek van létjogosultsága és fenmaradása, amely valami igazi, erkölcsi principiumon alapszik. Az erkölcsi tétel, amelyen a szocializmus nyugszik, úgy szól, hogy *minden dolgozó ember anyagi és szellemi jólétét a legmesszebbre menő módon kell biztosítani.*

Bizonyos, hogy a szocializmus ezt a magasztos célt csakis a *többtermelés* segítségével érheti el. De ezen az úton is csak akkor, hogyha nem csupán azokra hallgat, akik a többtermelést kizárólag *műszaki* problémának tekintik, hanem azokra is, akik régóta és joggal a többtermelés egyedüli biztosítékait a *munkás egyéniségében* látják. Mert amily igaz, hogy egyfelől a tőkés termelés terén lábrakapott anarchiának megszüntetésével, másfelől az üzemek legtökéletesebb műszaki felszerelésével lehet többet termelni és a termelést racionalizálni: épp oly bizonyos az is, hogy a többtermelést csak akkor közelíthetjük meg legjobban és leggyorsabban, hogyha céltudatosan kisebbitjük azt az örökös surlódási felületet, amely a *munkafolyamat sajátossága és a munkások egyéniségében determinált képességek közé ékelődött.*

Ezt a surlódási felületet pedig csak úgy kisebbithetjük, hogyha mindenekelőtt a munkások *pályaválasztását* tervszerűen reorganizáljuk.

Vagyis, ha arra törekszünk, hogy minden munkás csak arra a pályára léphessen, amely az ő egyéni képességeivel áll összhangban. Ne mint eddig, a pusztán véletlen vagy az az igyekezet, hogy minél gyorsabban jusson keresethez, hanem egyesegyedül az a racionális szempont irányítsa a munkásjelöltet a pályaválasztás felelősségteljes órájában, vajjon valóban birtokában van-e azoknak a testi és lelki képességeknek, amelyekkel azok az igények és követelmények, amelyeket a munka a munkások egyénisége (*ügyesség, intelligencia, ötletesség, képzelőtehetség, stb.*) iránt támaszt, a legsimábban és anélkül, hogy a munkásban a korai lelki csömör keletkezhetnének, megvalósíthatók-e vagy sem?

Úgy képzeljük mi magunknak a pályaválasztás eme reorganizációját, hogy ezentúl az üzemek és a munkafolyamat sajátos természetét, gyakorlatból, alaposan ismerő *mérnökök és orvosok* vegyék beható szakvizsgálat alá a munkásjelölteket és lássák el szakszerű útbaigazítással. Mert csak így módon állhatjuk útját annak a sokféle testi-lelki visszásságnak, amely beigazoltképpen egyedül onnan ered, hogy a munkások a legtöbb esetben ötletszerűen lépnek valamely foglalkozásba, amelyet, mivel arra képességüknel fogva reá nem termettek, előbb-utóbb, könnyű szívvel otthagynak s akaratlanul bár, állandóan szaporítják a *tanulatlan munkások és munkanélküliek* amúgy is óriási táborát.

Csak akkor, hogyha ilyen szakemberek fogják irányítani a pályaválasztást, lesz mód arra is, hogy a munkapiac zavarain és a munkanélküliség csökkentésén felül, még azok az egészségügyi bajok (súlyos *csontvázváltozások, lúdtalp, gacsos térd, gerincoszlopelferdülések, a sérvek, szembántalmak és idegbetegségek*), amelyek éppen az ifjúmunkások körében azért oly gyakoriak, mivel azok szervezete teljesen kifejlődve még uincsen, legyenek ezentúl megelőzhetőek és kiküszöbölhetőek. Ez az eszme csak azoknak tűnhetik fel merésznek vagy kivihetetlennek, akik még nem tudják azt, hogy külföldön, különösen Amerikában, Angliában és Németországban, már is ilyen irányban módosult a pályaválasztás s hogy egyfelől *Taylor*, másfelől *Bernays, Hinke, Münsterberg, Piorkorovszki* személyéhez fűződik a nagy érdem, hogy éppen a többtermelés érdekében, párhuzamosan az üzemek műszaki fejlesztésével, a munkások testi alkatára és azok szellemi képességeire is tekintettel vannak már ott. Németországban, ahol a szociális haladás iránt rendkívül fogékony a közönség, de egyúttal mindig arra is ügyeltek, hogy csak azok a szociálpolitikai óhajok valósuljanak meg, amelyeknek életrevalóságát és értékét a tudomány előzetesen már igazolta, ma már nagy táborra van azoknak, akik a munkásjelölteknél *»psychotechnikai«* megvizsgálását követelik azért, hogy ennek az eredménye tartassék szem előtt akkor, amidőn a pályaválasztás elé került munkásjelölteknél adnak tanácsot. *Hamburgban* és *Berlinben* külön intézmények állnak a *»psychotechnikai«* kutatás szolgálatában és a háború előtt nagy költséggel Berlinben létesített *»Kaiser Wilhelm Institut für Arbeiterphysiologie«* már több értékes közleménye tanuskodik arról, hogy a német munkaérdekeltség a munkásvédelem terén egészen új irányba készül haladni, Abban a legszebb reményekre jogosító irányban, amely az emberi erőt, akár csak a géperőt, szigorúan *tudományos* alapon vizsgálja és amely az elfogulatlan tudomány segítségével akarja megismerni a határokat, amelyek között az emberi erő tőle telhetőleg legtöbbet produkál ugyan, de egyben biztosan megóvható a korai kimerüléssel vagy időelőtti megrokkánással járó nagy veszedelmektől.

II.

Amily észszerű és szükséges tehát, hogy az *egészségügyi munkásvédelem* már a pályaválasztás idejében vegye kezdetét, éppoly biztos hogy mindaz a haszon és előny, amely a munkásvédelem határainak ezen előbbretolásából keletkezhetnének, javarészen megsemmisülne, hogyha ezen-

felül nem arról gondoskodnánk, hogy a munkás ezentúl annál tudatosabban és annál kiadósabban védelmeztessék a munkaviszonnyal járó egészségellenes ártalmakkal szemben. Ezt a követelést most már annyival is inkább hangoztathatjuk, mivel az utolsó időben beállott nagy társadalmi és politikai változások amúgy is a munkás egészségének a legnagyobb ellenfelét a túlhosszú munkaidőt tették ártalmatlanná és így mindaz az erő, amelyet éppen a túlhosszú munkanappal járó sokféle veszedelem (kifáradás, balesetek, alkoholizmus, kényelmes evéshez való idő hiánya, családi élet felbomlása) hatástalanítására kellett fordítani, most már a munkásvédelem frontjának más veszélyeztetett pontjain értékesíthetjük. Erre pedig annyival is inkább van még szükség, mert a munkást munkaközben szinte elképzelhetetlen sok, konok és alattomos ellenség veszi körül és fenyegeti állandóan.

Már a talaj, amelyen a munkahelyiség, a gyártelep áll, egészségellenes hatást fejthet ki akkor, hogyha maláriás vidéken épült az üzem. Ezzel a veszedelemmel Magyarországon mindig kell számolni, mivel hazánk rendkívül gazdag mocsaras vidékekben, ahol éppen a maláriát terjesztő szunyogfajták otthonosak. S különösen most kell a malária veszedelmével számolni nálunk, mivel azok a hadrakeltek, akik a Balkánon, Ázsiában és Oroszországban időztek, csaknem kivétel nélkül maláriával fertőztek s ha most szunyoglakta vidéken alkalmaztatnak, a maláriát egészséges munkástársaikra is átvihetik. Ezzel a veszedelemmel szemben legbiztosabban úgy védekezhetünk, hogyha a harctérről visszatért munkások vérének időközönként megvizsgáljuk, a maláriásoknak talált munkásokat gondos kezelés alá vesszük és a munkahelyiség környezetében levő állóvizet, mocsarokat levezettetjük.

A munkahelyiség maga veszélyeztetheti az alkalmazottak egészségét azzal, hogyha oly épületben van elhelyezve, amelynek falai nedvesek, azaz elszigetelés híján a talajvíz felszivárgásának útját nem állják. Ezért és még inkább a telepen megkívánandó fokozott tisztaság szempontjából okvetlenül szükséges, hogy az oly munkahelyiségekben, ahol az üzem kapcsán por, hulladék vagy egyéb egészségellenes anyagok képződnek, a falak vagy mosható olajfestékekkel, vagy egyéb vízáthatlan burkolattal bevonandók, ill. évente többször meszelendők. Különösen fontos ez az oly üzemekben, amelyekben közfogyasztásra szolgáló élelmi- és élvezetecikkek (húsfélék, kolbászárúk, sütemények, dohányárúk) készülnek. Munkásvédelmi szempontok javallják azt is, hogy a munkahelyiségek magassága legalább 3'60 m. legyen és hogy alagsorban vagy pincehelyiségben levő munkahelyiségek szűnjenek meg, és átmenetileg is csak akkor legyenek üzemben tarthatók, hogyha a munkahelyiség padlója az utcai járdánál fél méternyire mélyebben nem fekszik és hogyha a pincét 2 oldalról egy legalább 1 m.-nyi széles »szellőzőárok« (Luftungsgraben) veszi körül.

Az alkalmazottak és egyben az üzem szomszédságának életét és testi biztonságát védi az a követelmény, hogy gyúlékony- vagy robbanóanyagokat feldolgozó üzemeket csak földszinti, lakáscélokra nem szolgáló és padlás nélküli házakban szabad létesíteni és fentartani. Ily üzemekben természetesen megfelelő számú és legalább 1'20 m. széles kifelé nyíló kijáratokat kell létesíteni, amelyeket munkaközben állandóan nyitva kell tartani. Az is magától értetődik, hogy gyúlékony- vagy robbanóanyagokat feldolgozó munkahelyiségeknél rostélyos ablakokat alkalmazni, vagy magában a munkahelyiségben világítótesteket alkalmazni nem szabad. Ily veszélyes üzemeket csak a munkahelyiségeken kívül gondosan elhelyezett, erős üvegburákkal körülvett (biztonsági) lámpákkal szabad megvilágítani. Végül ezekben az üzemekben az alkalmazottakat a munkával járó veszélyről a felvételkor alaposan felvilágosítani és a védekezés módjaira kioktatni kell.

Nagy gond fordítandó állandóan a munkahelyiségek padlójára. Munkás-

védelmi szempontból legcélszerűbb az oly padló, amely tűzálló és mosható anyagból készül. Tehát a cement-, terazzo-, asphalt-, betonpadló. Az ily anyagból készült padló tartósabb is, nem kopik oly gyorsan és így kizárja azokat az üzemi baleseteket is, amelyek éppen a rossz padlók révén igen gyakran keletkeznek. Oly munkahelyeken, ahol üzemküzben sok folyadék ömlik ki a padlóra, a padlót lejtősen kell készíteni és a kiömlő folyadék könnyű lefolyásáról kell gondoskodni. Az állandó munkahelyeken farostélyokat kell alkalmazni, hogy a munkásokat az átnedvesedés és megfázás ellen megvédjük. A tisztaság biztosítására illetőleg a porképződés meggátlására a padló és a falak találkozási helyét kell legömbölyíteni.

Az alkalmazottak egészségének biztosítása szempontjából legfontosabb a munkahelyek levegője. A jó levegő biztosítása nehéz probléma; azonban a tudomány mai állása mellett könnyen megoldható, hogyha az üzemvezetőség, az orvosi és műszaki szakértők karöltve járnak el. Már avval, hogy a munkahelyiség méreteit, az alkalmazottak létszámával arányosítjuk olyképen, hogy zárt munkahelyiségekben minden egyes alkalmazottra legalább 2 m^3 alapfelület és 15 m^3 légtér jusson, elejét vehetjük annak, hogy a munkahelyiségek levegője egészségellenes hatást fejtsen ki. Magától értetődik, hogy az ily méretekben tartott munkahelyiségek levegője is csak akkor nem romlik meg, hogyha ezenfelül azoknak alapos szellőztetéséről is állandóan gondoskodnak. A szellőztetés természetes úton, a szemben álló ablakok és ajtók kitarásával történik és legcélszerűbb, hogy a munkahelyiségeket elvből ne munkaközben, hanem csak a munkaközi pihenők ideje alatt vagy a munka befejezése után szellőztessék. A mesterséges szellőztetés szolgálatában áll az a sokféle műszaki berendezés, amely ventilator, ciklon, csavarpropeller, ejektor stb. elnevezés alatt ismeretes s különösen ott szükséges, ahol nagy a por-, füst- gőz vagy gázképződés. Ahol ilyfajta, az egészségre ártalmas anyagok képződnek, elsőrendű szabály az is, hogy a mesterséges szellőztetést szolgáló berendezések mindig azon a helyen alkalmazandók, ahol az ártalmas gázok keletkeznek.

A jó levegő biztosításához szükséges az is, hogy minden hulladék vagy szemét minél gyorsabban (de csak a munkaközi szünetekben) eltávolíttassék és hogy a tisztogatás, lehetőleg nedves úton történjék.

A termelés fokozásának és a munkások testi épségének szempontjából nagyjelentőségű a munkahelyiségek világítása. A munkások létszámával arányosított méretekkel bíró munkahelyiségek egyben biztosítékot adnak arra, hogy bennük a természetes világítás is megfelelő, különösen akkor, hogyha az ablakok felülete és a helyiség alapfelülete között az arány $1 : 40$ -os. Ott, ahol mesterséges úton világítják a munkahelyiséget, arra kell ügyelni, hogy minden munkahelyre egy 60 normálgyertya fényű erősséggel bíró világítókészülék jusson; hogy a világításra oly folyadékot ne alkalmazzanak, amelyből 35°C -nál alacsonyabb hőmérsékleten meggyulogó gázok fejlődnek. Tűzbiztonsági szempontból tilos azokat a világítókészülékeket, amelyek folyékony anyaggal tápláltak, nyílt tűzforrás közelében megtölteni vagy tisztítani. Ugyanezen szempontból szükséges az is, hogy minden helyiségben elegendő számú biztonsági lámpát tartsanak állandóan használható állapotban s hogy a robbanó vagy gyúlékony anyagokat fejlesztő üzemeket, mint ezt már említettük, csak a munkahelyiségeken kívül elhelyezett lámpákkal szabad megvilágítani.

Az ipari munkával kapcsolatos sokféle betegségnek (csúzó, tüdőgyulladások) vehetjük elejét, hogyha arra ügyelünk, hogy a munkahelyiségekben uralkodó hőmérséklet mindig az egészségügyi követelményeknek megfelelően. Erre általános érvényű szabályokat nem állíthatunk fel, mert a munkahelyiségek hőmérsékére a munkáslétszám, a munkafolyamat természete és a gépek gyakorolják a legkülönbözőbb befolyást. Főszabály

azonban az, hogy fűtésre oly folyadékot ne alkalmazzanak, amelyből 35° C-nál alacsonyabb hőmérséknél meggyúló gázok fejlődnek s hogy a fűtőkészülék a tűzveszély lehetőségét kizárja.

A munkahelyiségek hőmérsékéből eredő egészségellenes következményeknek ezenfelül akkép előzhető meg, hogyha minden munkást *munkaruhával* látnak el, amelyet munkaközben *köteles* viselni. Magától értetődik, hogy ezeket a munkaruhákat — amelyek, ha testhez állók, egyben a *balesetelhárítás* célját is szolgálják — gyakran alaposan kell tisztítani s hogy a munkás tulajdonát képező utcai ruhák megőrzésére, elegendő számú, jól szellőztethető és elzárható *ruhaszekrényeket* kell az alkalmazottnak rendelkezésére bocsátani. Avval, hogy a munkásokat a munkaruha viselésére kötelezzük, a legközvetlenebb és leghathatósabb módon bekapcsoljuk magát a munkást a munkásvédelembe, amelyet csak úgy valósíthatunk meg igazán és célravezetően, hogyha *a munkás maga is közreműködik* annak keresztülvitelében. Az a munkás, aki a munka megkezdése előtt vált ruhát, arra is könnyebben lesz kapható, hogy a munkaközben a rendre és tisztaságra jól ügyeljen, hogy a munka befejezése után arcát, száját és kezét alaposan megmossa, hogy a gyári fürdőt szívesen használja, egyszóval önmagától is fog iparkodni, hogy azokat az egészségügyi és jóléti berendezéseket, amelyeket elsősorban az ő kedvéért létesítettek és fenntartanak, igénybe vegye.

III.

Egész új alapokra kell fektetni nálunk a munkásvédelemnek azt a részét, amely a *balesetek elhárításával és megelőzésével* foglalkozik. S habár ezek a feladatok túlnyomó részben a *műszaki* előképzettséggel bíró szakörökre tartoznak, mégis nagyban elősegíthetik és fokozhatják a balesetvédelmet az üzem vezetésére befolyó más tényezők is. Az orvosokra hárul pl. az a feladat, hogy a *gyenge látóképességgel bíró, görcsökben, eskórban vagy idegbajban* szenvedő munkások kiderítésével, azoknak az üzemből való eltávolítással csökkentsék a baleseti kockázatot. Hálás feladatra vállalkoznának azok az orvosok is, akik *lélektani* alapon megvizsgálva az üzemből folyó munkálatokat, kiderítenék azt, hogy vajjon és mennyiben jár valamely munka nagy lelki megerőltetéssel, kifáradással, mert kétségkívül az esetek nagy részében ily lelki kimerülés az, mely balesetre vezet.

Időszerűnek tartjuk a mostani alkalmat arra is, hogy felhívjuk az illetékes körök figyelmét arra a külföldön már több év óta lelkesen felkarolt mozgalomra, amely a használatba vett *munkagépnek oly szerkesztését és kivitelét mindnyomatékosabban követeli, hogy balesetek eleve elháríthatók legyenek, illetve, hogy a munkás a gép szerkezetével szorosan egybefüggő védőkészülékeket munkaközben el ne távolíthassa.* (*Betriebs-sichere Konstruktion*.) Gépészmérnökeinkre és gépgyárainkra nagy és hálás tér nyílnék, ha mostanában az ily »üzembiztos« gépek kitalálására és készítésére tudatosabban törekednének. Annnyival is inkább, mert különben az új világrendben, amelyben a munkanélküli jövedelem meg fog szünni és az *általános munkakényszer* fog uralkodni, a baleseti kockázat csak még jobban fog sok áldozatot követelni. Már pedig ez arculcsapása volna annak a nagyszerű erkölcsi principiumnak, amelyről azt állítottuk, hogy a szocialista világrendnek talapzata és amely úgy szól, hogy minden dolgozó embernek testi épsége és jóléte a legmesszibbre menő módon legyen biztosítva.

De a fokozott gondosság és körültekintés is — amellyel az új világrendben már azért is kell, hogy körül vegyük a munkásokat, mert ők az új társadalom pillérei és a többtermelés biztosítékai, — csak akkor fogja a hozzájuk fűzött várakozásokat megérlelhetni, hogyha egyben végre az

összes munkásokban is feltámad annak tudata és felismerése, hogy az ő közreműködésük nélkül, még a legjobb rendszabályokkal körülbástvázott munkásvédelem is irott malasztnál egyéb nem lehet és nem lesz. S ha a munkásosztály, miként ezt a mostani mozgalmas idők bizonyítják, testének vérevel tudja és akarja kiküzdeni a jobb világrendet, akkor bizonyára nem utópisztikus az a követelés sem, hogy ő fegyelmezettséggel, vasakarattal és józansággal szálljon szembe azokkal az ellenségekkel is, amelyek őt munkaközben fenyegetik és veszélyeztetik.

Az oroszországi bolsevik párt programja.

Szocialista munkaállam minden dolgozó ember részére biztosítani akarja munkájának teljes értékét, létfentartásának lehetőségét, egészségének és testi épségének teljes biztonságát, a kultúra minden szépségét és ragyogását. Akik eddig is szolgáltuk a proletáriátus felszabadító harcát, akik igyekeztünk az elmúlt állam és társadalom igazságtalanságait tompítani, most felszabadult érzésekkel fogunk új, az eddiginél bátrabb és eredményesebb cselekvéshez. Az olajcsepegtetés korszaka elmúlt, a kapitalisztikus termelési rend kizsákmányolását megszüntették és most, amikor küzdelmünk végcélja felé megnyílt a legközvetlenebb út, szolgáljuk a proletáriátust azzal, hogy az új állami és társadalmi berendezkedést minden dolgozó ember részére azzá tegyük, amiért milliók sóvárogtak, küzdöttek, szenvedtek, verejtékeztek, fegyházbüntetést és halált szenvedtek el.

Oroszországban a bolsevik-párt programja a dolgozó ember védelmét a legteljesebben kívánja kiépíteni. Az erre vonatkozó programot a Huszadik Század m. é. márciusi füzetéből közöljük.*)

Oroszország demokratikus alkotmányának biztosítania kell:

1. A nép autokráciáját; minden legfelsőbb államhatalom a népképviselőket kell hogy illesse, akiket a nép bármikor választhat és elmozdíthat és akik egyetlen gyülekezetet vagy kamarát alkotnak.
2. Minden húsz évet betöltött polgár és polgárnő számára az általános és közvetlen választójogot úgy a törvényhozó képviselő, mint az önkormányzat összes lokális szervei megválasztására; a titkos szavazást; minden választó és választónő passzív választási jogát az összes képviselői szervekre; a kétévente újra választandó országgyűlést; a népképviselők fizetését; arányos képviselőket minden választásnál; az összes kiküldöttek és választottak elmozdíthatóságát bármely percben, mikor azt választóik többsége elhatározza.
3. Tágkörű helyi önkormányzatot; regionális önkormányzatot minden oly területen, hol különleges életviszonyok uralkodnak és amelynek népessége sajátos összetételű; az állam által kinevezett minden helyi és regionális hatóságok megszüntetését.
4. A személy és az otthon sérthetetlenségét.
5. A korlátlan lelkiismereti, szólási, sajtó-, gyülekezési, sztrájk- és egyesülési szabadságot.
6. Minden oly feltétel megszüntetését, amely a munkást szabad költözködésében megakadályozhatná és a mesterségek szabadságát.

*) Ezt a programot a Huszadik Század szerint a *Demain* m. é. januári száma tette közzé. A régi program új kiegészítése jórészt *Lenin* személyes munkája. E program — mint tartalmából kitűnik, még a proletárdiktatura előtti időből való.

7. Minden kiváltságos társadalmi helyzet megszüntetését, a polgárok teljes egyenlőségét, tekintet nélkül nemükre, vallásukra, fajukra és nemzetiségükre.

8. A népesség jogát arra, hogy anyanyelvén taníttassék és ennek a jognak biztosítását államköltségen és az önkormányzati szervek költségén fentartandó iskolák által; minden polgár abbéli jogát, hogy gyülekezeten saját anyanyelvén szólalhasson fel; az anyanyelvek bevezetését minden nyilvános és állami intézménybe; a kötelező államnyelv eltörlését.

9. Minden az orosz államot alkotó nemzet jogát arra, hogy tökéletesen kiváljon az állam kereteiből és saját államot alkosson. Az orosz köztársaság a többi népet és nemzetiséget nem erőszakkal vonja magához, de kizárólag a közös államiság alkotására való spontán hozzájárulás útján. Minden ország munkásainak egysége és testvéries egyesülése nem fér össze a közvetlen vagy közvetett erőszakkal, amelyet a nép ellen gyakorol.

10. Minden polgár jogát minden hivatalnoknak esküdtszéki bíróság elé idézésére, az általános perrendtartás szerint.

11. A bírák és közhivatal viselő úgy polgári, mint katonai személyek népszavazás útján való megválasztását, mindezen személyek bármikori elmozdíthatóságát, választóik többségének döntése szerint.

12. A rendőrség és állandó hadseregnek általános népfegyverkezés által való helyettesítését; munkások és alkalmazottak szokványos fizetésüket megkapják a népmiliciában való szolgálatuk egész tartama alatt.

13. Az egyház és állam, az iskola és az egyház különválasztását, az iskola tökéletes laicizálását.

14. Mindkét nembeli gyermekek tizenhatéves korig terjedő ingyenes és kötelező általános és politechnikai tanítását (amely elméleti és gyakorlati ismereteket nyújt a termelés minden legfontosabb ágában), a gyermekoktatás szoros összefűzését a társadalomra hasznos és termelő gyermekmunkával.

15. Minden gyermek részesedését az állam költségén kiosztott táplálékban, ruházatban és iskolaszerekben.

16. Az egész népoktatás vezetésének átruházását a helyi önkormányzat demokratikus szerveire; a központi hatalom kizárását a tanrend megállapításában való részvételből, a tanszemélyzet kinevezéséből; a tanítókat közvetlenül a nép választja és joga van a nem megfelelő tanítók visszahívására.

A pénzügyek demokratizálásának alapfeltételeként a párt minden közvetett adó eltörlését és progresszív jövedelmi és örökösödési adót követeli.

A kapitalizmus magas foka, amely a bankok működésében és a trösztökkel kapcsolatban levő iparágakban nyilvánul egyrészt, az imperialista háború által előidézett felbomlás másrészt, szükségessé teszik a nyilvános ellenőrzést a fontosabb termékek előállításában és felosztásában s ezen felül arra indítja a pártot, hogy követelje a kapitalista kartellek és trösztök állandósítását.

A dolgozó osztálynak a testi-lelki degenerálódástól való megmentésére, valamint a felszabadító küzdelemben való részvételre alkalmas sajátos tulajdonságainak fejlesztésére a párt követeli:

1. A munkaidő napi nyolc órára való leszállítását, egyórai étkezési megszakítás beszámításával minden bér munkás számára. Egészséget veszélyeztető vállalatoknál a napi munkaidő 4—6 órára szállíttassék le.

2. Törvényileg megállapított (hetenként) legalább negyvenkétórás pihenőt mindkét nembeli munkás számára, a termelés minden ágában.

3. A túlórázás teljes eltörlését.

4. Az éjjeli munka betiltását (esti 8 órától reggeli 6 óráig) a termelés összes ágaiban, kivéve azokat, hol az éjjeli munka oly technikai követelmények folytán indokolt, amelyeket a munkásszervezetek elismernek; de

ezekben az esetekben sem szabad az éjjeli munkaidőnek négy óránál tovább tartania.

5. A gyermekmunka kapitalista alkalmazásának betiltását (a gyermekek 16-ik évének betöltéséig), a serdülő fiatalság (tizenhat évtől húszig) munkaidejének négy órára való korlátozását; alkalmaztatásuk tilos éjjeli munkára, egészséget veszélyeztető vállalatoknál és bányákban.

6. A női munka betiltását minden olyan téren, amely a női szervezetet veszélyezteti, a nők munkamentességét a szülést megelőző és követő nyolc hétben (összesen tizenhat héten át). Ez alatt az idő alatt a nőmunkásnak teljes bérére, ingyenes orvosi segélyre és ingyen gyógyszerekre van igénye.

7. Bölcsődék felállítását minden olyan gyárban és vállalatnál, ahol nőket alkalmaznak, szoptatóhelyiségek berendezését; szoptató nők számára legalább háromóránkénti, minimálisan félóra terjedő munkaszünetet, a tápláló nők segélyezését és napi munkaidejük 6 órára való leszállítását.

8. Teljesen keresztülvitt szociális biztosítási rendszert, amely kiterjed 1. a bér munka minden ágára, 2. mindenre, ami a munkaképességet veszélyezteti, tehát betegség, rokkantság, aggkor, hivatásbeli betegségek, anyaság, özvegység, árvaság, 3. a munkanélküliség minden nemére, stb.;

b) a teljes önkormányzatot minden biztosított számára minden biztosítási szervezetben;

c) a biztosítási terheknek a tőkésekre való hárítását;

c) ingyen orvosi segélyt és gyógyszereket s minden egészségügyi intézkedésnek a munkások által e célra megválasztott szervezetre bizását.

9. A munkásszervezetek által megválasztott egyénekből alkotott munkafelügyeleti szervek létesítését, amelyek minden bér munkát alkalmazó vállalatra és a házicselédre is kiterjeszkedjenek, női munkafelügyelők alkalmazását oly ágakban, amelyek a női munkát veszik igénybe.

10. Egészségügyi főrvényhozást, amelynek célja a munkafeltételeknek javítása, a munkások életének és egészségének védelme minden bér munkát alkalmazó vállalatnál; az egészségügyi intézkedéseknek a munkásszervezetekből választott egyénekre bizása.

11. Lakástörvényeket és a lakások állapotának felülvizsgálását a munkásszervezetek által. De a lakáskérdést nem lehet másképpen megoldani, csakis a földre vonatkozó tulajdonjog eltörlésével és olcsó, egészséges lakások építésével.

12. Szakmabíróságok szervezését a termelő munka minden ágában.

13. Munkástőzsdék felállítását, amelyek rendszeresen megszervezik a munkakiosztást a munkanélküliek számára. A munkástőzsdék proletár osztályszervezetek legyenek (semmiképpen sem paritásos alapon), szoros kapcsolatban a szakszervezetekkel és a többi munkásszervezettel; őket anyagi eszközökkel az önkormányzati szervek lássák el.

A jobbágyságnak minden, a parasztságot sújtó nyomainak eltörlésére az osztályküzdelemnek a falun leendő szabad fejlesztésére a párt állásfoglalása a következő:

1. Teljes erővel való küzdelem az orosz nemesség, valamint a korona és az egyház stb. kezén levő földek rögtöni és teljes kisajátításáért.

2. Állást foglal minden földnek átadása mellett a parasztok által választott tanácsok kezébe, vagyis olyan helyi önkormányzati szervek kezébe, amelyeket igazán demokratikus alapon választottak és amelyek a középosztálybeli földbirtokosságtól és hivatalnokoktól teljesen függetlenek.

3. Követeli minden földnek államosítását az állam területén, ami a föld tulajdonjogának az államra való átruházását jelentené, a földkiosztás jogának a helyi demokratikus szervezetekre bizásával.

4. Támogatja a parasztbizottságok iniciatíváját, amelyek a termelési eszközöket — mezőgazdasági szerszámok, gépek, állatállomány — erre

szánt helységeket központosítják, avégre, hogy azok az ilyen egyesületeket létesítő parasztnak rendszeres kollektív termelés céljaira átengedjék.

5. Tanácsolja a falusi proletároknak és félproletárságnak, hogy kérjék a nemesi gazdaságok mezőgazdasági mintagazdaságokká való átalakítását, melyeket a mezőgazdasági képviselői tanács kezelne közcélokra, szakemberek bevonásával és a legjobb technikai módszerek alkalmazása mellett.

Bármelyek legyenek is az agrárreform módozatai, a párt céljával tűzte ki, hogy független osztályt alkot a mezőgazdasági proletariátusból, felvilágosítja azt ama kiegyenlíthetetlen érdekellentétről, amely közte és a parasztburzsoázia között fennáll, felhívja figyelmét a kisbirtokrendszer csábító veszedelmére, amely a kapitalista rendszer alatt nem oldhatja meg a tömeg nyomorkérdését és végül igyekszik meggyőzni őt a teljes szociális forradalom szükségességéről, amely egyedül képes véget vetni a nyomornak és kizsákmányolásnak.

Az iskolai gyermekvédelem Budapesten.

Írta: Szerdahelyi Sándor, a Magyarországi Munkások Gyermekbarát-Egyesületének főtitkára.

A forradalom előtti Budapest vezetői valahányszor modern érzésüknek vagy a modern korszellemnek hódolni akartak — új iskolapolitikát szerettek volna kezdeményezni. Az uralkodó korrupció a haladásnak még a látszatát sem tűrte meg az élet más területein, de annak nem állott útjába, hogy az iskolaügy terén a haladás maszkirozására alkalmas egynéhány lépés történjék. A haladás főként nagy és célszerű iskolaépületek alakjában jelentkezett. Fürdőket is létesítettek egyes iskolákban, ezeket azonban nem használták, némely iskolánál pedig elfelejtettek udvart, játszótérrel bekapcsolni. Kísérleteztek játékdélutánokkal, napközi otthonokkal, az elsők sehogy, az utóbbiak kevés kivétellel alig váltak be. De nem kevésbé állott a komoly haladásnak útjába a polgári pedagógusok kasztszellemé, amely a maga kizárólagos eszközeit egyedül üdvözítőknak tekintette a gyermekprobléma minden bajában. A háború azután pörére vetkőztette lezúllott iskoláinkat és kivilágított mindenki előtt a gyermekprobléma minden szociális vonatkozása. A gyermekkérdés első sorban szociálpolitikai, népjóléti és orvosi kérdés, csak másodsorban pedagógiai. Ez a megállapítás nem jelentheti az iskola szellemi és morális hatóképességének a lekicsinylését, ámde látjuk a tanító küzdelmeinek meddőségét ott, ahol a társadalmi feltételek ellentétes irányban hatnak.

Az a határozat, amelyet a közoktatási ügyosztály előterjesztése alapján a minap fogadott volt el a főváros tanácsa, már e körülmény felismerésének a jegyében született meg. A világos és helyes diagnózis pedig az az út, mely a gyógyulás felé vezethet. A határozat maga széles, ha nem is kimerítő program-keret, amelyen belül, mint lényeg és mint novum az iskolai gyámi intézmény hívja föl magára a figyelmet. Az iskolai gyámok tanítók, akik a tanítás alól fölmentetvén, kizárólag az iskolához tartozó gyermekek szociális természetű védelmében tevékenykednek. Iskolánként 2—3 tanító foglalkoznék kizárólag ezzel, úgy, hogy minden 3—400 gyermek jóléti ügyeinek intézése várna egy-egy iskolai gyámra. Az iskolai gyámok a tantestület tagjai, akiknek referátumai magát a pedagógiai irányítást is kedvezően fogják befolyásolni. Az iskolai gyámok működése preventív természetű és kiterjed a gyermek fizikai és erkölcsi védelmére

egyaránt. Maga a határozat az iskolai gyámok feladatkörét a következőben jelöli meg:

Az iskolai gyámok feladata lenne, hogy a gyanus gyermekeket, akár a züllés veszélyének kitétt gyermekeket figyelemmel kísérik s kellő nevelői készséggel és tapintattal elkövetnek mindent, hogy helyzetükben változás álljon be s ha ez nem sikerül, avagy a biztos elzüllés veszélyét látják, úgy jelentést tesznek az iskolai gyermekvédelmi szervnek, mely megfelelő elhelyezésükről, az állami és társadalmi gyermekvédelem intézményeiben gondoskodik. E munkában a Népjóléti Központ és a Munkások Gyermekbarát-Egyesülete támogatását is igénybeveszi. Az iskolai gyámok működésének rendszeresnek kell lenni, a tantestületi értekezleteken működésükről jelentést tesznek. Az ilyen konferenciák idővel hű képet adnak az iskola környékének szociográfiájáról, megismerjük a fejlődő jövő társadalom pszichéjének kialakulását, annak romlasztó és fejlesztő tényezőit. A központi gyermekvédő szerv az állandó szakszerű utasítások mellett ellenőrzőleg támogatná a szükséghez képest a helyszínen is, az iskolában is a gyermekgyámok működését. A gyámok a züllés veszélyének kitétt gyermekekről törzskönyvet és környezettanulmányokat készítenének. Meglátogatnák, ahol kívánatosnak látszik, a gyermekeket a lakásokban, közbenjárónak a gyermekek gyógykezeltetése, szükség esetén kórházba jutása érdekében. A gyámok a szülőkkel való érintkezés következtében a szülők nevelésének és tanításának is értékes tényezői lehetnek.

Azt a gondolatot, hogy az iskola legyen a gyermekvédelem egyik centrális szerve, nemcsak helyesnek, de egészen természetesnek látjuk. Az iskolán kívüli tényezők a tudás és erkölcsiség helyes megalapozásához — különösen a proletár gyermekek világában — kevés pozitívummal járulnak hozzá, míg a jó iskola hivatásánál fogva tényleg pozitív irányban tudja vezetni a gyermek fejlődő egyéniségét. Az iskolai gyermekvédelem az iskola munkáját további pozitív tartalommal töltheti meg, tehát az iskola munkáját előnyösen befolyásolja. Az iskolai gyermekvédelmi szervezetnek, ha úgy a résztvevők, mint a megalkotók komolyan fogják venni és mint elsőrendű tényezőt méltatják folytonos figyelemre, meglesz az az óriási előnye, hogy az iskolába járó gyermekek fokozottabb egyéni elbánás alá kerülnek, a lelkiismeretes gondoskodás számtalan bajt fog felfedezni még a csirájában. Ha azután a hatóság és a társadalom a szükséges segítőeszközöket az iskolai gyámok rendelkezésére bocsájtja, azt a félprevenციót, ami iskola útján egyáltalán lehetséges, sok sikerrel keresztülvihetik. Ámde nem haszontalan a gyámi szervezet nyomozó, vizsgálódó tevékenysége azokon a pontokon sem, ahol a feladat meghaladja az iskolai gyám teljesítőképeségét, vagy az egész szervezet teljesítőképeségét is. A központi szervezet célját épen abban látjuk, hogy a felmerülő nehézségeket, az egyes iskolákon belül meg nem oldható egyes eseteket és tömegjelenségeket figyelemmel kísérje, földolgozza, az illetékes hatóságokkal tudassa, a megoldási lehetőségek tekintetében javaslatokat tegyen.

Melyek most már a föltételei az iskolai gyámi szervezet eredményes működésének?

Az adott mindenkori viszonyok között elérhető maximális eredmények legfőbb biztosítéka magukban az iskolai gyámok egyéniségében, lelkesedésében, kitartásában rejlik. A vizsgálódás és segítés ezerféle lehetőségeit, változatait senki részükre előírni nem tudja, a helyes intuición és a helyén lévő szív csodákat mivelhet ott, ahol a nemtörődés, a fásultság vagy a gyakorlati érzék hiánya közömbösen halad el az esetek mellett. Igen fontos ezért az iskolai gyámok helyes megválogatása, főként pedig működésüknek rendszeres ellenőrzése. Speciális ismereteik öregbitése céljából nem elegendő a most folyamatban levő — különben igen jó színvonalon tartott és nagy érdeklődéssel kísért tanfolyam, szükséges a továbbképző tanfolyamok állandósítása és megfelelő irodalomnak a tantestületek

rendelkezésre bocsájtása. E sorok írója a gyámi tanfolyamon megtartott előadásában arra kérte hallgatóit, azok tetszésétől kísérvé, hogy azt a kasztszellemet, amely a tanítóságot egy képzelt magasságba emelte a proletárszülők fölé — tiporják össze; a tanítóság érezze magát épen oly proletárnak, mint a tanítványaik szülői, érintkezzenek velük bensőségesen és nem fölényesen; a tudás és szeretet csak emelheti a tanítói állás méltóságát, főképen pedig a tanítói munka sikerét. A tanító maga személyesen vegyen részt a proletárszülők gyermekvédelmi mozgalmában.

Az iskolai gyám a maga munkájában két tényezőre támaszkodhatik: egyike ezeknek a gyermekvédelemre megszervezett társadalom, a másik azoknak a pozitív segélyforrásoknak, tehát javaknak, intézményeknek, stb. összessége, amelyek részben máris a rendelkezésre bocsájthatók, részben pedig fokozatosan előteremthetők.

A társadalom gyermekvédelmi szervezete alatt nem értjük azokat a jótékonyági egyesületeket, amelyekben a polgári osztályokhoz tartozó „jósívű” urak és hölgyek ragasztgatnak apró flastromokat a társadalom legfájdalmasabb sebeire. A védelemre szoruló proletárgyermekek szülőinek a kölcsönös segítség eszméjén felépülő szervezetei azok, amelyek egyedül jogosult és egészséges alakulatok, mert az a céljuk és rendeltetésük, hogy a kapitalizmus által megrongált családi szervezetet a gyermek megvédelmezésére a szervezkedés-nyújtotta előnyök segítségével alátámasszák. Ez a gondolat hívta életbe nem egészen két éve a *Magyarországi Munkások Gyermekebarát Egyesületét*, amely rövid fennállása óta 40 helyicsoportjában több, mint 13.000 családot gyűjtött össze. Nem célunk, hogy e helyütt egyesületünket ismertessük, azt kívánjuk fölemlíteni csupán, hogy a tanács határozata maga a legnagyobb mértékben igénybevenni kívánja egyesületünk közreműködését, amiképen mi a magunk részéről megfelelő formában készséggel állunk az iskolák mellé. Az együttműködés szervezeti formája többé-kevésbé meg van adva abban a kísérleti alakulatban, amelyet ugyancsak a fővárossal kapcsolatban közösen megteremtettünk, nevezetesen az iskolaügyi bizottságokban. Ilyen bizottság minden kerületben megalakult, előadója az iskolaügyi előadó, fővárosi tanító, a bizottság autonóm testület, amelybe az egyesületünk jelentkező tagjai lépnek be és egyelőre a be nem írt tankötelesek beiskolázási munkáit intézik. Ezek az iskolaügyi bizottságok életképeseknek bizonyultak és így a továbbfejlesztésük szóba kerülhet. Nem itt vetődik föl először az az eszme, hogy a haszontalan burzsoá iskolaszékek helyébe az iskolai gyermekvédelem intézésére és ellenőrzésére a proletárság megbizottai kerüljenek, akik kevesebb nagyképűséggel, de annál több szeretettel intéznék az említett ügyeket. A tanítók legyenek benn a gyermekvédelmi munkásszervezetben, viszont a gyermekvédelmi szervezet bizalmi emberei legyenek benn az iskolában. E szervezettel megoldhatjuk a patronage kérdését, a fölruházási és nyaraltatási akciókat, a gyermekmunka ellenőrzést, a gyermekrendészet dolgát, stb.

Az iskolai gyámok működése alapjául szolgáló segédeszközök közül maga a határozat igen sokat felsorol. Egynémelyikük olyan, egyelőre elméleti igénybevehető, a másikkal pedig előbb megteremtendő és egyelőre elméleti jelentőségűek. Mellőzhetetlen, hogy az iskolában az iskolaorvosok rendszeres működésüket haladéktalanul megkezdjék és tapasztalataikról egyéni forzslapokat vezessenek, a rászoruló gyermekekre vonatkozólag az iskolai gyámokat kiiktassák vagy a szülőket közvetlenül informálják s szükség esetén a gyermeket kezelésre utasítsák, illetve az utasítások betartását ellenőrizzék. Mellőzhetetlen, hogy élelmiszer álljon a gyámok rendelkezésére. Bizonyos ruha- és cipőkészletek fenntartandók volnának a Népjóléti Központ-ban kivételes iskolai-gyámi utalványozásokra, függetlenül az általános fölruházási akcióktól. A rendszeres étkeztetés sürgősen átveendő a város kezelésébe. Ingyen tankönyv és írószer kellő mennyiségben álljon

a rendelkezésre. Ameddig fürdőalkalmakról gondoskodni nem lehet, tapintatosan gondoskodni kell mosdási alkalmakról az iskolákban. Biztosítani kell a pszichofizikai és kriminálpedagógiai laboratóriumok rendszeres igénybevételét. Csak épen megemlítjük a könyvtárak, ifjúsági egyesületek dolgát és a pályaválasztási tanácsadást, amely az előbbiekkal együtt azonnal alkalmazásba vehető. Fokozatosan kiépítendőek volnának a napközi otthonok; az iskolai fürdők vagy megszerzendők más tömegfürdési alkalmak; a játszóterek; erdei iskolák, az utóbbiak tekintetében a legközelebb esedékes iskolák már az erdőkben volnának fölépítendőek. A határozat ama gondolatát, hogy a környékbeli, Budapestre járó iskolások részére az utazgatások különböző veszélyeinek elkerülésére Budapesten internátusok szerveztessenek, nem helyeseljük, mert egyrészt ellene vagyunk az internátusok rendszerének, másrészt a kérdés sokkal célszerűbben megoldható az alsóbb osztályoknak a környékre való decentralizálásával. Amennyiben egyáltalán nem mellőzhető az intézeti nevelés, azt Budapesten kívül tartjuk megvalósítandónak. Így a kilátástalan kiképeztetésük részére szolgáló kisegítő iskolák olcsó és egyszerű formában leginkább a vidéken szervezhetőek, ahol némi primitív munka betanítására az őstermelés körében alkalom volna. Ezek a felsorolások nem kívánják a lehetőségeket kimeríteni.

Az iskolai gyermekvédelem ügyét nagyjelentőségűnek tartjuk és azt kívánjuk, hogy a főváros maga komolyan vegye ezt a határozatát. A nehézségek igen nagyok. Az egész gyermekvédelem valóságos hipnotikus letargiával, máskor riadtan és tehetetlenül áll szemben a gyermekhalandóság és a gyermekkriminalitás gigantikus arányaival. Jólét és kultúra ezeknek egyetlen igaz orvossága. Ha ez nincsen meg, úgy az eredményes küzdelem vajmi nehéz. Az élettől a gyermeket el nem választhatjuk és nem teremthetünk valamennyi gyermek számára egy mesterséges, idegen jó-világot. Azt azonban megtehetjük, hogy a lehetséges segítőforrásokat erre a pontra koncentráljuk. A forradalom oly világot nyitott meg, amely javítani akar a javítások tempóját lehetőségeink adják meg.

A főnti ismertetést és a hozzáfűzött meggondolásokat még a proletárdiktaturát megelőző időben vetettük papírra. Az elmondottak lényegén nincs okunk változtatni. Amit a polgári jótékonytságról és a polgári iskolaszékekről elmondottunk volt, a tekintetben a proletárdiktatura máris talált új megoldásokat; az előbbi kiküszöbölte, az iskolák felügyeletét pedig a proletároknak bízta. A fürdési akció is megkezdődött. A lehetőségek új, tágas perspektívája nyílt meg. Szeretnők azonban e helyütt is hangsúlyozni, hogy a cikkünk utolsó bekezdésében elmondottakat ma fokozottabb mértékben valljuk, mint valaha.

Olvasóinkhoz.

A márciusi forradalmat megelőző nyomdászsztrájk s a forradalmat követő események miatt folyóiratunk ezúttal elkésve jelenik meg. A Munkásügyi Szemle tíz évi fennállása óta másodízben történik ez.

A rendkívüli események, azt hisszük, eléggé megmagyarázzák a késedelmet s ezért olvasóink és előfizetőink szíves elnézését kérjük.

Az elmaradt számok helyett a megjelenők bő tartalmával igyekszünk kárpótlást nyújtani.

A Munkásügyi Szemle május-június száma június közepén fog megjelenni, de ettől kezdve — hisszük — minden hónapban ismét rendszeresen olvasóink kezébe jut folyóiratunk.

 SZEMLE.

AZ ÚJ REND.

A föld szava.*)

Nyári éjjél bánatos csendje takarja be a távoli erdőt, a földet, a búzakereszteket, a pihenő gépet.

A csillagok ködös reszketése mintha néma felelő beszéd volna a földi szellők sóhajára, a tarló illatos lélegzése együtt hullámzik a harmattal, a csenddel, a homálylyal végig a pusztán.

Az egyik búzakeresztre támaszkodva egy ember, egy mezei munkás áll mozdánlatlanul. A hosszú nap verejtékes munkája után még nem tud megpihenni a hatalmas test, nem hagyja aludni a háborgó lélek.

„Nem jól van így, ahogy van, nem lehet jó. Nem lehet, hogy száz ember dolgozzék egynek, nem lehet, hogy az egynek több haszna legyen, mint a száznak!”

„Nem lehet, hogy a föld, amelyet mi szántottunk, mi vetettünk, mi arattunk, ne legyen a mienk.”

„Nem lehet!”

„Miért hordja össze a búzát az ő magtárába egy ember, mikor a száz ember úgy dolgozott egy évig?”

„Ad mineniünk részt, kis részt, nyomorult részt.”

„Ő ad mineniünk részt a mienkből. A mienk az, az enyém — és a mienk. Én tudom, hogy az én testemé az a búza, nem az övé, aki parancsolt, hanem az én testemé, amikor dolgozott.”

„Nem lehet száz ember teste a másé, nem lehet, hogy így van rendezve, valami nagy család van benne — valami nagy, régi család.”

„Nem lehet ettől megpihenni!”

„Hiába mondják, hiába! Hogy a föld az övé, nem műveli, nem fárad miatta, miért lehet az övé?”

„És az én munkám miért nem jön vissza én hozzám, csak egy rész, a kis rész?”

„Te örökös szent anyaföld, hát még se egyenlően a te fiad mindenki? Hát csak egynek vagy édes anyja, másik száznak mostoha? Hát nem inkább mi vagyunk a te gyermekeid, akik hozzád vagyunk növe, hanem éppen az, aki tőled mindig idegen? Hát kevésbbé szereted a te szolgálodat, mint a te uradat?”

„Nekiünk nem maradt semmi, egy talpalatnyi sem, csak a munka, a szolgaság, az örökös szolgaság, mi a testünket odaadjuk neked és te megint eltaszítasz minket és a te gyümölcseidet odaadtad megint a te egyetlen fiadnak? Hát te nagy anyaföld, te is urat tisztelsz? Hát nincs, nincs igazság, nincs egyenlőség?”

„A föld is mostoha, a föld, az anyaföld!”

És a föld megszólalt és felelt az ő zokogó fiának. Hangja olyan volt, mint a mennydörgés, hatalmas és zengő, zúgó és erős:

*) Ez a tárcsa a „Népakarat” című lapban jelent meg névtelenül 1895-ben. Szerzője, úgy tudjuk, dr. Pikler J. Gyula, akkor munkáspénztári orvos, ma a fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója és a fõv. telekértéknyilvántartó hivatal vezetője. Úgy politikai aktualitásánál, mint irodalmi értékénél fogva nagyon érdemesnek tartjuk kiemelni az olvasóink előtt is ismert szerzőnek e fiatalkori megkapó művét a feledés homályából.

„Én vagyok a hatalmas, nagy, szent anyaföld. Ki meri mondani, hogy az övé az Isten, vagy hogy övé a nap, ki meri mondani, hogy az övé a föld?”

„Ki merészli halandó darabokra mérni az én testemet és azt mondani, ez a darab az enyém?”

„Porból és hamuból lett halandó ember visszatér pihenni az én ölembé porrá és hamuvá, ki meri mondani, hogy a földet, amelyből nőtt, hogy a földet, melyben el fog porlani, ő bírja!?”

„Az emberé az ő verejtéke.”

„Ha nehéz munkában leperereg homlokodról, én befogadom méhembe a te verejtékedet és visszaternem belőle a te testednek a búzát.”

„A verejték az emberé, de nem az emberé a föld. És a te verejtékedet én évről-évre visszaternem neked és egyenlően vissza mindeniknek.”

„És amíg ezt meg nem érti az ember, addig nem lesz boldogsága sem a kunyhókban, sem a palotákban.”

„Hogy ti nyomorult légek milyen más osztályt csináltatok egymás között, azt végezzétek el magatok. Ne háborgasd az én szent nyugalmamat, én vagyok a hatalmas, nagy, szent anyaföld, minden emberek szülője és minden emberek sírgödre.”

A föld dörgő hangja elnémult és a térdre esett ember lelke megnyugodott.

„Igen, igen! Ura lehet az egyik ember a másik embernek, a ravasz az ügyetlennek, de nem lehet ura senki a földnek! Az én verejtékem termi a búzát és az én munkám az enyém. Csak az emberek esznek, valami nagy régi csalással, de az anyaföld nem csal.”

És leborulva megcsókolta a földet.

Nyári hajnal csodálatos pirja ragyogja be a távoli erdőt, a földet, a búzakereszteket, a pihenő gépet.

A felhők aranyos fényére felkel a pusztai szellő, a tarló illatos lélegzése együtt hullámszik a harmattal, a lénynyel, a kelő napsugárral végig a pusztán.

A föld a dolgozók társadalmáé. Magyarország földje a Kormányzótanács XXXVIII. számú rendelete értelmében ezentúl azoké, akik dolgoznak és akik a földet munkájukkal megművelik. Minden közép- és nagybirtok megváltás nélkül a proletárállam tulajdonába megy át, csupán a kis- és törpebirtokok maradnak meg továbbra is az eddigi magántulajdonban. A földművelésügyi népbiztosság a helyi viszonyok figyelembevételével határozza meg azt, hogy mely birtoktestek minősítendők kis-, illetve középirtoknak. A köztulajdonba átvett földbirtokok szövetkezeti kezelésbe, a földet művelő mezőgazdasági proletárságnak adandók át. A termelő szövetkezeteknek tagjai minden 16 éven felüli férfi és nő, aki a termelésben megfelelő számú munkanappal vesz részt. A jövedelemben mindenki a végzett munka arányában részesedik.

Külön rendelettel történt intézkedés a volt koronajavak, uralkodói, kincstári birtokok és családi alapítványi vagyon, valamint a volt uralkodócsalád tagjainak Magyarországon lévő vagyonának ideiglenes kezelése iránt. A kezelést egy háromtagú bizottság végzi, amelynek feladata nemcsak a leltározás és őrzetbevitel, hanem az ingatlanokon a termelés folytonosságának és eredményességének biztosítása és a termelt javak értékesítése is.

A földművelésügyi népbiztosság elrendelte, hogy az összes fatermelőüzemek kötelesek üzemüket teljes erővel folytatni és a termelt tűzifa, bányafa vagy egyéb fatermékek szállítását minden rendelkezésre álló eszközzel fokozni.

A dolgozó nép alkotmánya. Miután a Tanácsköztársaság a kapitalista termelési és társadalmi rendet akarja megszüntetni és célja megteremteni a szocialista termelési és társadalmi rendszert, biztosítani kívánja a dolgozók uralmát a kizsákmányolók felett. Ezért a munkás-, katonai- és földművestanácsokat bízza meg a törvényhozással, a törvények végrehajtásával és a bíraskodással. A Forradalmi Kormányzótanács rendeletet adott ki, amellyel a legfőbb hatalmat a munkások, a katonák és földművesek tanácsának országos gyűlésére ruházza. Az első országos gyűlést a Kormányzótanács hívja össze és a tanács tagjait a megyei és városi tanácsok választják olyan módon, hogy minden ötezer lakos után egy tagot küldenek a tanácsok országos gyűlésébe. A falvakban és városokban az ügyeket helyi tanácsok intézik. Választójoggal csak a dolgozók bírnak, nemre való tekintet nélkül mindazok, akik 18. életévüket betöltötték. Választók és választhatók a hasznos munkából élők, a háztartási munkával foglalkozók és a katonák. Nem választók és nem választhatók azok, akik munkanélküli jövedelemből élnek. A rendelet meghatározza a választási eljárást és kimondja, hogy mindennemű választás érvénye felett a tanácsok országos gyűlése dönt. A tanácsok egyelőre hat hónapra alakulnak és a választók a tanácstagok megbízását visszavonhatják.

Május elseje — a proletárállam ünnepe. A Magyarországi Tanácsköztársaság május 1-ét, a világ forradalmi proletáriátusa nemzetközi egységének emléknapját, a proletárállam ünnepévé avatja. E napon minden munka szünetel.

Május elseje eddig a munkásvédelmi követelésekért folytatott harcok ünnepe volt. Évről-évre visszatérőleg ugyanazokat a jelszavakat, követeléseket hangoztatták a felvonuló tömegek, azonban a tőkés társadalmi rend azokból vajmi keveset valósított meg. A munkásvédelem problémái nálunk a tegnapi, ma a proletárvédelem teljességét hangoztatjuk. Míg a munkásvédelmi követelések mögül hiányzott az azok kivívására elégséges erő, addig ma a proletár-követelések megvalósítását biztosítja a Tanácsköztársaság hatalma.

Május elseje a munka ünnepe. Aki végig tekintett Budapest nagyszerű díszítményein, láthatta, hogy mindenhol a munkaszerszámok s a dolgozó ember glorifikálása jelent meg. Budapest terein a munka templomai emelkedtek. A proletariatus nagy előharcosainak és tanítómestereinek szobrai hirdették a tanokat, amelyeket a munkásság megvalósított. A munka az állam eszménye, a munka ünnepe a proletáriátus egyetlen meggyőződéses ünnepe. A munkások, akik önmagukat váltották meg, a megváltás ünnepét ülték immár e napon. Az a törhetetlen hit, amely munkásmozgalmat eddig is jellemezte, nem az egyes embernek profán hite, hanem vallásos meggyőződése a dolgozó osztálynak. A május 1-ei felvonulás jelszavai a bibliai igékhez hasonló és örökéletű igazságok és tartalmuk egyezik úgy a keresztény, mint a zsidó vallásnak a munkáról vallott felfogásával.

A rabszolgaság, a jobbagyság bérmunka-rendszerei megszűntek is a láncaiktól megszabadult dolgozó emberiség örömujjongása tört ki az orosz, a magyar és a müncheni május elsején.

A szocializált üzemek eddigi vezetői, igazgatói és összes tisztviselői, amennyiben 1919. március 22-én az üzem alkalmazásában voltak, kötelesek helyükön maradni és minden erejükkel és tudásukkal az üzemet tovább szolgálni. Fizetésük nem lehet több annál a jövedelemnél, amelyet a vállalatnál eddig húztak, de semmi esetre sem haladhatja meg a havi 3000 koronát.

Lakóházak köztulajdonba vétele. A Forradalmi Kormányzótanács X. számú rendelete kimondja, hogy minden lakóház a hozzátartozó beltelekkel és a ház tartozékaival együtt a Tanácsköztársaság tulajdona. A lakbért a házfelügyelő a lakók bizalmi személyeivel együtt szedi be és a pénzügyi népbiztos által kijelölendő pénzügyi bizottsághoz szolgáltatja át. Az eddig ingyenes lakást élvezők, vagy a saját házukban lakók is kötelesek lakbért fizetni. A lakbér összegét a szociális termelés népbiztosa által alakítandó lakásbizottságok fogják megállapítani. A rendelet a lakásbér fizetése alól felmenti a munkások, illetve tisztviselők házait.

amelyeket a munkások maguk építettek, vagy szereztek meg. Azonban az ilyen lakások után is telekértékadókat kell fizetni.

A pénzügyi népbiztos a köztulajdonba vett házak lakbérére vonatkozólag elrendelte, hogy április hó 1-től minden házbér előzetes havi részletekben fizetendő és a heti, kétheti, vagy negyedévi bérfizetés megszűnik. Azokért a lakásokért, amelyeknek egy évi lakbére a 2.000 K-t meg nem haladja, a jelenleginél 20%-al kisebb lakásbért kell fizetni. A lakbér leszállítása május hó 1-től érvényes, olyan lakásoknál pedig, amelyeknek lakbérét hetenként, vagy havonta fizették, már április 1-én lép érvénybe a leszállított lakbér.

Ugyancsak kimondotta a kormányzótanács, hogy minden felnőttet elvileg legfeljebb egy szoba illet meg, egy család pedig elvileg 3 szobánál nagyobb lakást nem bírhat. E korlátozás nem terjed ki azonban az előszobára, mellék-helyiségekre és a személyzet elhelyezésére szolgáló helyiségekre, továbbá a hivatás gyakorlásához szükséges helyiségekre. Igénybevételnél tekintetbe kell venni a gyermekek számát, nemét, korát és foglalkozását is.

Az ipari, bányá- és közlekedési üzemek köztulajdonba vétele. A forradalmi kormányzótanács IX. számú rendelete határozott e kérdésben. Örömmel állapítjuk meg, hogy ez a rendelet nem csupán kerettörvény, miként a hasonló külföldi törvények, hanem közvetlenül szabályozza az üzemek köztulajdonba vételét.

A Tanácsköztársaság a termelőeszközöket a dolgozók társadalmának adja át; a termelést szervezni és fokozni kívánja. Ezt a célt szolgálta a kisipar kereteit meghaladó ipari, bányá- és közlekedési üzemek köztulajdonba vétele. Ez üzemek az egész proletáriátus vezetése és az illető üzemek munkásságának ellenőrzése alá helyeztetnek, amennyiben azok munkáslétszáma 1919 március 22-én a huszat meghaladta. A köztulajdonba átvett üzemeket a szociális termelési népbiztosság által kinevezett termelési biztosok vezetik. Az ellenőrzés a munkástanács feladata, a proletár-munkafegyelem megteremtése, a dolgozó nép tulajdonának védelme és a termelőmunka ellenőrzése. A Tanácsköztársaság gondoskodik, időnként kiküldött ellenőrzők útján, minden társadalmi vezetés alá helyezett üzem műszaki és gazdasági legfőbb ellenőrzéséről. Ha az üzem munkástanácsa és a termelési biztos között valamelyik kérdésben nézeteltérés merül fel, az esetben a szociális termelés népbiztossága dönt, amelynek határozata kötelező.

Gyógyintézetek köztulajdonba vétele. A Magyar Tanácsköztársaság valamennyi nem állami (törvényhatósági, városi, községi, alapítványi és magán) kórházat, gyógyító-, rendelő- és gondozó-intézetet (dispensaire), szanatóriumot és a gyógyíthatatlan betegek nem állami menhelyeit köztulajdonba vette. A munkások, katonák és földművesek, helyi, járási és megyei tanácsai egészségügyi bizottságokat választanak. Budapesten mind a kerületi tanácsok, mind a központi tanács választanak egészségügyi bizottságot. A felsorolt intézmények mindaddig, amíg a munkaügyi és népjóléti népbiztosság másként nem intézkedik, addig személyzetükkel és az eddigi keretekben folytatják működésüket.

A rendelet értelmében május hó 1-től kezdve a napi ápolási díj megszűnik, az intézetek a népbiztosságtól negyedévi szükségletre elszámolás kötelezettségével ellátmányt kérnek. A jelen rendelet alapján átvett intézetekben minden beteg ingyen részesül ápolásban és gyógykezelésben. A betegektől díjazást semmiféle címen nem szabad eltogatni. A különböző ellátási osztályok és a külön szobák megszűnnek. A betegek és az alkalmazottak ételmezése egyforma, élveve ha az orvos külön ételmezést (dieta) rendel. Az ételmezési rendet és a személyenként felhasználható élelmiszer mennyiségét a közellátási népbiztossággal egyetértve, a munkaügyi és népjóléti népbiztosság fogja rendelettel megállapítani.

A szükséges gyógyszereket a felsorolt intézmények további intézkedésig az eddig szokásos módon szerzik be. Egészségügyi és egyéb felszerelést a munkaügyi és népjóléti népbiztosságtól kérnek és csak ha népbiztosság nem tud közvetlenül anyagot kiutalni, szerezhetik be ezeket közvetlenül.

Árúüzletek köztulajdonba vétele. A Tanácsköztársaság néhány napra lezáratta az összes árúüzleteket, amelyeket kényszerítettek készletük leltározására. Miután az a cél, hogy a rendelkezésre álló árúk csak a rászorulóknak jussanak, a nagyban árusító üzletek és mindazok, amelyek március hó 22-én legalább tíz munkást foglalkoztattak, köztulajdonba vétettek és munkásellenőrzés alá helyezettek. A köztulajdonba átvett üzleteket a szociális termelés népbiztosa által kinevezett üzleti biztosok vezetik a volt tulajdonosok bevonásával. Az üzletek munkásai ellenőrző munkástanácsot választanak, amelyek ellenőrzik az üzletvitelt. Üzletekben az eddigi jegyre árusított cikkeket továbbra is csak jegy ellenében szabad eladni, ruházati cikket, bútort, általában háztartási cikkeket csak a lakóházak bizalmi egyéneinek aláírásával ellátott vásárlási engedély alapján lehet kiszolgáltatni. Vásárlási engedélyt csak azok a proletárok kaphatnak, akiknek a vásárolni óhajtott cikkekre feltétlenül szükségük van.

Pénzintézetek szocializálása. A Tanácsköztársaság ellenőrzés alá vette a pénzintézeteket és felhatalmazta a pénzügyi népbiztost a szocializálásra alkalmas pénzintézetek vezetésének átvételére és ellenőrzés alá helyezésére. A szocializált pénzintézeteket a népbiztos által kinevezett megbízottak vezetik. A pénzintézetekben levő folyószámlákból és egyéb betétekből mindenki havonta legfeljebb 2.000 K-t vehet fel. Munkabérekre azonban megfelelő összeget folyósítanak. A pénzintézetek igazgatói 3.000 K havi fizetésnél nagyobb fizetést nem kaphatnak, az el nem mozdított igazgatók azonban kötelesek munkájukat továbbra is rendszeresen végezni.

Köztulajdonba vétetnek az összes pénzintézetek és az állam, valamint a már szocializált üzemek pénzügyeit egy állami bank fogja kezelni. Egyelőre megmarad a Postatakarékpénztár és az Országos Központi Hitelszövetkezet.

Biztosítóintézetek szocializálása. A pénzügyi népbiztos felhatalmazást nyert az összes biztosítóintézetek vezetésének átvételére és ellenőrzés alá helyezésére. Az intézeteket kinevezett ellenőrző megbízottak vezetik, az ellenőrző népbiztos utasításainak megfelelően.

Szállodák és penziók köztulajdonba vétele. A szállodák és penziók minden berendezésükkel, felszerelésükkel és készletükkel együtt a bennük foglalkoztatott munkáslétszámra való tekintet nélkül köztulajdonba vétettek és munkástanácsok ellenőrzése alá helyezettek. A vezetést kinevezett termelési biztosok gyakorolják.

A munkára való jog. A forradalmi kormányzótanács IX. számú rendelete kimondja, hogy a proletárállam megkezdte a magántulajdon megszüntetését azzal, hogy a kisipar kereteit meghaladó üzemeket és lakóházakat köztulajdonba veszi és a proletár államban csak annak van joga élni, aki dolgozik: vagy testi, vagy szellemi munkát végez a társadalom fentartására. A tanácsköztársaság elrendeli tehát az általános munkakényszeret, ezzel szemben megállapítja a munkára való jogot. Az állam köteles eltartani mindazokat, akik munkaképtelenek, valamint azokat, akik dolgozni akarnak, de az állam nem tud nekik munkát juttatni.

A nagy szocialista utópistáknak és a francia forradalomnak követelése valósul meg e rendelettel. Anton Menger meghatározása szerint, a munkára való jog alapján, minden munkaképes állampolgárnak, aki magánvállalkozásnál munkát nem talál, igénye van arra, hogy az államtól illetve más közhatóságoktól (községek) igényelhesse, hogy részére közönséges napszámosmunka, a szokásos napibér fizetése ellenében nyújtassék. Mengernek e definíciója a magántulajdonon alapuló társadalmat veszi figyelembe, de véleményünk szerint lényegében a szocialista társadalmi rendben is alkalmazható. Kormányzótanácsunk rendelete értelmében az állam köteles eltartani a munkaképteleneket és azokat, akik dolgozni akarnak, de akiket az állam nem tud munkához juttatni. Az állam ezekkel szemben elismeri a létfenntartáshoz való jogot és annak eszközeit nyújtja azoknak, akik fiatalok vagy munkaképtelenek, mert a munkára való jog csakis a munkaképes állampolgárok részére nyújtja a létfenntartás lehetőségét.

Ideiglenes ipari termelési tanács megalakítása. A szociális termelés végleges szervezetének megállapítása a munkás-, katona- és földművestanácsok országos gyűlésének lesz feladata. Addig is a szocializálásnak az egész országban való tervszerű keresztülvitelére és a termelés folytonosságának biztosítására meg kell alakítani az ideiglenes ipari termelési tanácsokat. Ezek helyi és kerületi tanácsok. Minden községben és minden városban, amelyben legalább három a Forradalmi Kormányzótanács IX. sz. rendelete értelmében szocializált, vagy szocializálandó ipari, bánya- vagy közlekedési üzem van, Ideiglenes Ipari Termelési Tanácsot kell alakítani. A rendeletben felsorolt városokban Kerületi Ipari Termelési Tanácsokat kell alakítani.

Kisiparosok hitelszükségletének fedezése. A Szociális Termelés Népbiztosságának rendelete értelmében azok a kisiparosok, akik munkabér fizetésére elegendő készpénzzel nem rendelkeznek, a munkabérek, esetleg anyagok kifizetésére megfelelő összeget kapnak visszatérítés kötelezettsége mellett. E célból felhívták, hogy munkásaik munkabérkeresetét jegyzékbe foglalják össze és azt munkásaikkal láttamoztassák.

Közellátási Tanács alakítása. A dolgozó lakosság élelmezésének megfelelő irányítása végett a proletárok kiküldötteiből Közellátási Tanács alakíttatik. Elnöke a közellátási népbiztos, tagjait pedig az egyes szakszervezetekből, taglétszámuk figyelembevételével a Szakszervezeti Tanács küldi ki. A Tanács a közellátási népbiztosság véleményező és tanácsadó szerve.

Jótekonysági intézmények összeírása. Minden olyan magánjótekonysági, egyesületi jótekonysági, továbbá közjótekonysági (társadalmi, megyei, városi, járási, községi, stb.) intézmény, amely gyermekvédelmi és rokon- vagy kapcsolatos ügyekkel (szülő-otthon, csecsemő-otthon, kisdédóvó, napközi-otthon, nyomorék-otthon, árvaház, tanoncmenhely, gyermekkórház, stb.) foglalkozik köteles volt a munkaügyi és népjóléti népbiztosság rendeletében meghatározott adatokat bejelenteni és jelentéseket felterjeszteni a népbiztosság gyermekvédelmi felügyeleti csoportjához.

Népjóléti intézmények köztulajdonba vétele. A Tanácsköztársaság az ország egész területén kezelésbe vette mindazon — akár törvényhatóság, vagy község, (város), akár társadalmi egyesület, vagy magánszemélyek kezelésében álló — intézetet, közalapot, alapítványt és egyéb intézményt, amely az anya- és gyermekvédelem, a közjótekonyság, vagy a hadigondozás céljára szolgál. Az ilyen intézmény céljára rendelt minden ingó és ingatlan dolog és egyéb vagyontárgy köztulajdon. Az átvételhez szükséges intézkedéseket a munkaügyi és népjóléti népbiztosság teszi meg. A fent megjelölt intézmények célját megváltoztatni, vagy a célukra rendelt vagyontárgyakat eddigi rendelkezésüktől egyébként elvonni a népbiztosság rendelkezése nélkül senkinek sem szabad.

Közjótekonysági intézmények felügyelet alá vétele. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság kimondotta, hogy valamennyi, a közjótekonyság céljait szolgáló intézetet, alapot, alapítványt és egyéb intézményt, tekintet nélkül arra, hogy törvényhatóság, város (község) egyesület, társaság vagy magánszemély kezeli és tartja-e fenn azt, Budapesten a központi, más városokban a városi, egyebütt a megyei munkás-, katona- és földműves-tanács azonnal felügyelet alá vesz.

Művelődési és oktatási ügyeink új alapokon. A kormányzótanács a művelődés és oktatás ügyeinek igazgatását — addig is, amíg erre nézve a tanácsok országos gyűlése véglegesen rendelkezik — a tanácsköztársaság szervezetének és szellemének megfelelően, a végleges rendezés előkészítéseken átmenetileg szabályozta. A művelődés és oktatásügy igazgatását a munkások, a katonák és földművesek tanácsának kebelében alakuló művelődési osztályok az illető tanácsok irányítása mellett látják el. Ilyen osztályok alakulnak a falusi, városi, járási, megyei, Budapesten a kerületi és központi tanácsokban. A művelődési osztályok akként szervezendők, hogy a szülők és azok, akik művelődésüggyel hivatásszerűen foglalkoznak (tanítók, orvosok stb.), lehetőleg arányosan legyenek képviselve. A közvetlen intézés céljaira intézőbizottságok alakítandók. A falusi tanácsok, amennyiben külön művelődési osztály és intézőbizottság alakítása indokolt nem volna, közvetlen intéző bizottságot alakítanak. Az olyan falvakban és városokban, ahol az intézetek száma azt indokolja, külön iskolabizottságok küld-

hetők ki, amelyek segítőszervekként járnak el. A tanulók fegyelmi ügyeinek intézésénél az iskolai bizottságba a tizennégy évesnél idősebb tanulók megbizottait is be kell vonni. Amíg a tanácsok országos gyűlése a művelődésügy legfelső igazgatásáról intézkedik, a közoktatásügyi népbiztosság a megyei, valamint a budapesti központi tanácsok művelődési osztályaiba és egyúttal azok intéző bizottságaiban a pedagógiai elvek egységes keresztülvitelének biztosítása érdekében, állandó megbizással két-két művelődésügyi megbizottat küld ki. Ily megbizottak küldhetők ki oly városokba is, amelyekben a művelődési viszonyok fejlettsége ezt indokoltá teszi. Egyes fontosabb szakkérdésekben (szakmunkásképzés stb.) a közoktatásügyi népbiztosság külön megbizottakat is kiküldhet.

Nevelési és oktatási intézetek köztulajdonba vétele. A proletár-állam az oktatás ügyét állami feladatnak tekinti és ezért a Tanácsköztársaság az összes nem állami nevelési és oktatási intézeteket állami kezelésbe vette át az intézetek minden értékével. Átvette egyúttal az alkalmazottakat is és az egyházi személyek közül azokat, akik világi személyékké lettek.

Nevelési és oktatási intézmények egységesítése. A közoktatásügyi népbiztosság a Forradalmi Kormányzótanács ama rendeletére való hivatkozással, amellyel kimondotta, hogy a nem állami nevelési és oktatási intézeteket a Tanácsköztársaság kezelésébe veszi át, oly intézkedéseket léptetett életbe, amelyek egész oktatásügyünk gyökeres reformját jelentik. Az iskolák ügyeiben islehetővé vált az által, hogy az egy helyiségben lévő iskolák egységes vezetés alá kerülnek, az erők tervszerű beosztása és munkájuknak leggazdaságosabb felhasználása. Ez pedig többek közt előmozdítja az osztatlan népiskola kérdésének megoldását és általában lehetővé teszi a tanulók megfelelő csoportosításának keresztülvitelét.

Az osztatlan népiskolát, a régi rendnek ezt a szégyenletes és szomorú intézményét, amely a tanítóra alig megvalósítható feladatot róva, a népfelvilágosítás munkájának egyik főakadályozója, a közoktatásügyi népbiztosság rövid idő alatt és teljesen meg akarja szüntetni. Mindazon községekben, ahol eddig két vagy több magyar tannyelvű osztatlan népiskola állott fenn egymás mellett vagy pedig osztott iskola mellett osztatlan is fennállott, ezek az iskolák egységes iskolává alakítandók és a tanulók a pedagógiai követelményeknek megfelelően csoportosítandók.

Az egy községben lévő tanulók az illető község egyes iskoláiban és ezek osztályaiban egységes terv szerint a pedagógiai követelményeknek megfelelően csoportosítandók. Az eddig osztatlan iskolákban a tanítást tervszerű beosztás szerint május hó 2-án kellett megkezdeni.

Szellemi Termékek Országos Tanácsa. A sajtótermékek kiadásának irányítása céljából a közoktatásügyi népbiztosság e néven külön szervet állított fel. Minden — akár tudományos, akár szépirodalmi, művészeti, nevelésügyi vagy más — sajtóterméket, amely könyv, vagy füzet alakjában jelenik meg (a napisajtó termékeit és a politikai lapokat kivéve), a könyvkiadó, könyvkereskedő, nyomda és általában az, aki sajtóterméket akar kiadni, köteles azt kiadás előtt jól olvasható kéziratban, vagy két kefelevonatban a többszörösítés tervezett példányszámának megjelölésével, engedélyezés végett a tanácsnak bemutatni. A sajtóterméket csak az engedély megadása után szabad többszörösíteni és terjeszteni. Ilyen engedélyre nincs szükség azoknak a folyóiratoknak kiadásához, amelyeket a közoktatásügyi népbiztosság már eddig engedélyezett.

Népkönyvtárak. A közoktatásügyi népbiztos elrendelte, hogy a köztulajdonba vett egyesületi helyiségekben, palotákban, továbbá szakegyesületi és egyéb közcélokra rekvirált helyiségekben talált könyvgyűjtemények azonnal bejelentendők a fővárosi Szabó Ervin-könyvtárnak. E könyvgyűjtemények alapját fogják képezni a szervezendő népkönyvtáraknak.

Munkásegyetemek létesítése. A Kormányzótanács a szocializmus állami propagálására munkásegyetemeket és a középfokú oktatás keretében előkészítő tanfolyamokat létesít. Kimondotta a Kormányzótanács, hogy az ifjómunkások oktatása a közoktatásügyi népbiztosság hatáskörébe tartozik és az ifjómunkások az oktatás alatt a munka alól mentesítendők.

Színházak a proletáriátus szolgálatában. A közoktatásügyi népbiztosság az összes színházakat köztulajdonba vette át és színházjegy-elosztó iroda révén gondoskodik arról, hogy a szervezett munkások szakszervezeteik útján mérsékelt árú jegyekhez jussanak. A színházak jegyeiknek kétharmad részét kötelesek naponta a szervezett munkások részére átadni.

A Kormányzótanács a filmvállalatok és mozgókép-színházak szocializására is megtette az előkészületeket és a filmügyek intézésére megbízottat küldött ki.

Az új gyermekvédelem. A forradalmi kormányzótanács LXXI. számú rendelete kimondotta, hogy a tanácsköztársaság a gyermek testi és lelki védelmét legfontosabb feladatának tartja. A bajokat megelőző gyermekvédelem leg-hivatottabb helyen az iskola. Ezért a kormányzótanács az iskolában gyermekvédő gyámi állásokat rendszeresít. Az iskolai gyermekvédő-gyámok — elsősorban okleveles tanítók — külön gyámi tanfolyamon nyernek kiképzést. A gyámi teendőket minden iskolában egy-két számfeletti tanító látja el, kisebb községekbe az iskola vezető tanítójára hárul a gyám gyermekvédő feladata. Kellő számú tanító híján a gyámi teendőkre más egyének is kaphatnak megbízást.

A gyámok irányítását a nagyobb városokban és a megyék székhelyén a munkás-, katonai- és földmivestanácsok művelődési osztályainak fennhatósága alatt működő iskolai gyermekvédelmi központok intézik. E központok egységes vezetése az Országos Iskolai Gyermekvédelmi Központ feladata.

A rendelet körülírja a gyámok hatáskörét, valamint az Iskolai Gyermekvédelmi Központ működési körét. Az iskolai gyermekvédelem intézményei: a gyermekotthonok (internátusok) és a pedagógiai laboratóriumok. A beteges gyermekek számával létesítendő otthonok (iskolai szanatóriumok, gyógypedagógia intézetek stb.) felállításáról a közoktatásügyi népbiztosság a népjóléti népbiztossággal egyetértőleg gondoskodik. A pedagógiai laboratóriumok a gyermeklélektani vizsgálatok és kutatások megejtésére szolgálnak és lehetőleg minden nagyobb városban (a gyermekvédelmi központok mellett) felállítatnak. Ezek a laboratóriumok egyúttal pályaválasztási tanácsadók. Az Országos Iskolai Gyermekvédelmi Központnak külön pedagógiai laboratóriuma van.

A Forradalmi Kormányzótanács LXXII. számú rendelete az erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy társadalomellenes magatartást tanúsító gyermekek és fiatalok kiegészítő szociális nevelése tárgyában rendelkezik. A kiegészítő szociális nevelés célja az, hogy a gyermekeknek és fiataloknak a tőkés társadalmi rend által előidézett válságos helyzetét megszüntesse és odahasson, hogy a gyermekek és fiatalok a szükséges átmeneti intézkedések után az általános egészségügyi és oktatásügyi gyermekvédelem intézményeinek kezelésében részesüljenek. A kiegészítő szociális nevelés eszköze pedig többé nem a megtorlás, hanem a munkás életmódra való nevelés útján történő megelőzés.

Az erkölcsi romlás veszélyének kitett, vagy társadalomellenes magatartást tanúsító oly gyermekek és fiatalok érdekében, akik életük tizenhétedik évét még be nem töltötték, a szükséges nevelő intézkedéseket a gyermekügyi biztosság teszi meg. A gyermekbiztosság jár el az esetben is, ha más hatóság a biztosság feladatai körébe tartozó nevelői intézkedést tart szükségesnek. Gyermekügyi biztosságot kell szervezni Budapesten és a szükséghez képest vidéken. A gyermekügyi biztosság a feladatai közé tartozó ügyekben bárki bejelentésére és bármely értesülés alapján köteles eljárni. A gyermekügyi biztosság személyzete: a gyermekbiztosok, a Magyarországi Tanítók Szakszervezetének és a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének helyi csoportjai által küldött bizalmi személyek, továbbá a gyermekörök és a segédhivatalnokok. Budapesten a gyermekügyi biztosság kiegészítő intézményei: a gyermekmenő-otthon, a megfigyelő átmeneti otthon, a kriminálpedagógiai intézet. Ily kiegészítő intézeteket a szükséghez képest vidéken is kell szervezni. A Magyarországi Tanítók Szakszervezete és a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének helyi csoportjai egyenlő arányban küldenek ki a gyermekügyi biztossághoz bizalmi egyéneket, oly férfiak és nők közül, akik a gyermekekkel való megérett bánásmódot elsajátították és kellő elméleti és gyakorlati ismerettel bírnak. A gyermekörök nevelő munkájába szervesen be kell vonni az ifjúmunkások Szövetségét.

A rendelet az igazságügyi nevelőintézetek rendszerét is új alapokra rakja. Átmeneti nevelőotthonok, munkára nevelő intézetek, erkölcsi fogvatkozásban

szenvedő gyengeelméjűek és gyenge tehetségűek számára való iskolák, intézetek erkölcsi fogvatkozásban szenvedő idegbetegek számára és intézetek közveszélyesek számára szolgálják a gyermekvédelem speciális intézményeit. Igazságügyi nevelőintézetbe csupán a gyermekügyi népbiztosság utalhat be gyermekeket és fiatalokat; a beutalandók beutalása és kihelyezése tárgyában is csupán a gyermekügyi biztosság határozhat.

A házasságon kívüli gyermekek elismertetése. Amiről a régi társadalom humanistái annyit tanácskoztak és vitáztak, azt a kérdést a kormányzótanács egy rövid rendelettel oldotta meg. A Tanácsköztársaság törvénytelen gyermekeket nem ismer. A házasságon kívül született gyermekek jogállása minden tekintetben egyenlővé vált a törvényes házasságból születettekével. Az elismeretés alakszerűségét a rendelet a legegyszerűbb módon határozta meg.

Zálogházak ellenőrzése és a zálogtárgyak ingyenes visszaadása. A szociális termelés népbiztossága a fővárosi és környékbeli összes zálogházakat az állami zálogházak felügyelete és ellenőrzése alá helyezte. A Kormányzótanács rendeletben mondotta ki, hogy a március hó 22-iki elzálogosított azon zálogtárgyakat, amelyeket 100 K-t meg nem haladó kölcsönösszegért zálogosítottak el, április hó 15-ig minden fizetés nélkül vissza kell adni.

A hadból visszatértek házbérfartozásainak elengedése. A tanácsköztársaság kötelességének tartja, hogy a hadból visszatérteket és általuk el-tartott hozzátartozóikat felmentse a világháború alatt felszaporodott házbérfartozások alól, amiért is ezeknek végleg elengedi mindazokat a házbérfartozásaikat, amelyekkel a hadbavonulásuk ideje alatt hátralékban maradtak, még pedig tekintet nélkül arra, hogy a ház köztulajdonba vétetett-e, vagy sem.

Proletárok butorral való ellátása. A Központi Lakásbiztosság Butor-elosztó Hivatala lehetővé tette azt, hogy a proletárok a részükre kiutalt butorok vételárát 40 havi egyenlő részletben fizethessék. A fizetéseket a vevő munkahelyének vezetősége közvetíti olyképen, hogy az esedékes részleteket a vevő heti vagy havi béreéből levonja és a levonást követő napon a Pénzintézeti Központhoz beküldi. Ha a vevő munkahelyét elhagyja, a munkahely vezetője köteles ezt a vevő szakszervezetének bejelenteni. A bejelentésben meg kell jelölni a vételárnak még le nem törlesztett részét, valamint azt, hogy e hátralék mily részletekben fizetendő. A szakszervezet feladata arról gondoskodni, hogy a vevő a részleteket a Pénzintézeti Központhoz addig is pontosan beküldje, míg új munkaelhelyezést nyer. Elhelyezés esetén a szakszervezet a vevő új munkahelyének vezetőségét értesíti. A vevő munkaképtelenné válása esetén úgy a vevő szakszervezete, mint utolsó munkahelyének vezetősége köteles azt a kerületi munkásbiztosító pénztárt, amelynek a vevő utoljára tagja volt, valamint a munkaügyi és népjóléti népbiztosságot a vevő hátralékos tartozásának és a fizetendő részletek összegének közlése kapcsán értesíteni. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság helyi szervei útján gondoskodik arról, hogy a munkaképtelenné vált vevő a részleteket a Pénzintézetek Központjának lehetőleg megfizesse.

Bűnügyek átvizsgálása. A kormányzótanács elrendelte a tanácsköztársaság kikiáltása előtt megindított bűnügyek átvizsgáltatását, hogy azokat a proletárokat, akiket a régi rend csupán a kapitalizmus érdekében állított a büntetőbírók elé, a büntetéstől megmentse, másrészt pedig azokat, akiket a dolgozó proletárok ellen vétkeztek, szigorúan megbüntesse. A kormányzótanács e célra külön tanácsokat állít fel, amelynek joga van a még jogerős ítélettel be nem fejezett ügyekben a bűnvádi eljárás folytatását, vagy megszüntetését elrendelni. Nem szabad azonban megszüntetni a bűnvádi eljárást és nem szabad törölni a már kiszabott büntetést oly esetben, mikor a bűnügy tárgya a gazdaságilag gyengébbek szorult helyzetének, vagy tapasztalatlanságának kiaknázása, uzsora, élelmiszer- és általában árúhamisítás, árdragítás, munkaerejükből élők dolgozóképeségének kizsákmányolása, munkások életének vagy testi épségének veszélyeztetése és általában a munkásvédelem céljait szolgáló rendelkezések megszegése, stb.

A nyugdíjintézetek központi vezetése. A kormányzótanács rendeletileg kimondotta, hogy a Magyarországon lévő nyugdíjintézetek, nyugdíjpénztárak és biztosítási ügyletekkel foglalkozó egyesületek vagyonának átvételével és ügyeinek vezetésével a Pénzintézeti Központot bízta meg.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az orosz munkásbiztosítás az első forradalom után.

Az orosz munkásbalesetbiztosítási és betegsegélyezési törvények 1912. évi június 23-án nyertek cári megerősítést. E törvények értelmében úgy betegség és baleset esetére biztosítás alá esnek az európai Oroszországban, mint a Kaukázusban lévő ipari vállalatok, bányaművek, bányai-vasuti, belvizi hajózási vállalatok, amelyekben legalább tíz munkás van állandóan foglalkoztatva és természeti vagy állati erő által hajtott gépekkel dolgoznak vagy amennyiben ily gépek nélkül folyik az üzem, az állandóan foglalkoztatott munkások száma legalább 30. A betegségi biztosítást egy vagy több üzemre kiterjedő pénztárak végzik. A biztosítási járulékok háromötödét a munkás, kétötödét pedig a munkáltató fizeti. A pénztár tagjai orvosi és táppénzsegélyben, azok családtagjai pedig csak orvosi segélyben részesülnek, a tag nevének szülése esetén támogatásban részesül, úgyszintén igénye van a tagnak temetkezési segélyre is. Az orvosi segélyt a vállalat tulajdonosának számlájára nyújtják, amennyiben a betegség munkaképtelenséggel nem jár, mindaddig, amíg a megbetegedett munkás a pénztár tagja; azoknál a megbetegedéseknél pedig, amelyek munkaképtelenséggel járnak, egész a felgyógyulásig, azonban legfeljebb a megbetegedés napjától számított négy hónapig jár az orvosi gyógykezelés. A pénzügyi segélyezés nagysága betegség, vagy sérülés esetén a tag munkabérének felétől kétharmadáig terjed, na a megbetegedett tag feleségét, vagy 15 éven aluli gyermekeit tartja el, minden más családi állapotnál a megbetegedett tag bérének negyedétől feléig terjedő segélyben részesül. A betegség szándékos okozása esetén, vagy amennyiben a sérülés a tag büntetendő cselekménye által következett be, pénzügyi segélyezés nem jár.

A balesetbiztosítást a biztosítási kerületekben a törvény hatálya alá tartozó vállalatok által alakított szövetkezetek látják el. A baleseti sérült a baleset napjától számított 13 hét folyamán a betegség esetére szóló segélyezés legmagasabb összegét kapja, annak letelte után pedig mindaddig, amíg munkaképessége helyre nem áll, vagy pedig részére nyugdíj meg nem állapíttatik, keresménye kétharmadának alapulvételével részesül kártalanításban. A törvény értelmében nyugdíj jár a sérültnek az esetben, ha keresetképtelensége következtében tartós veszteséget szenvedett és pedig a keresetképtelenség teljes elvesztésénél évi jövedelmének kétharmadában, részleges veszteségnél pedig ez utóbbi összeg alapul vételével a keresetképtelenségcsökkenés okának megfelelően. A sérült hozzátartozói részére a törvény a nyugdíjjogosultságot szintén elismeri.

Az 1910. évi népszámlálás szerint az orosz birodalom lakossága 145,600,000 volt, amelyből 6,5 millió bér munkás. A betegségi biztosítás alá esők száma 2,5 millió volt, míg az a balesetbiztosítás alá esők száma a törvény alapján 2,4 millió volt. Körülbelül 4000 betegségi biztosítási pénztár és 12 balesetbiztosítási szövetkezet létesült. A törvény végrehajtása 1913. év második feléig húzódott, úgy hogy a törvénynek a kipróbálására csupán egy év állott rendelkezésre a világháború kitörése előtt. Az 1917. március havában kitört forradalom felélesztette mindazokat a harcokat, amelyek a törvény megalakításához fűződtek. A munkások követelték a biztosítási hivataloknak a munkások önkormányzatán alapuló azonnali gyökeres átszervezését, a munkáltatók befolyásának teljes megszüntetését, a munkások önrendelkezési jogának széles kiterjesztését, a biztosításnak az egész birodalomra és minden dolgozóra leendő kiterjesztését. A munkás- és katonatanácsoknak 1917. évi április 3—16-án tartott gyűlése határozatilag követelte, hogy a munkásbiztosítás a munka minden nemére és az egész birodalomra kiterjesztessék. Az üzemi betegsegélyező pénztárak az

esetben is egyesülhessenek, ha az üzemek tulajdonosai ahhoz hozzá nem járulnak. A pénztárak kötelesek az orvosi gyógykezelést az esetben is teljesíteni, ha ahhoz az üzemek tulajdonosai vagy a biztosítási hivatalok nem járulnak hozzá. A vállalkozók által alakított balesetbiztosítási szövetkezetek a munkások és vállalkozók egyenlő képviseltetésének elve alapján szervezendők át. A kormányzósági biztosítási hivatalok és az általános biztosítási tanácsok demokratikus alapelvek szerint építendőek ki. Sokkal mélyrehatóbban foglalkozott a munkásbiztosítás kérdésével a munkaügyi hivatalnak 1917. április havában megtartott szakértekezlete, amelyen a munkások, munkáltatók, az igazságügyi minisztérium és a munkaügyi hivatal képviselői vettek részt. A munkások képviselői a biztosításnak teljes átszervezését követelték és indokolták ezt azzal, hogy a munkások a biztosításban sokkal inkább vannak érdekelve, mint a vállalkozók, mert a helytelen szervezet miatt nemcsak anyagilag, hanem testileg is szenvednek, míg a munkáltatóknak csak pénzbeli érdekei fűződnek az üggyhez. A munkásbiztosítás nyugateurópai rendszerével szemben arra az álláspontra helyezkedtek, hogy Oroszország a maga életét sokkal demokratikusabb szempontok szerint akarja kiépíteni, mint a régi Nyugateurópa. Ezzel szemben a munkáltatók képviselői azzal érveltek, hogy a munkások követeléseinek teljesítése esetében a hazai ipar súlyosan szenvedne. A kérdéseknek további kidolgozását az időközben megalakult munkaügyi minisztérium szociálbiztosítási osztálya vette át. A munkaügyi miniszter Oroszország valamennyi munkásához intézett felhívásában nagyszabású szociális biztosítást helyezett kilátásba, amely nemcsak a már meglévő betegségi és balesetbiztosítási törvénynek kiépítésére terjed ki, hanem az agykori, rokkantsági és munkanélküliségi biztosítást is törvénybe akarja iktatni. Hogy ebből a programból mi valósult meg, azt a rendelkezésünkre álló adatok hézagossága miatt ellenőrizni nem tudjuk.

A munkaügyi minisztériumnak a betegségi- és balesetbiztosításra vonatkozó javaslata törvényerőre emelkedett. A törvény értelmében a biztosítás kiterjesztetett. Az 1912. évi törvény értelmében csak azok az ipari vállalatok, bányá- és kohóművek, vasutak, belhajózási vállalatok estek biztosítás alá, amelyekben legalább 20 munkás van foglalkoztatva és amelyekben elemi erővel hajtott gépek és kazánok vannak, vagy amelyek állati erőt foglalkoztatnak. Amennyiben azonban a megjelölt vállalatok gépezetre berendezve nincsenek, az esetben csak akkor esnek biztosítás alá, ha legalább 30 munkást foglalkoztatnak. Ezzel szemben az új törvény kiterjed mindazon kisüzemekre és kézművesiparokra, úgyszintén építkezési vállalkozásokra, amelyekben legalább 5 munkás van foglalkoztatva. Az illetékes biztosítási hivatal jogosítva van, hogy a biztosítás további kiterjesztése végett az alkalmazott munkások számát alacsonyabban határozza meg. A biztosítás az újabb törvény értelmében kiterjed az egész orosz birodalomra, beleértve Szibériát (csekély kivételektől eltekintve) és Középáziát is.

Az üzemi betegségi biztosítási pénztárak rendszerét átmenetileg megtartották, azonban azt teljesen a biztosított munkások önkormányzatára alapították, úgy hogy a vállalkozók a pénztárak alapításából és igazgatásából ki vannak zárva és nem vehetnek részt azok közgyűlésein sem. Még az oly kérdések is, amelyek az egyes üzemek munkásainak érdekeit meghaladják, pl. több pénztárnak összefoglalása, közös helyi pénztárak alakítása, valamely üzemnek felvétele egy már létező pénztárba csupán a munkások közreműködésével rendeztetnek.

A régi törvény értelmében a vállalati pénztár az ingyenes orvosi segélyt a vállalkozó számlájára és annak beleegyezésével nyújtotta. Az új törvény értelmében a pénztárak az orvosi segélyt a munkáltató hozzájárulása nélkül is, annak számlájára vehetik igénybe, de a törvény általános

rendelkezéseinek korlátai között. Amennyiben az orvosi segélyt teljesen a pénztárak nyújtják, a vállalkozó tartozik a munkabérnek 2°/o-át befizetni, amelynek összege azonban 18 rubelen alul nem lehet. A gyógykezelés 4 hónapról 6 hónapi tartamra emeltetett fel. A baleseti sérültek gyógykezelésének költségei az első 13 héten belül is a balesetbiztosítást terhelik.

A vállalkozó ugyanoly arányban tartozik járulékot fizetni, mint a munkások. A munkáltató tartozik azonban a járulékok teljes összegét fizetni azon munkások után, akiknek bére az illetékes biztosítási hivatal által megállapított napibéren alul van. A pénztári tag az üzemből való kilépése esetén egy teljes hónapig gyakorolhatja a pénztári tagságából folyó jogait, amennyiben időközben más pénztár tagjává nem vált. A nőtlen pénztári tagok éppúgy részesülnek pénzbeli segélyben, mint a nők.

A balesetbiztosításnak személyi és területi kiterjesztése a betegségi biztosításéival egyezik. A balesetkártalanítás céljából a munkáltatók által alapított szövetkezetek meghatározott körzetben lévő összes vállalatokat foglalnak egybe. Kétségtelen, hogy a szövetkezetek demokratizálása is megtörtént még a forradalom első korszakában, de hogy az mily terjedelmű volt, azt adatok híján megállapítani nem tudjuk.

A kezdetleges orosz munkásbiztosítást — mint látjuk — már az első forradalom nemcsak lényegesen átreformálta, de teljesen a munkások önkormányzatára bízta. Az Orosz Tanácsköztársaság bizonyára a proletár-érdekeknek mindenben megfelelően teljesen kiépítette a munkásbiztosítási intézményt is s hisszük, hogy erről legközelebb már hiteles értesüléseink lesznek.

A nyugateurópai munkásbiztosítás a kapitalisztikus termelési mód rendszeréhez idomult. Lehetőségei és anyagi eszközei sokkal csekélyebbek voltak, semhogy feladatukat becsületesen be tudták volna tölteni. A munkásbiztosítási intézmények a munkások önszegélyének elvére voltak alapítva, tehát oly elvre, amely magánjogi színezetét sehol sem vesztette el. Amint azonban a munkaerő az állam legfőbb javává válik, az állam kötelességévé lesz a munkaerő épségben tartásáról is gondoskodni. A régebben önmagukra hagyott intézmények, amelyek annakelőtte is állami feladatot töltöttek be, e feladatukat más szervezetben fogják teljesíteni. Ha mindenki dolgozó ember és az összes dolgozókra kiterjed a biztosítások mindegyik ága, az intézmény elveszti biztosítási jellegét, az előbb szűk körre szorított népbiztosításból állami közegészségügyi intézmény lesz.

Az Orosz Tanácsköztársaság bizonyára ledöntötte azokat a korlátokat is, amelyek lehetetlenné tették, hogy a dolgozók egészségügye becsületes módon elláttassék. A szociálpolitikai jelszavak hangoztatásáról ugyan mit sem hallunk, de az új gazdasági rendben az feleslegessé is vált, mert a dolgozó emberek egészsége és testi épségének védelme a proletárállamnak szükségszerű velejárója.

Megbízás. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság megbízta Kis Adolfot, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatóját, hogy az összes munkásbiztosítási intézmények felett, ideértve az Országos Gazdasági Munkás-pénztárt és a bányatársládákat is, a népbiztosság nevében a felügyeletet, ellenőrzést és irányítást gyakorolja s a munkásbiztosítás további fejlesztésére irányuló javaslatokat előterjessze. Megbízása a felügyelet tekintetében kiterjed az Állami Munkásbiztosítási Hivatalra és a budapesti munkásbiztosítási választott bíróságra is. E megbízás alapján önállóan intézkedik azzal a megszorítással, hogy mindazokban az ügyekben, amelyek a munkások önkormányzatának hatáskörébe tartoznak, az önkormányzati szervek határozatait figyelembe venni tartozik. Megbízásának teljesítése érdekében a munkaügyi és népjóléti népbiztosság mun-

kásbiztosítási csoportjával rendelkezik. Intézkedéseiről közvetlenül a munkaügyi és népjóléti népbiztosnak tesz jelentést.

A Forradalmi Kormányzótanács LI. számú rendelete. A Forradalmi Kormányzótanács a munkásbiztosítás ügyét a szociális termelési, a földművelési és a pénzügyi népbiztoság hatásköréből a munkaügyi és népjóléti népbiztoság hatáskörébe utalja át. A munkásbiztosítás legfelső fokon való irányítását és továbbfejlesztését a dolgozó néposztályok minden csoportjára nézve a munkaügyi és népjóléti népbiztoság gyakorolja.

A munkásbiztosítás összes intézményei, különösen az Országos Munkásbiztosító Pénztár és alárendelt szervei, a fennmaradó vállalati és magánegyesületi betegsegélyező-pénztárak, az országos gazdasági munkáspénztár, a kincstári telepeken létező munkástársládák és nyugellátási intézmények és a bányatársládák a munkaügyi és népjóléti népbiztoság felügyelete és ellenőrzése alá jutnak.

A munkaügyi és népjóléti népbiztoság a felügyeletet és ellenőrzést ugyanúgy gyakorolja, ahogyan azt ezekkel az intézményekkel szemben eddig a szociális termelési, illetőleg a földművelési és pénzügyi népbiztosok gyakorolták.

A munkaügyi és népjóléti népbiztoság gyakorolja a felügyeletet a munkásbiztosítási hivatal és a munkásbiztosítási választott bíróságok felett is.

Ezt a rendeletet, amely kihirdetése napján lép életbe, a munkaügyi és népjóléti népbiztos a szociális termelési, földművelési, pénzügyi és igazságügyi népbiztosokkal egyetértve hajtja végre.

A pénztári járulékok és díjkövetelések befizetése. A szociális termelés népbiztosága a beteg munkások segélyigényének kielégíthetése érdekében utasította az összes szocializált üzemek bizalmiférfiit, hogy a betegségi és balesetbiztosítási járulékoknak és díjaknak esedékesség szerint a munkásbiztosítási pénztárakhoz való pontos befizetéséről, felelőség terhe mellett, gondoskodjanak.

Munkásbiztosítási perek gyors elintézése. A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztoság elrendelte, hogy a munkásbiztosítási választott bíróságok előtt folyamatban lévő összes perekben azonnal tárgyalást kell kitűzni és pedig oly időre, hogy a tárgyalás a rendelet kihirdetésétől számított 30 napon belül megtartható legyen. A pertbefejező érdemi határozatok egy példányát fel kell terjeszteni a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztoság munkásbiztosítási csoportjához. A választott bíróságoknál és az állami munkásbiztosítási hivatalnál működő ülnökök ezentúl ugyanazon szabályok szerint részesülnek díjazásban, mint a munkaügyi bíróságok ülnökei.

A munkanélküli segélyben részesülők ellátása betegség esetén. Az előző kormány elrendelte, hogy a munkanélküli segélyben részesülő munkások és munkásnők a segélyezés tartama alatt betegség esetére biztosítandók. A biztosítás az illetékes kerületi munkásbiztosító pénztáraknál történik. A betegségi biztosítási járulékot a hadügyi kormány terhére a munkanélküli segélyeket kifizető szakszervezetek, illetve hatósági munkaközvetítők fizetik, árulék címén azonban a munkanélküli segélyekből levonás nem eszközölhető.

Munkaképtelenség esetén a munkanélküliek nem részesülnek táppénz-segélyben, ellenben igényük van minden más, betegség esetén nyújtandó segélyre. A munkanélküli fekvő beteg orvosi igazolvánnyal tartozik igazolni, hogy személyesen nem jelentkezhett közvetítésre, a járó betegek azonban tartoznak rendszeresen jelentkezni a munkaközvetítésnél. A segélyeket kiutaló szervek a biztosított munkanélküliek után a IV. napibérosztálynak megfelelő heti 1'26 K járulékot fizetnek a pénztárnál.

A budapesti munkanélküli magánalkalmazottak biztosítása a Fereuc József kereskedelmi kórház betegsegélyező pénztáránál történik. A munkanélküli segélyben részesülők munkaképtelenségük esetén nemcsak táppénz-segélyben, hanem gyermekágyi segélyben is részesülhetnek. Kórházi ápolás esetén a munkanélküli segély nem folyósítandó, ellenben a családnak a betegségbiztosítás alapján a jelenlegi napi 1'35 K féltáppénz-segély az állami munkanélküli segély-összeg felére,

vagyis férfiaknál napi 7.50 K-ra, nőknél 5 K-ra kiegészítendő. A különbözetet a munkanélküli segélyeket kiutaló szervek fizetik ki és számolják el.

A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság kimondotta, hogy az ipari, kereskedelmi és közlekedési vállalatoknak munkanélküli segélyben részesülő munkásai után, akik a segélyezés tartama alatt betegség esetére biztosítandók, a Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú rendeletének 6. §-ában meghatározott I. napibérszótálynak megfelelő járulékot, vagyis hetenként 2 korona, 10 fillért kell fizetni.

A tanoncok biztosítási kötelezettségét a tanoncszerződés állapítja meg. A közigazgatási bíróság kimondotta, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 60. §-a értelmében a betegségi biztosítási kötelezettség a foglalkozásba való belépéssel kezdődik és a foglalkozásból való kilépéssel szűnik meg. Minthogy pedig az iparostanonc viszonyát a tanoncszerződésben meghatározott időtartam állapítja meg, ennél fogva a biztosítási kötelezettség fennáll, tekintet nélkül arra, hogy a tag tényleg munkát végzett-e és hogy be volt-e jelentve a pénztárnál. A közigazgatási bíróság ezen ítélete egy az építőiparban felmerült esetet dönt el és hivatkozik arra, hogy a kereskedelemügyi miniszter az ipari kihágási bíraskodás terén is ezt a joggyakorlatot folytatja és a budapesti pénztár területén az építőmesterek tanoncaikat az ipar téli szünetelése idejére a pénztárból ki nem jelentik.

A betegségi biztosítás reformja a cseh-szlovák államban. A szociálpolitikai bizottság a betegségi biztosítási törvény módosítását határozta el. A módosítás a biztosításnak a mezőgazdasági és házimunkásokra való kiterjesztésére, valamint a pénztárak egységesítésére vonatkozik. A bizottság javaslata értelmében a mezőgazdasági munkások a fennálló kerületi betegsegélyező pénztáraknál biztosítandók. Biztosítás alá esnek az összes mezőgazdasági munkások, úgyszintén a mezőgazdasági akkordmunkások és ezekre az ipari munkásokra hasonló rendelkezések terjednek ki. A tisztviselők szintén fizetésükre való tekintet nélkül esnek a betegségi biztosítás hatálya alá. A cselédrendtartás alá tartozó munkások és általában mindazok, akik szolgálati, munka- vagy tanoncviszonyban állanak, valamint a házi munkások betegség esetére biztosítva vannak.

A pénztári szervezet megváltoztatása érdekében a bizottság kívánja, hogy az összes vállalati, háziipari és tanoncbetegsegélyező pénztárak feloszlattassanak. Úgyszintén szükségesnek tartja a szövetségi, az egyesületi pénztárak megszüntetését is, azok taglétszámának figyelembevételével. A megszüntetett pénztárak vagyona azon pénztárakra száll át, amelyek tagjaikat átvették. A bizottság szükségesnek tartja, hogy a kormány rendelete 1919. július 1-én életbe lépjen.

Betegsegélyező pénztárak kártalanítása a spanyol nátha által okozott költségekért. A svájci betegsegélyező pénztárak szövetsége külön szubvenció megadását kérte a szövetségi tanácstól azon kiadási többlet fedezésére, amelyet a spanyol influenza nagy mérvű fellépése és elterjedése okozott. A szövetségi tanácsnál teljes megértésre talált e kérelem s az 1919. évi költségvetésben a betegsegélyezés céljaira fordítandó 4 millió s a balesetbiztosítás céljaira szánt 4.7 millió frankon kívül még 2 millió frankot vettek fel a törvényesen elismert betegsegélyező pénztárak rendkívüli támogatására. E pénztáraknál ugyanis a spanyol influenzával kapcsolatban oly óriási kiadási többlet merült fel, mely teljesen kimerítette nemcsak a rendelkezésre álló összegeket, hanem a tartalék-összegeket is. A pénztárak rendkívüli segélyezésére szánt összeget az egyes pénztárak között a spanyol influenzában szenvedettek segélyezésére fordított összegek arányában fogják felosztani, esetleg ezen kiadásoknak 50%-át térítik meg a pénztáraknak.

A kórházi kezelés első két napjára fizetendő-e ápolási díj? A Munkásügyi Szemle 1918. évi 13-14. számában közöltük a felsőausztriai helytartóság azon határozatát, amellyel a riedi kerületi betegsegélyező pénztárt felmenti az első két napra járó kórházi ápolási díj fizetése alól. Fellebbezés folytán a közigazgatási bíróság tárgyalás alá vette a kérdést és kimondotta, hogy az osztrák betegsegélyezési törvény 6. §-ában foglalt 2 napi karencia a kórházi ápolás esetében figyelembe nem vehető.

Az ítélet indokolása szerint a betegségi biztosítási pénztárnak jogában áll a beteg pénztári tagnak csak orvosi kezelést, a szükséges gyógyszerközetet és táppénzt nyújtani vagy a tagot saját költségén kórházban elhelyezni, ahol gyógy-

kezelésben és ellátásban részesül. Amennyiben ezen utóbbit választja és a kérdéses kórház nyilvános jellegű, az esetben a pénztár köteles az ápolási költségeket 4 heti időtartamra a gyógyintézetnek megfizetni. A nyilvános jellegű gyógyintézeteknek az ápolási költségekre való igénye önálló, amely nem a megbetegedett pénztári tagnak jogán alapul. Következik ez már abból is, hogy a törvény kifejezetten meghatározza azokat az eseteket, amikor a tag igényei másokra szállnak át. Ha a nyilvános jellegű gyógyintézetek a saját joguk alapján követelik az ápolási költségek megtérítését, akkor nem lehet azt korlátozni azzal, hogy csak oly mértékben felelős a pénztár, mint aminő mértékben a táppénzt nyújtani köteles.

A stájerországi betegsegélyzőpénztárak gyógyintézete. A stájerországi betegsegélyzőpénztárak szövetsége megvásárolta Graz mellett a stradegundi gyógyhelyet. A gyógyhelyen a főépületen és az orvosi rendelő épületén kívül 5 villa van, összesen 72 szobával. A főépületben 20—30 szobát lehet a betegek részére berendezni. Van ezenkívül közös nagy étkező, könyvtár, olvasóterem és játékszoba. Az épületek célszerű kihasználása mellett 200—250 beteg helyezhető el a gyógyhelyen.

A szövetség megvásárolta az intézethez tartozó gazdaságot is, amely 80 hold szántóból és legelőből és 76 hold gyönyörű erdőből áll. A gazdaságnak az igásállatokon kívül tehenészete (15 tehén) és sertéshízalója is van.

A gyógyhely megszerzése a szükséges átalakítási munkálatokkal együtt 1,100.000 koronába kerül. Ehhez a kormány 400.000 s a helytartóság 100.000 korona szubvenciót, a gráci községi takarékpénztár pedig 400.000 korona jelzálogkölcsönt adott. A még hiányzó 200.000 koronát a munkaadók hozzájárulása s egyéb adományok útján véli a szövetség megszerezni.

Balesetjáradékok beszüntetésének és csökkentésének korlátozása. A német birodalmi biztosítási hivatal felhívta az összes ipari és mezőgazdasági balesetbiztosító intézeteket, hogy a legközelebbi időben tartózkodjanak a járadékok csökkentésétől, úgyszintén járadékbeszüntetésektől. A jelenlegi súlyos gazdasági helyzet — a nagy munkanélküliség és drágaság — szükségessé teszi ezt az intézkedést.

A betegsegélyző pénztárak közreműködése a lakásviszonyok javításánál. A porosz kormány úgy intézkedett, hogy olyan kisebb községekben, ahol a lakásfelügyelet nem kívánja meg egy ember egész munkáját, a lakásfelügyeleti teendőket a betegsegélyző pénztár egy tisztviselőjét bizzák meg. Ahol külön lakáshivatalokat állítanak fel, ott a miniszter kívánatosnak tartja, hogy a pénztár képviselőjét is bevonják a lakáshivatal működésébe.

A munkanélküliek biztosítása és a német betegsegélyző pénztárak. A munkanélküliek biztosítása a pénztáraknál számos különleges intézkedést tett szükségessé. Így *Hamburgban* mindazok a munkanélküliek, akik betegsegélyző pénztárhoz nem tartoznak, a munkanélküli segély kifizetése alkalmával tartoznak orvosi bizonyítványt felmutatni arról, hogy keresetképtelen betegek voltak. A bizonyítványokon a betegség időtartamát is igazolni kell. Amennyiben a munkanélküli valamely pénztár tagja, elegendő a pénztár igazolása, ha pedig kórházban ápolták, annak bizonyítványát kell felmutatnia. Mint-hogy a munkanélküli tartozik fizetni a kórházi ápolási költségeket, munkanélküli segélyéből az ápolási napokra 4—4 márkát vonnak le. *Schönebergben* a városi közgyűlés foglalkozott a tanács javaslatával, amely az összes munkanélküliek betegségi biztosítását, valamint azt javasolta, hogy azok pénztári járulékait a város fizesse. *Gerában* (Reiss), ahol a textilipar teljesen szünetel, igen nagy a munkanélküliség és körülbelül 6000 munkanélküli részesül segélyben. Ezek mint önkéntes tagok vannak bejelentve. *Düsseldorfbán* a város az összes munkanélkülieket bejelentette a pénztárnál és arra a megállapodásra lépett, hogy az összes biztosítottak egységes napibérosztályba soroztassanak be. (Férfiak az 5-ik, nők a 3-ik napibérosztályba). *Nordhausenben* a munkanélküliek ellátására külön hivatalt állítottak. Itten a munkanélküliek az eddigi napibérosztályokat megtartják és alacsonyabb napibérosztályba nem léphetnek át.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Népegészségügyi kiállítás.

A Társadalmi Múzeum nagyértékű gyűjteményei újból kiállításra kerültek. Ezúttal a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár világos, hatalmas folyosói adtak méltó otthont ezeknek a gyűjteményeknek, amelyeket a kiállítás megnyitása óta a magános és a csoportosan érkező látogatóknak ezrei tekintettek meg.

A népegészségügyi kiállítás — bár szakemberek is igen sok haszonnal tanulmányozhatják — nem az egészségügy művelőinek képezésére, hanem — a programja szerint — az egészségügyi ismereteknek általános népszerűsítésére törekszik. A kiállítás egész csoportosítása, szempontjainak kidomborítása, a szomorú viszonyok föltárásában megnyilvánuló őszinte szociális érzék és a legkisebb részletekben is jelentkező logikai világosság és helyes pedagógiai beállítás az egész gyűjteményt a maga nemében a legelső helyre emeli föl. A kiállítás anyaga: statisztikai táblázatok és grafikonok; képek, amelyek mind vonzóak, de sok közöttük a művészi értékű; egészségügyi szabályok; fényképek; néhány csontváz és a kiállítás legtöbb részére vonatkozó mulázások, viaszfigurák. Ezek az egyszerű és látszólag szürke eszközök órákra le tudják bilincselni a látogatót és egészen kis iskolásgyerekeket láttunk, különböző nemű és korú felnőttekkel egyidejűleg hosszasan elmélyedni egy-egy kép, táblázat vagy mulázs előtt. Ennél jobbat pedig a kiállításról el sem mondhatunk. Az általános társadalmi és politikai okok mellett, amelyek az egyéni és társaséletberendezkedést a nagy tömegekre nézve megrontották és türhetetlenné tették, nem utolsó jelentőségű bajforrás a tömegeknek úgyszólván teljes tudatlansága minden téren, de az egészségügyi és egészségügyi területeken föltétlenül. A kommunista társadalmi rend politikájának előterébe állítja azt, amelyet a kapitalista rendben szociálpolitikának nevezünk, megfosztja azt a kapitalisztikus velejárótól és a szociálpolitikai tudomány tapasztalatait sokszorosán meghatványozva, értékesíteni fogja. Az állam szociális és egészségügyi tevékenysége azonban az éremnek csak az egyik oldala. Igazi értékévé akkor lesz, ha az egészségügyi kultúrába bevont széles néprétegek tudással és megértéssel vértetetlen fogadják az állam munkásságát. A Társadalmi Múzeum eddig a mindenkor igen szerény Hamupipőkéje volt. A benne rejlő nagy kulturális értékeket kell, hogy az állam a legszélesebb körű népnevelés szolgálatába állítsa. Hatalmas gépgyűjteménye, amely a gépek védőkészülékeit mutatja be, helyiség hiányában nem kerülhet a közönség elé. Módot kell nyújtani arra is, hogy a gyűjtemények a vidékre is állandó- és vándorkiállítások alakjában igen sűrűen eljussanak.

A statisztikai és a grafikai anyag a háborúelőtti viszonyokat tünteti föl, e részben tehát új feldolgozásra szorul, mindazonáltal a relativ viszonyokat máig is igen hiven tünteti föl. Igen tanulságossá teszi a kiállítást az a körülmény is, hogy nem szorítkozik a fönnálló általános viszonyok leíró kritikájára, hanem mindenütt írásban vagy képben, leginkább gyakorlati példákon a segítség lehetőségeire is rámutat. Itt kívánjuk megemlíteni azt is, hogy a kiállítás még jobb megérthetésére a Társadalmi Múzeum kiváló érdemű igazgatójának Szántó Menyhértnek összeállításában »Vezérfonal« jelent meg, amely igen népszerű és élvezetes formában 24 oldalas füzetben ismerteti a kiállítás anyagát.

A kiállítás anyagának összeállításában és a kiállítás sikeres megszervezésében jelentékeny részük van még dr. Bród Miksának, dr. Barsi Dezsőnek és Mihályi Gézáknak.

Az itt következőkben igen vázlatosan, de ismertetni kívánjuk a kiállítás anyagát. Nem kiállítási útmutatót akarunk adni, kritikai ismertetést sem. Inkább pillanatképet az egészről, hogy az egésznek a kereteit megmentsük a szakirodalom emlékezte számára. A gyűjtemények a Pénztári Székház I—III. emeletén vannak elhelyezve. Vázlatunk fonala ez a térbeli elhelyezkedés.

Az I. emelet legnagyobb részét az anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi gyűjtemény foglalja el. Ez a gyűjtemény egyben az egész kiállítás leggazdagabb és legértékesebb része. Képek és mulázsok sorozatai tanítanak a fertőző és egyéb a testfelületen jelentkező betegségek észrevezésére. A kiállítás különböző helyein olvassuk a figyelmeztetést, hogy a gyűjtemények nem akarnak senkit orvossá kiképezni, csak a baj észrevezésére tanítanak. Olvashatjuk a fertőző betegségek leírásait, azok okairól tudomást szerzünk. Igen mély benyomást keltenek a bujakórosan fertőzött csecsemőkre vonatkozó viaszfigurák. Egész csomó szociális vonatkozású statisztika igazolja a szegénység és a csecsemő- és gyermekhalandóság közötti összefüggést. Egyik ilyen táblázat a következő halálozási adatokat tünteti föl százalék-számokban:

Életkor	Munkás-osztály	Közép-osztály	Vagyonos-osztály
0—1 hónap	30'5	17'3	8'9
1—2 év	11'5	5'5	1'9
3—5 »	13'6	6'5	2'6
6—10 »	6'8	3'8	1'3

Egy másik képen hét kis csecsemősirocska mutatja, hogy a mesterségesen táplált csecsemők hétszer inkább pusztulnak el, mint az anyatejten fölneveltek.

Más táblázatok a rossz lakásviszonyok és az analfabétizmus arányos összefüggését mutatják ki a csecsemő és egyéb halandósággal.

Az általános európai halálozási statisztika az 1901—05 években Oroszországot teszi első helyre 32'1 ezrelékkal, utána Magyarország következik 26'2, majd Spanyolország 26'1 ‰-kel. A sorozat végén áll Norvégia, ahol a legtöbb csecsemő anyatejten nevelkedik, 14'6 ‰-kel. A csecsemőhalandóság tekintetében megint Oroszország vezet 27'2, majd Szászország, Bajorország és más országok után Magyarország jön 21'2-del. A sorozat végén megint Norvégia áll: 8'1.

Egyes táblák a leggyakoribb halálozási okokat, mások a szülők iszákosságának, nemi betegségének, a terhes munkának és az ipari mérgeknek az utódokra való hatását tüntetik föl. Érdekes az a kép, amely üvegfoncsorozó munkásnők esetét tárgyalja, ahol is 10 terhességi esetben az elvetélések száma 8, a halvaszületés egy és mindössze 1 élveszületés jut a 10 terhességre. A lipcsei pénztár összeállításában egy grafikon a szülésig tartó súlyos munkateljesítés káros hatásait tünteti föl. Az elvetélések száma e táblázat szerint a végig dolgozóknál 15'5 ‰, a végig nem dolgozóknál 2'3 ‰, koraszülés 1'7 ‰, illetve 0'3 ‰. Terhességi betegség 5'5 ‰ illetve 2'2 ‰. Gyermekágyi halál 3'2 ‰, illetve 2'5 ‰.

Szemléltető képek mutatják be a helyes és tiszta szoptatás módját, a helyes és tiszta mesterséges táplálást, az időre szoptatás szükségét, a fürdetést, a pólyázást, a jó és rossz bölcsőt, a napfény és levegő hatását, a csecsemő egészséges és beteges széketételét. A gyűjtemény föltünteti a szociálpolitikai fél és egész megoldások teljes sorozatát. Látunk teljes vándorkészletet, helyes csecsemőkelengyét, bemutatják a szülönő-otthonokat, az anyák iskoláját, a Hauspflege-rendszert, a csecsemőgondozó-intézményt.

A kiállítás idevonatkozó többi része a nagyobb gyermekek egészségügyére terjeszkedik ki. A nagy statisztikai anyagból kiemeljük e helyütt a

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Népegészségügyi kiállítás.

A Társadalmi Múzeum nagyértékű gyűjteményei újból kiállításra kerültek. Ezúttal a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár világos, hatalmas folyosói adtak méltó otthont ezeknek a gyűjteményeknek, amelyeket a kiállítás megnyitása óta a magános és a csoportosan érkező látogatóknak ezrei tekintettek meg.

A népegészségügyi kiállítás — bár szakemberek is igen sok haszonnal tanulmányozhatják — nem az egészségügy művelőinek képezésére, hanem — a programja szerint — az egészségügyi ismereteknek általános népszerűsítésére törekszik. A kiállítás egész csoportosítása, szempontjainak kidomborítása, a szomorú viszonyok föltárásában megnyilvánuló őszinte szociális érzék és a legkisebb részletekben is jelentkező logikai világosság és helyes pedagógiai beállítás az egész gyűjteményt a maga nemében a legelső helyre emeli föl. A kiállítás anyaga: statisztikai táblázatok és grafikonok; képek, amelyek mind vonzóak, de sok közöttük a művészi értékű; egészségügyi szabályok; fényképek; néhány csontváz és a kiállítás legtöbb részére vonatkozó mulázsok, viaszfigurák. Ezek az egyszerű és látszólag szürke eszközök órákra le tudják bilincselni a látogatót és egészen kis iskolásgyerekeket láttunk, különböző nemű és korú felnőttekkel egyidejűleg hosszasan elmélyedni egy-egy kép, táblázat vagy mulázs előtt. Ennél jobbat pedig a kiállításról el sem mondhatunk. Az általános társadalmi és politikai okok mellett, amelyek az egyéni és társaséletberendezkedést a nagy tömegekre nézve megrontották és türhetetlenné tették, nem utolsó jelentőségű bajforrás a tömegeknek úgyszólván teljes tudatlansága minden téren, de az egészségügyi és egészségügyi területeken föltétlenül. A kommunista társadalmi rend politikájának előterébe állítja azt, amelyet a kapitalista rendben szociálpolitikának nevezünk, megfosztja azt a kapitalisztikus velejáróitól és a szociálpolitikai tudomány tapasztalatait sokszorosan meghatványozva, értékesíteni fogja. Az állam szociális és egészségügyi tevékenysége azonban az éremnek csak az egyik oldala. Igazi értékékké akkor lesz, ha az egészségügyi kultúrába bevont széles néprétegek tudással és megértéssel vértetetlen fogadják az állam munkásságát. A Társadalmi Múzeum eddig a mindenkori kormányok igen szerény Hamupipőkéje volt. A benne rejlő nagy kulturális értékeket kell, hogy az állam a legszélesebb körű népnevelés szolgálatába állítsa. Hatalmas gépgyűjteménye, amely a gépek védőkészülékeit mutatja be, helyiség hiányában nem kerülhet a közönség elé. Módot kell nyújtani arra is, hogy a gyűjtemények a vidékre is állandó- és vándorkiállítások alakjában igen sűrűen eljussanak.

A statisztikai és a grafikai anyag a háborúelőtti viszonyokat tünteti föl, e részben tehát új feldolgozásra szorul, mindazonáltal a relativ viszonyokat máig is igen híven tünteti föl. Igen tanulságossá teszi a kiállítást az a körülmény is, hogy nem szorítkozik a fönnálló általános viszonyok leíró kritikájára, hanem mindenütt írásban vagy képen, leginkább gyakorlati példákon a segítség lehetőségeire is rámutat. Itt kívánjuk megemlíteni azt is, hogy a kiállítás még jobb megérthetésére a Társadalmi Múzeum kiváló érdemű igazgatójának Szántó Menyhértnek összeállításában »Vezérfonal« jelent meg, amely igen népszerű és élvezetes formában 24 oldalas füzetben ismerteti a kiállítás anyagát.

A kiállítás anyagának összeállításában és a kiállítás sikeres megszervezésében jelentékeny részük van még dr. Bród Miksának, dr. Barsi Dezsőnek és Mihályi Gézának.

Az itt következőkben igen vázlatosan, de ismertetni kívánjuk a kiállítás anyagát. Nem kiállítási útmutatót akarunk adni, kritikai ismertetést sem. Inkább pillanatképet az egészről, hogy az egésznek a kereteit megmentsük a szakirodalom emlékezte számára. A gyűjtemények a Pénztári Székház I—III. emeletén vannak elhelyezve. Vázlatunk fonala ez a térbeli elhelyezkedés.

Az I. emelet legnagyobb részét az anya-, csecsemő- és gyermekvédelmi gyűjtemény foglalja el. Ez a gyűjtemény egyben az egész kiállítás leggazdagabb és legértékesebb része. Képek és mulázsok sorozatai tanítanak a fertőző és egyéb a testfelületen jelentkező betegségek észrevezésére. A kiállítás különböző helyein olvassuk a figyelmeztetést, hogy a gyűjtemények nem akarnak senkit orvossá kiképezni, csak a baj észrevezésére tanítanak. Olvashatjuk a fertőző betegségek leírásait, azok okairól tudomást szerzünk. Igen mély benyomást keltenek a bujakórosan fertőzött csecsemőkre vonatkozó viaszfigurák. Egész csomó szociális vonatkozású statisztika igazolja a szegénység és a csecsemő- és gyermekhalandóság közötti összefüggést. Egyik ilyen táblázat a következő halálozási adatokat tünteti föl százalékszámokban:

Életkor	Munkás-osztály	Közép-osztály	Vagyonos-osztály
0—1 hónap	30'5	17'3	8'9
1—2 év	11'5	5'5	1'9
3—5 "	13'6	6'5	2'6
6—10 "	6'8	3'8	1'3

Egy másik képen hét kis csecsemősirociska mutatja, hogy a mesterségesen táplált csecsemők hétszer inkább pusztulnak el, mint az anyatejten fölneveltek.

Más táblázatok a rossz lakásviszonyok és az analfabétizmus arányos összefüggését mutatják ki a csecsemő és egyéb halandósággal.

Az általános európai halálozási statisztika az 1901—05 években Oroszországot teszi első helyre 32'1 ezrelékkal, utána Magyarország következik 26'2, majd Spanyolország 26'1 ‰-kel. A sorozat végén áll Norvégia, ahol a legtöbb csecsemő anyatejten nevelkedik, 14'6 ‰-kel. A csecsemőhalandóság tekintetében megint Oroszország vezet 27'2, majd Szászország, Bajorország és más országok után Magyarország jön 21'2-del. A sorozat végén megint Norvégia áll: 8'1.

Egyes táblák a leggyakoribb halálozási okokat, mások a szülők iszákosságának, nemi betegségének, a terhes munkának és az ipari mérgeknek az utódokra való hatását tüntetik föl. Érdekes az a kép, amely üvegfoncsorozó munkásnők esetét tárgyalja, ahol is 10 terhességi esetben az elvetélések száma 8, a halvaszületés egy és mindössze 1 élveszületés jut a 10 terhességre. A lipcsei pénztár összeállításában egy grafikon a szülésig tartó súlyos munkateljesítés káros hatásait tünteti föl. Az elvetélések száma e táblázat szerint a végig dolgozóknál 15'5 ‰, a végig nem dolgozóknál 2'3 ‰, koraszülés 1'7 ‰, illetve 0'3 ‰. Terhességi betegség 5'5 ‰ illetve 2'2 ‰. Gyermekágyi halál 3'2 ‰, illetve 2'5 ‰.

Szemléltető képek mutatják be a helyes és tiszta szoptatás módját, a helyes és tiszta mesterséges táplálást, az időre szoptatás szükségét, a fürdetést, a pólázást, a jó és rossz bölcsőt, a napfény és levegő hatását, a csecsemő egészséges és beteges széketételét. A gyűjtemény föltünteti a szociálpolitikai fél és egész megoldások teljes sorozatát. Látunk teljes vándorkészletet, helyes csecsemőkelengyét, bemutatják a szülőnő-otthonokat, az anyák iskoláját, a Hauspflege-rendszert, a csecsemőgondozó-intézményt.

A kiállítás idevonatkozó többi része a nagyobb gyermekek egészségügyére terjeszkedik ki. A nagy statisztikai anyagból kiemeljük e helyütt a

gyermek egyéni testi fejlődésének azok osztályhelyzetével való összefüggését. Eszerint kg.-okban, illetve cm.-ekben:

Éves korban	Testsúly		Testmagasság	
	jómódúaknál	szegényeknél	jómódúaknál	szegényeknél
8—9	22·7	20·5	120·2	111·8
9—10	25·7	21·8	124·8	118·0
10—11	27·5	24·4	130·6	124·2
11—12	30·7	26·0	133·5	130·0
12—13	30·0	28·0	138·4	135·2
13—14	35·5	31·5	146·4	138·5
14—15	41·7	32·3	152·1	144·5
15—16	46·4	39·5	—	—

A gyűjtemény kiterjed a gyermekek játékaira, nyaraltatására, az erdei üdülőtelepekre, kerti iskolákra, az állami gyermekmenhely intézményeire, a napközi otthonokra, bölcsődékre és egyéb hasonló intézményekre.

Ennyit az anya-, csecsemő- és gyermekvédelemről. Amikor e kérdésnél egyes részletekre is kiterjeszkedtünk, ezzel is azt a meggyőződésünket kívántuk dokumentálni, hogy a jelen és a közeljövő korunk szociálpolitikájának nincsen életbevágóbb problémája ennél.

Az I. emeleten lévő gyűjtemények a helyes tisztálkodásra, az egyéni, a lakás és utcai higiénére, a lakásmegvilágításra, a helyes és helytelen házépítésre, a szellőztetésre, a porolásra, a padló tisztításra, a ruhatisztításra, a konyha tisztaságára, a köpködés következményeire, a légy szerepére a betegségek terjesztésében, a vízellátás helyes és helytelen módjaira, a helyes táplálkozásra terjednek még ki, mindenütt tanulságos képek és táblázatok alakjában.

A II. emeleten a népbetegségek gyűjteményei foglalnak helyet. Így az alkoholizmus problémáját minden vonatkozásban megvilágítva látjuk. Ugyanígy tárgyalja a kiállítás a tuberkulózis és a venereás betegek kérdését is. Egyik kép a háttérben maradó árnyék formájában munkást ábrázol a munka szimbólumával, kalapáccsal a kezében; ez a munkásosztály és előtte meggörnyedt alak fáradtan keresztet cipel és majd eltakarja nagyságával a mögötte lévő főalakot. Ez a rajz azt ábrázolja, hogy Magyarországon a munkások 40%-a tuberkulózisban hal meg. Egy óra azt mutatja, hogy nálunk 7 percnél meghal valaki tuberkulózis miatt. Egy harmadik kép munkást ábrázol füstös, bérkaszárnycsúsz munkásnegyed közepében, ahol a halálozási arány 49 tizezrelék, amíg az illatos, levegős kertváros közepette puha pamlagon ülő gazdag ember kicsiny alakja ábrázolja azt, hogy a jómódúak vidékén a halálozási arány 12 tizezrelék csupán.

Látunk összefüggést feltüntető táblázatokat a foglalkozás és a tuberkulózis, valamint a háború és a tuberkulózis között. Fontos számokat látunk a köhögés és köpködés fertőzőterjesztő hatásáról. Egyik táblázaton látjuk ezt az adatot, hogy a Napoleoni háborúban 24 év alatt 150.000 ember esett el és Franciaországban jelenleg évente 150.000 ember hal meg tuberkulózisban. A gyűjtemény a védekezés módjaira, a tisztaságra, a fertőtlenítésre, a jó lakásra, az oltási módszerekre, a szanatóriumi és gondozó intézetekre, a városi higiénére, a családi házak rendszerére, az erdei iskolákra, a betegek elkülönítésére is kiterjeszkedik.

A fertőző betegségeknek, különösen a tifusznak és a kolerának részletes ismertetését, továbbá az anatómia alapfogalmaira vonatkozó rajzokat, csontvázakat, preparátumokat és térbeli alakokat találjuk még a II. emeleten.

A III. emeleten a munkásjóléti intézmények bőséges ismertetését találjuk. Munkáslakások, kertvárosok számos példait fényképeken. Látjuk, a népház, a népszálló, a nők otthona, a tanoncok otthona, a népfürdők tornatelepek, sporttelepek, központi háztartások, bölcsődék, gyermekotthonok intézményeit. A továbbiakban részletes leírását és ábrázolását látjuk

az első segélynyújtásnak. Kevésbé részletesek az adatok, de azért elég áttekintést nyújtok az ipari és a mezőgazdasági balesetekre vonatkozólag. Találunk védőkészülékeket, főként képes ábrázolatban és szem-, valamint lélekzetvédő készülékeket is.

Az ipari és szakmai betegségekre vonatkozó gyűjtemény is igen érdekes és tanulságos. Kiemelkednek a tuberkulózis, a bőrbetegségek, a kátrány-, a foszfor- és ólombetegségek, az állati szőr és bőr okozta fertőzések, a mosónők, a bányászok, a cukrászok, a mázoló-, a nyomdai és a fazekasmunkások speciális megbetegedéseire vonatkozó adatok. Érdekesek azok a tüdőpreparátumok, amelyeket acélcsiszoló, dohánygyári, kőfejtő, vasoxyddal dolgozó munkások tüdeiből készítettek. A védekezés megint a tisztaság, az egyéni mosdás és fürdés lehetősége, a szellőztetés, a portalanítás, a külön munkaruha és elzárható utcai ruha, stb.

A kiállítást igen-igen szomorú fejezet zárja le, amely a magyar néplegsúlyosabb vérveszteségét a kivándorlást tárgyalja. Megtaláljuk itt a vonatkozó összes fontosabb adatokat.

Itt kívánjuk megemlíteni, hogy a kiállítás II. emeletén foglal helyet a 6. sz. tartalékkórház gyűjteménye, amely a hadisebészetnek valóságos csodáit tünteti föl. Dr. Ertl műtétei ezek, amelyeken transzplantáció segítségével a legkétségbeesettebb roncsolások helyébe az orvos élő csontot, húst, idegeket, emberi formát varázsolt.

* * *

A kiállítás 1919. április 20-án ünnepélyes gyűlés keretében nyílt meg óriási közönség jelenlétében. Az ünnepélyes megnyitó gyűlésen Kiss Adolf elvtárs, a pénztár igazgatója a régi és az új szociálpolitika szempontjait ismertette, míg a népjóléti népbiztos képviselőjében megjelent dr. Madzsar József elvtárs a régi és az új közegészségügy párhuzamát vontatta meg. Ezeket az ismertetéseket, valamint Brunner József elvtársnak a munkás- és katonatanácsok nevében történt felszólalását a megjelentek nagy lelkesedéssel fogadták.

Szesztilalom. A Forradalmi Kormányzótanács még március hó 21-én eltiltotta mindennemű szeszes ital kimerését, forgalombahozatalát és fogyasztását. Azokat, akik a tilalom ellenére szeszt kimernek, vagy forgalomba hoznak, üzletük elkobzásával és 50.000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetik. A szeszes italt fogyasztók egy évi fogházzal és 10.000 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. A bűnösök felett forradalmi törvényszék ítél.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a bíraskodás igen szigorúan kezeli e rendelkezés megszegőit. A Kormányzótanács egyébként igen erélyes alkoholelles propagandát kezdeményezett. A szőlőművelés főtartása mellett a csemegeszőlő és a fojtott must termelésére kíván berendezkedni. A rossz vízzel sújtott egyes vidék munkássága a víz helyett megfelelő itallal való ellátását kérte. A kormányzótanács a lapok közleményei szerint e vidékeknek 1%-os sört kíván juttatni. Nézetünk szerint még ily alacsony szeszfokú szeszes italra sincs szükség. Van igen könnyen előállítható és népszerű alkoholmentes ital elég. Az Általános Fogyasztási Szövetkezet is gyártott ilyet és a munkásság nagyban fogyasztotta is azt.

Alkoholelles Tanács szervezése. A Munkásügyi és Népjóléti Népjóléti Népbiztosságnak alkoholügyekben véleményező szerve: A Munkásügyi és Népjóléti Népbiztosság Alkoholelles Tanácsa. A Tanács vezetőségét és 12 állandó tagját az alkoholelles egyesületek tagjai és más szakemberek sorából a Munkásügyi és Népjóléti Népbiztos nevezi ki. A Tanács az alkoholkérdésre vonatkozó ügyekben előterjesztéseket tesz, hivatalos megkeresésre véleményt ad és szervezi az alkoholelles társadalmi mozgalmat és fentartja azzal a kapcsolatot. A tanács folyóügyeit öttagú intézőbizottság (direktórium) intézi.

A gyógyszerészet államosítása. A forradalmi kormányzótanács kimondta, hogy minden gyógyszervegyészeti üzem (gyár, ipar. vállalat), amely gyógyszerek előállításával, feldolgozásával foglalkozik, minden gyógyszerárúkereskedés, minden gyógyszertár, továbbá a kötszerek, orvosi műszerek, betegápolási cikkek gyártásával és elárúsításával foglalkozó vállalatok köztulajdonnak nyilváníttatnak.

A testnevelés újjászervezése. A kormányzótanács az Országos Testnevelési Tanácsot feloszlatta és ügyeinek lebonyolítására öttagú direktóriumot nevezett ki. A direktórium, mint a Testnevelési Ügyek Direktóriuma jár el és feladatát képezi egyúttal testnevelési ügyünk teljes újjászervezése. Hatásköre kiterjed a testnevelés és az ezzel kapcsolatos embersportok minden ágának teljes hatalmú irányítására és ellenőrzésére, amennyiben az más népbiztosságok hatáskörébe nem ütközik. A Tanácsköztársaság köztulajdonba vesz minden olyan intézményt, amely a testnevelés és az ezzel kapcsolatos embersportok céljait szolgálja; köztulajdonba veszi továbbá mindezeknek az intézményeknek összes ingó és ingatlan vagyonát, sportpályáit, felszereléseit és berendezéseit, beleértve a sport üzéséhez szükséges ruházati cikkeket is. Az iskolakötelesekre a direktórium hatásköre nem terjed ki.

A katonai egészségügyi igazgatás. A munkaügyi és népjóléti biztosság egész terjedelemben átvette a katonai egészségügyi igazgatást, és ezzel együtt az összes állandó jellegű és háborús intézeteket és intézményeket, úgyszintén a Vöröskereszt Egylet feletti ellenőrzés és felügyelet gyakorlását.

Az orvosok reklámhajhászása ellen. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság a közegészségügyi szolgálat komolysága és tisztasága érdekében megtiltotta, hogy orvosok vagy orvosi műveletekre jogosítottak, saját működésükre vonatkozó reklámszerű közleményeket akár hirlap útján, akár más feltűnő módon közzétegyenek. Nem vonatkoztatható a rendelet olyan közleményekre, amelyek az orvosi gyakorlat szakszerű ismertetését tartalmazzák.

Iskolás gyermekek fogkezelése. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság elrendelte, hogy minden gyakorló fogorvos tartozik saját rendelőhelyiségeiben és felszereléseivel naponta két órán át a hozzá utalt iskolás gyermekek fogait kezelni. Ezért a működésért a fogorvosok havi 1.000 korona díjazásban részesülnek és megtérítik részükre a felhasznált anyagok értékét. Az anyagokkal való ellátásról a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság gondoskodik.

A debreceni munkáskertek. 1909-ben alakult meg a közhasznú munkáskertek egyesülete Debrecenben, amely feladatául tűzte ki munkáskertek, szőlőskertek, kisközpöldek és földbérlo csoportok szervezését. Az egyesület 1908-ig 146 kis kertet szervezett 86.400 m² területen, míg 1918-ban 2.939 volt a kis kertek száma 1.522.000 m² területen. E kis kerteket bérlo családok munkálták meg és pedig volt közöttük hadbavonultak családja 823, gyári munkás és munkásnő 582, állami tisztviselő és alkalmazott 450, kereskedelmi alkalmazott 146, városi alkalmazott 90, katona és rendőr 105, kertész és gazdasági munkás 54, iparos és segéd 404, tanár és tanító 41, önálló háztartási munkás 69, egyéb foglalkozású 175. Ezek a számok mutatják, hogy a családi kis kertek intézménye úgy a családi élet rekonstrukciója szempontjából, de úgyis, mint közgazdasági faktor minden figyelmet megérdemel. A kertbérletek e rendszere, mint termelő szövetkezet működött.

Egyik nagyon szép eredménye volt a 21 és 1/2 kat. holdon levő telep vad vizeinek lecsapolása és kerti kulturára való berendezése. Ezen a telepen 320 család kapott kertet. Jelentékeny homokos területeken szőlőkerteket létesítettek, vetőmag- és palánta kiosztó akciót indítottak. Az 1918. év háborús közgazdasági lezűllése ezt a szervezetet sem kímélte meg.

Minderről az egyesület az összefoglaló évi jelentésében számolt be.

Az alkoholizmus elleni törvény tervezésének kérdésével foglalkozik az egyik németországi tekintélyes alkoholelles egyesület s három csoportra osztja fel a törvénybe foglalandó intézkedéseket: 1. Általános rendszabályok: az alkoholfogyasztásra szolgáló alkalmakat a lehetőséghez képest korlátozzák és

kevesbítsék. A jól bevált korai zárórát tartsák fenn és terjesszék ki a magán-egyesületekre és zártkörű társaságokra is. Ünnepest és vasárnapokon, úgyszintén az ezeket megelőző és követő napokon, továbbá a vásárok, sorozások s ellenőrzési szemlék napjain, farsang idején és a bérfizetési napokon a szeszes italok árúsítását tiltsák meg; e tilalmi napokon oly üzletek, melyekben magasabb fokú szeszes italokat árúsítanak, zárva tartandók. A halotti torokat és a napi- vagy hetibéreknek vendéglőkben való kifizetését tiltsák el. Minthogy az általános szesztilalom belátható időn belül nem remélhető, addig is a szeszes italok árúsítását meghatározott órákra korlátozzák (a tilalom az esti, éjjeli és korareggeli órákra terjedjen ki) és tiltsák el, hogy a munkások a munkaidő alatt a munkahelyen szeszes italokat fogyasszanak. Eltiltandó, hogy pálinkát utcán át kimérve árúsítsanak, hogy 17 évesnél fiatalabb egyéneknek szeszes italt szolgáljanak ki, szeszes italokat kimérő automaták felállítása és likőrös cukorkák árúsítása. Szeszes italoknak a pályaudvarokon való árúsítását lehetőleg korlátozzák. Italmérési engedélyek kiadásánál a lakosságnak hozzájárulása szükséges. Gondoskodás mérsékelt árú alkoholmentes italok forgalombahozatala iránt. 2. Az iszákos egyénre vonatkozó rendszabályok: az iszákosoknak jól bevált rendőri nyilvántartása továbbra is fentartandó. Rendőri tilalom arra, hogy iszákosoknak, ittasoknak szeszes italt szolgáljanak ki. Az iszákosoknak járandóságait: táppénzt, állami nyugdíjat stb. ne készpénzben, hanem természetben, szükségleti cikkekben adják ki. Létesítsenek oly munkaközvetítőket, amelyek útján a dologkerülő iszákosokat munkára kényszeríthetik, szintúgy kényszerítsék az iszákosokat arra, hogy az alkoholos betegek gondozóját felkeressék, illetve legyen meg a lehetőség arra, hogy az iszákosokat a gondozókba elővezethessék s a gondozók, valamint az alkoholelleses egyesületek felügyeletet gyakorolhassanak az iszákosok felett.

3. Az iszákosok családtagjainak védelmére vonatkozó rendszabályok legmesszebbmenő védelmet követelnek a családtagok részére az iszákosok fenyegetéseivel, kihágásaival és inzultusaival szemben; törvényes lehetőséget arra, hogy az erőszakoskodó iszákost a család köréből gyorsan eltávolíthassák. Az iszákosok bérét rövid úton foglalhassák le a család javára s törvényes intézkedés az esetre, ha az iszákos emiatt kilépne a munkából. Az iszákosok gondnokság alá helyezése ne a családtagoktól függjön, hanem az államügyesség is indítványozhassa azt.

Az orvosok továbbképző tanfolyama nemi bajok felismerésére és gyógyítására. A nemi betegségek idejekorán való felismerése és szakszerű gyógykezelése nemcsak a gyógyulás időtartamát rövidíti meg, hanem e betegségek késői káros következményeit is elháríthatja. A nemi betegek nemcsak a nagy városokban, hanem a kisebb városokban, sőt a falvakban is nagy számmal vannak; már pedig az utóbb említett helyeken nem igen juthat a beteg szakorvoshoz. Ez okból szükséges az, hogy főként a kisebb városokban és községekben gyakorlatot folytató orvosok elsajátítsák a nemi betegségek korai felismerésére alkalmas vizsgáló módszereket és e betegségek szakszerű és rendszeres kezelésének mikéntjét. Az erre vonatkozó ismereteket külön tanfolyamokon adják elő, amelyeket a nemi betegségek leküzdésére alakult németországi egyesület rendez az országnak csaknem minden városában, hogy minél könnyebben hozzáférhessenek az érdekelt orvosok. E tanfolyamokra az egyes munkásbiztosító pénztárak is kiküldték vidéki orvosait.

A kiütéses tifusz elleni védekezés módjait ismerttte dr. Fuchs Dénese az orvosi továbbképző tanfolyamon. E fertőző betegséget, amint azt beigazolták, a ruhatetű terjeszti, amely az ember ruhájában és fehérműjében él, de a nagy mértékben eltetvesedett ember bőrén és szőrzetén is megtalálható. A ruhatetű is élő ember vérével táplálkozik s a ruhából az ember bőrére kúszik, hogy táplálékát megszerezze. A ruhatetű, úgyszintén petéje is a kémiai fertőtlenítőszerrel szemben igen ellenálló; így pl. a formalin, a szublimát nem öli meg a tetűt, a karbolsav 3—5%-os oldata azonban 1—2 óra alatt elpusztítja. Azok a szagos vegyi anyagok, mint pl. a naftalin, amelyeket a tetvek ellen ajánlanak, bizonytalan hatásúak.

Leginkább célravezető az eltetvesedés ellen a rendszeres tisztaság, a gya-

kori fürdés és a fertőtlenítés. A fertőtlenítés eredményesen az e célra szolgáló s fertőtlenítővel felszerelt fürdőben hajtható végre. A fertőzött helyről jövő, a betegekkel érintkezésbe jutottak vagy a már betegek haját megnyirják, szőrzeit leborotváltják s testüket mele vízzel és szappannal alaposan megmossák, ruhájukat pedig 100°-os gőzzel fertőtlenítik. A beteg lakását szintén fertőtlenítik még pedig vagy kikénezzéssel, vagy gőzfertőtlenítéssel, esetleg fertőtlenítő folyadékkal.

A járvány terjedésének megakadályozására szükséges, hogy a betegeket és a betegsége gyanusakat kórházban helyezték el, hogy kikutassák azokat, akik a betegekkel érintkeztek s ezeket 15 napra elkülönítsék, továbbá a betegek s a velük érintkezettek lakásának alapos fertőtlenítése. #

Malária-tanfolyamok. A háború folyamán a malária-betegek száma oly óriási mértékben megnövekedett, hogy Ausztriában és Németországban különleges malária-kórházakat létesítenek s az ezeken alkalmazandó orvosok részére tanfolyamokat rendeznek, amelyekben e betegsége vonatkozó ismereteket és a kezelése módjait adják elő. Ausztriában tanfolyamokon résztvevő orvosok a teljes ellátáson kívül 25—30 korona napidíjat kapnak. Az erre vonatkozó munkálatakat a német-ausztriai népegészségügyi hivatal intézi.

A malária és baleseti sérülés közötti kapcsolat. A malária is azon betegségek közé sorozható, amelyek a háború folyamán és a háború következtében el nem képzelt mértékben szedték áldozataikat. Azok közül, akik az albán vagy macedon hadszíntéren teljesítettek katonai szolgálatot, csaknem valamennyit megtámadta a malária okozója; szintúgy a Galiciában, Szerbiában, Romániában, Oroszország keleti részén, Kisázsziában, Olaszországban megfordult katonák közül igen sokan betegedtek meg maláriában. E betegség, noha többnyire gyógyítható, mégis elég gyakran valósággal elsorvasztja áldozatát csakúgy, mint a tuberkulózis, vagy a szifilisz súlyosabb alakja.

A malária látszólag gyógyultan évekig is lappanghat anélkül, hogy tüneteket vagy lázrohamokat okozna. Vannak oly esetek is, amikor a malária kórokozójával a fertőzés kétségtelenül megtörtént, de a betegség nem fejlődött ki, mivel a fertőző anyag nem volt elég hatásos, avagy a profilaktikus chininadagolás nyomta el a lázrohamokat s így az illető nem is tudta azt, hogy maláriával fertőzött.

Több, mint valószínű, hogy a közel jövőben maláriás megbetegedést, a megbetegedés rosszabbodását, sőt halálos kimenetelét valamilyen balesetnek tulajdonítja majd a sérült, vagy ennek jogutódja. Különben is Kaufman, a baleseti orvostanról írt munkájában utal arra, hogy oly külső erőbehatás, illetve sérülés, amely a lép tájékát éri, a lappangó maláriainfekciót kitörésre bírhatja.

Mint kiváltó ok: testi rázkódások, testi megerőltetések, kimerülési állapotok, sebzések, sérülések — főként a lép táján — meghülés és számos más behatás vagy egyéb körülmény jöhet figyelembe. Egyik szerző megfigyelése szerint lőszergyárban dolgozó két maláriás munkásnál a már hosszabb idő óta szünetelő lázrohamokat — mérges gázok belélegzése újból kiváltotta.

Nem régen a német munkásbiztosítási hivatal üzemi balesetnek ismerte el a maláriában való megbetegedést oly munkásnál, akit munkaadója maláriával fertőzött vidékre küldött az üzem érdekében végzendő munkára; sőt ez esetben még az is figyelmen kívül maradt, hogy a fertőzést okozó szúnyogcsípés munkahelyen, vagy más alkalommal történt-e.

Az orvosok menekülése a falutól. A Berliner Aerzte-Korrespondenzblatt megállapítja, hogy ellenére annak, hogy napi 30 márkát ajánlanak fel fiatal orvosoknak, hogy vidékre menjenek, ilyenek nem jelentkeznek. Megállapítja egyszersmind, hogy dacára a felhívásnak és kedvező feltételeknek, a Keleten harcoló csapatok részére orvosokat csak nehezen lehet szerezni.

A fajhygiéne. Az egyéni és szociális hygiénével kapcsolatosan az utóbbi években tudományos értelemben nagyot fejlődő fajhygiéne is növelni és erősíteni igyekszik a népegészséget. A közvéleményre gyakorolt befolyással és törvényes kényszerintézkedésekkel akarja a fajhygiéne elérni azt, ami a természetben a kiválasztódás útján végbemegy: fentartani és fejleszteni a hasznosat, az életrevalót, a fajfentartásra legalkalmasabbat és kiselejtezni az alkalmatlant, a

fajra károsat. E célok eléréséhez számos és sokféle feladat megoldása vezet, a többi között annak a folyamatnak a meggátálása, amelyet fordított kiválasztódásnak neveznek. Ez abban áll, hogy az adott életviszonyok között — többnyire hibás társadalmi berendezkedések, a jogok és javak egyenlőtlen elosztása folytán — a létért való küzdelemben az életrevalóbb, a hasznosabb hátrányban van azzal az alkalmatlannal szemben, akit születési és tulajdonjogi előnyök kiváltságos helyzetbe juttatnak. Mindezideig az élet nehézségein való átvergődésnél a kedvező anyagi helyzet nagyrészt pótolta a személyi kiváltságot. A veszedelmek ellen a gazdag könnyebben védekezhetett, mint a szegény. Ígykép a testileg és szellemileg kevesebbet érő gazdag könnyebben tarthatta fenn magát és fajtáját. A vagyon a házastárs megválasztását is befolyásolta, mivel a legtöbb esetben inkább az anyagi előnyök, nem pedig a személyes testi és lelki — tulajdonosságok részesültek nagyobb figyelemben a házastárs választásánál. A háború is egyik eszköze a fordított, illetve visszás kiválasztódásnak. A férfiak java esik a háború áldozatául, míg a testileg satnyák és a testi fogyatékosokban szenvedők otthon életben maradnak és tovább szaporodhatnak, ami a faj rosszabbodását eredményezi.

A csecsemők és kis gyermekek gondozó intézményei Wienben is csak nagy nehézségekkel képesek — úgy ahogy — feladataiknak megfelelni a legszükségesebb élelmiszerek hiánya miatt. Már az 1916. és 17. években tapasztalták, hogy az 1 és 2 éves gyermekek súlyszaporulata jelentékenyen megkevesebbedett, sőt ily gyermekek 23,9%-ánál súlycsökkenés következett be; egyidejűleg a gondozók orvosai megállapították, hogy a megfigyelt gyermekek nagyobb része a hiányos táplálkozás folytán vérszegény. Az 1918. évben, úgyszintén a folyó évben a viszonyok még kedvezőtlenebbek. Főként a tejellátás rosszabbodása okozza ezt. A mesterségesen táplált csecsemők 6%-a egyáltalán nem jut tejhez, 11%-a $\frac{2}{3}$ — $\frac{5}{3}$ liter, 47%-a $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ liter tejet kap csak s mindössze 36% kapja meg a napi 1 liternyi tejet. A tejnek ismételt forralása, ami konzerválására szolgál, azzal a káros következménnyel jár, hogy a tejben lévő tápláló anyagok egyrésze elpusztul s e miatt a csecsemőknél scorbut lép fel, ami a háború előtt a legnagyobb ritkaságszámúba ment. A bölcsők, gyermekkocsik és gyermekágyak roppant megrágulása oka annak, hogy a csecsemők és gyermekek 56%-a anyjával egy ágyban alszik, ez pedig egyéb egészségügyi ártalmakon kívül a csecsemők alkalmatlanságát okozza.

A háború nyomában következett szűkös viszonyok magyarázzák azt a jelenséget, hogy a gyermekgyógyászati rendelkezések látogatottsága s igénybevétele megcsappant. Az anyákat a megélhetés, a táplálékbeszerzés nyomasztó gondjai eltompítják gyermekeik apró bajai iránt s úgy gondolkoznak, hogy minek is vegyék igénybe az orvos tanácsát, ha az elrendelt táplálkozási módot betartani nem képesek. Ezzel szemben a csecsemőgondozók alig győzik a megnövekedett munkát, noha a születések száma az 1917. év végéig 47%-al csökkent. A csecsemőgondozó intézetek fokozott keresettségét részben az magyarázza, hogy a szülők elszegényedése miatt a gondozásra szoruló gyermekek száma növekedett; másrészt a gondozók a szoptató anyának szoptatási segélyt, a mesterségesen táplált csecsemőnek pedig tápszereket adnak. Az eddigi megfigyelések és észlelések igazolják azt, hogy a gondozókba hozott csecsemők úgy orvosi, mint gazdasági tekintetben csakugyan gondozásra szorulnak s mindenképp fontos érdek, hogy a csecsemő- és gyermekgondozó intézmények működési köre minél nagyobb tömegekre terjessze ki hasznos munkásságát.

Nemi betegek gyógykezelése. Blaschko professzor a Mediz. Wochenschrift-ben megjelent értekezésében megállapítja, hogy a szifilitikus megbetegedések szinte kivétel nélkül, a kankós megbetegedéseknek pedig kétharmada csírájában fojtható el, míg hosszabb idő múlva ismételt gyógykezelésre van szükség. Szükségesnek tartja ennek következtében, hogy az orvos már a betegség első stádiumában ismerje fel és kezelje a betegséget és hogy a beteg a gyanus jelenségek első észrevétele alkalmával keresse fel az orvost. Az orvosokat továbbképző tanfolyamokra kell beosztani, a népeiséget ki kell oktatni és az orvosi gyógyellátást biztosítani kell. Megismétli Blaschko professzor az általa már régen hangoztatott javaslatot, hogy a kuruzslókat szigorúan büntetni kell, mert ezáltal elejét vesszük annak a veszélynek, hogy az orvosi gyógykezelést későn veszik igénybe. Plakáton kell felhívni a lakosság figyelmét a gyógykezelés azonnali, valamint a tanácsadóhelyek igénybevételére.

Az éhség-blokád hatása a népegészségre. Ez év február havában egyik német tudományos társaság a világ lelkiismeretére hivatkozva, felhívást intézett a semleges államokhoz, főként ezek orvosaihoz és kérte, mentse meg az emberiség ezreit az éhenhalástól. E felhívásban közlik, hogy orvosi szaktekintélyek Németországban 800.000-re becsülik azok számát, akik az éhségblokád következtében pusztultak el. Az éhezés ugyanis olyannyira meggyengíti a szervezet ellenálló képességét, hogy egyébként veszélytelen betegségek is halállal végződnek. A már több év óta tartó hiányos táplálkozás káros következményei a gyermekeknél katasztrofálisak; nemcsak a gümőkórosok, epilepsziások, gyomor- és bélhurutban, vérszegénységben, angolkórban szenvedő gyermekek száma növekedett óriási mértékben, hanem a halálozási százalék is az 1—15 éves korúaknál kétszeresére emelkedett. A csecsemőhalandóság számadatai még ijesztőbbek. Berlin városi statisztikai hivatala a népesedési mozgalmról a következő összehasonlító táblázatot közli:

	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Születések száma	44.303	42.493	39.052	32.249	23.639	19.458
Halálozások *	29.981	28.067	29.664	28.575	27.147	34.138

az 1917. évben tehát a halálozások száma 14.680-nál több, mint a születéseké; valószínű, hogy az 1918. évre vonatkozó számadatok még kedvezőtlenebb arányt mutatnak.

Köln városára kimutatták, hogy az egyeseknek jutó táplálékadagok összes kalóriatartalma 1150—1200, a szükséges 2800 helyett. A nők halálozási számaránya 50%-kal emelkedett és az 1918. évben 2500 emberrel több halt meg, mint az 1914. évben; illetően Kölnben naponta 7 ember halála az éhségblokádnak tulajdonítható. Düsseldorfban a csecsemőhalandóság a tejhiány következtében az 1917. évi adatokhoz képest 1918-ban 70%-al emelkedett.

Mérhetetlen az a gazdasági károsodás is, amely a halandósággal kapcsolatban s attól függetlenül is éri Németországot. Elég arra utalni, hogy az éhezés következtében mennyire csökken a munkaképesség, mennyire növekedik a megbetegedettek száma; Rubner szerint Németország gazdasági kára, amelyet az éhségblokád okozott, legalább 56 milliárd márkára becsülhető.

A himlő elleni oltás értékét igazolja a legutóbbi nagyobb méretű drezdai himlőjárvány. A megbetegedettek és elhaltak életkorának táblázatos összeállítása szolgáltatta ennek bizonyítékát; ugyanis a 20. életévben megbetegedettek száma jelentéktelenül csekély volt s főként olyanoknál fordult elő, akiket valamely oknál fogva, vagy betegségük miatt nem oltottak himlő ellen, avagy az oltás eredménytelen maradt. Nagyobb számban észleltek himlőt a 21 évnél idősebb nőknél és a 46 évnél idősebb férfiaknál; 21—45 éves korúak között 72 nő és 23 férfi beteget észleltek. A férfiak között azért volt kevesebb a megbetegedés, mivel a katonai szolgálat folyamán a katonai szolgálatot teljesítőket újra oltják. A 45 évnél idősebbek közül 77 férfi és 52 nő betegedett meg. Hasonló az elhalálozásra vonatkozó arányszám: 10 éves korig a beteg gyermekek közül mindössze 3 halt meg; ezek közül 2 egyáltalán nem, 1 pedig eredménytelenül oltatott. A 11—45 éves korú betegek közül 3 nő és 1 férfi halt meg, míg a többi 14, vagyis az elhaltak kétharmada, 46 évesnél idősebb volt. Tehát mennél régebben történik a himlő elleni védő oltás, annál nagyobb volt a megbetegedés lehetősége s annál súlyosabb volt a betegség lefolyása.

Epilepsziások védelme. Az epilepsziában szenvedők éppen nem csekély száma több, mint 10%-kal csökkenthető az által, ha megakadályozzák, hogy ily beteg házasságot kössön; az alkoholizmus elleni sikeres küzdelemmel pedig legalább 10—18%-kal kevesbíthető az epilepsziás egyének száma. Mindazonáltal még igen nagy azoknak az epilepsziásoknak a száma, akiknél a baj keletkezését az orvosi tudomány még nem tudja magyarázni. Német-Ausztriában 20—30 ezerre becsülik a számukat s Magyarországon is legalább 10—15 ezerre tehető az ily betegek. A legtöbb kulturállamban, főként Németországban és Amerikában nagyobb számmal létesítettek oly intézeteket, amelyek ily betegek elhelyezésére szolgálnak. Nálunk csakis azok az epilepsziások helyezhetők el közintézetekben, még pedig elmegyógyintézetekben, akiknél már súlyosabb elméleti elváltozások, vagyis epilepsziás természetű elmebaj fejlődött ki. Az a körülmény, hogy a veleszületett — tehát nem örömvívi behatás, illetve sérülés folytán — epilepsziában szenvedők egy része a szakszerű higiénás-dietás és gyógy-

szeres kezeléssel gyógyítható, de legalább is keresőképesse tehető, még inkább indokolja annak a szükségességét, hogy e betegek elhelyezésére közintézeteket létesítsenek. Az a megfigyelés, hogy az epilepsziás betegek állapotára a szabadban való tartózkodás jó hatással van, arra vezetett, hogy az ily intézeteket kerésszeti teleppel egészítették ki és a betegeket ezeken a telepeken hasznos munkával foglalkoztatták. Ennek haszna egyrészt az, hogy a beteg nem kórtermekben sínylődik hónapokig, esetleg évekig, másrészt, hogy a gyógykezelésére fordított értékeknek legalább egy részét munkájával visszatéríti a köznek.

Trachomás katonák nyilvántartása és kezelése. A régi hadseregnek a háború után bekövetkezett rendszertelen felbomlása okozta, hogy az egyes katonai kórházakban kezelt trachomás katonák a nagy mértékben fertőző szembetegséget oly helyekre is elhurcolták, amelyek előzőleg trachomamentesek voltak. A lakáshiány és lakástúlzsufoltság szintén elősegíti a fertőzés terjedését, aminek a melegebb évszak is különösen kedvez. Igen helyén való volna, ha a közszolgálatban álló orvosokat utasítanák, hogy az iskolás gyermekeket, a gyári munkásokat, a mezőgazdasági idénymunkásokat s oly üzemeket, amelyekben katonai szolgálatból visszakerült munkásokat foglalkoztatnak, alaposan átvizsgálják, a kiderített trachomaseseteket bejelentsék és csak szakszerű orvosi kezelése — lehetőleg kórházi elhelyezése — iránt haladéktalanul intézkedjenek, még pedig országszerte.

Gondoskodás harctéri koponya-sérültekről. A harctéri koponya-sérülések igen sok esetben az agyműködés oly zavarait okozták, amelyek a sérült munka- és keresőképessegét károsan befolyásolják. Ily sérülések következtében az emlékezőképesseg, a beszélőképesseg, a látás zavarai, a felső vagy alsó végtagok korlátozott használhatása, esetleg ezek teljes, vagy részleges bénulása stb. maradhat vissza. Azokat a módszereket, amelyekkel ezek a zavarok többé-kevésbé, sőt egyes esetekben teljesen megszüntethetők, a kísérleti pszichológia szolgáltatja. Beigazolást nyert, hogy oly agyi működés hiányai vagy zavarai, amelyek az agyvelő egy részletének elpusztulása folytán állottak elő, rendszeres és okszerű gyakorlással kiegyenlíthetők. A beszéd- és emlékező zavaroknál főként olvasási és írásbeli, valamint egyszerűbb számolási gyakorlatok jöhetnek tekintetbe. A kéz működési hibáinak javítására különleges műhelyeket rendeztek be gyakorlás céljaira. Az ily sérültek érzékenysége és lelkiállapotára a gyakorlatok folyamán különös figyelem fordítandó; így például a koponya-sérültek egy része a zaj iránt olyannyira érzékeny, hogy lármával járó munkára egyáltalán nem használható fel.

A koponya-sérültek legtöbbszörénél a munkaképesseg javítása nagy nehézségekkel jár, mivel a sérülés következményeképp az emlékező- és ítélőképessegnek, valamint a lelkiállapotnak és a fizikai teljesítőképessegnek általános zavarai jöttek létre. Félő tehát, hogy e sérültek nagy része nem képes a megélhetéshez szükséges keresetre szert tenni. Egyes vizsgálóknak erre vonatkozóan az a véleményük, hogy a kormány kénytelen lesz oly munkaadóknak, akik csökkent keresetképessegű koponya-sérülteket kielégítő fizetéssel alkalmaznak, prémiumokat vagy adómérséklést biztosítani. Célszerűnek látszik az a terv is, hogy az ily sérülteket szövetkezetbe tömörítsék, mivel ezek együttműködésétől minden tekintetben kedvezőbb eredmények várhatók, mintha széjjelszórtan oly üzemekben foglalkoztatnák őket, amelyekben épagyú munkásokkal együtt dolgoznának. Ha e sérültek agyműködésében idővel rosszabbodás állana be, újból ily pszichológiai gyakorlatokkal kezelendők.

A spanyolbetegség áldozatainak száma a »Times« orvosi munkatársának véleménye szerint mintegy 6 millióra becsülhető. E világjárvány kórokozója nem feltétlenül valamelyik új, eddig fel nem ismert bacillus. Bakteriológiai vizsgálatok alapján ugyanis ismeretes, hogy a járványok hevessége változó s a kórokozó mérgezőképessegét és erejét nagymértékben növeli az is, ha egyik betegről a másikra jut. Ha e járvány terjedési irányát figyelembe vesszük, sok oly szempont merül fel, amely e kórokozó mérgező hatásának növekedését feltételező elméletet támogatja. Amikor a járvány a múlt nyár folyamán Spanyol-

országban fellángolt, kedvező lefolyású volt s alig néhány haláleset fordult elő. Éppen ezért nem is igen vették komolyan. Már augusztus és szeptember hó folyamán minden oldalról nyugtalanító jelentések érkeztek s október hóban tetőpontját érte el a járvány úgy a megbetegedések, mint a halálos kimenetelű esetek számát illetően. A tapasztalat azt igazolja, hogy a járványt a közlekedési eszközök — elsősorban tehát a vasutak — továbbították s hogy az nem a levegő útján terjedt emberről emberre. Ha e feltevések tényeknek bizonyulnak, akkor ezt a járványt is leküzdí az orvosi tudomány.

Gyógyító- és oktatóműhelyek. Régente a sérültek orvosi kezelése a sérülés gyógyulásával befejezést nyert, noha a sérülés következményeképpen az egyes végtagok ízületei többé-kevésbé merevek, vagy működési képességükben korlátozottak maradtak. A sérülések ilyenmű, s a munkaképességet csökkentő következményeinek javítását a gyógymechanikai módszer alkalmazásával kezdték meg. A háború rokkantjainak nagy száma szükségképpen hozta magával, hogy a rokkantak csökkent munkaképességének javítására gyógyítóeszközü a munkát használják fel. A munkának, mint gyógymódnak rendszeres és gyakorlati alkalmazására Németországban számos e célt szolgáló műhelyt létesítettek, amelyek a kezelésre szoruló esetek különfélesége és az elérhető cél szerint nagyjából három csoportba oszthatók.

Az úgynevezett *gyógyító* műhelyekben a cél az, hogy a rokkant a működésében korlátozott végtagot egyszerűbb munkák végzésével ismét gyakorolja és hozzászoktassa lehetőleg ahhoz a munkához, amelyet azelőtt végzett, vagy ha ez nem volna lehetséges, legalább is hasonló munkakörbe tartozó műveletek végzéséhez.

Az *oktató* műhelyekben újabb foglalkozásokra tanítják azokat a rokkantakat, akik előbbi mesterségüket rokkantságuk következtében folytatni nem képesek.

A harmadik mód az, amikor a rokkantat valamely rendes üzemben helyezik el, hogy ott produktív munkát végezzen; ez a mód természetesen csak akkor alkalmazható, ha azt a rokkantság foka és sajátossága megengedi.

A németbirodalmi biztosítási hivatal e gyógymód alkalmazását s ily gyakorló- és oktatóműhelyek létesítését nagyban támogatta; nehogy azonban a rokkantak bizalmatlansággal viseltessenek a gyógyító munkával szemben s azt higgyék, hogy ennek főcélja a járadék csökkentése, e műhelyek vezetését és működéseik ellenőrzését a német Vöröskereszt-Egyesületre bízták.

MUNKÁSVÉDELEM. — MUNKAVISZONY.

A szakszervezetek új feladatai.

A kapitalista termelési rend megszűnésével megszűnik a szakszervezetek eddigi funkcióinak nagy része is. Emellett azonban új, az eddigénél is nagyobb jelentőségű funkciók várnak a szakszervezetekre. Ezzel a kérdéssel foglalkozott a szakszervezeti választmány, mindjárt a proletárdiktatura első napjaiban s a következő határozatot hozta:

A szakszervezeti választmány április hó 2-án tárgyaló ülése örömmel veszi tudomásul, hogy Magyarország szervezett munkássága szívvel-lélekkel csatlakozott a forradalomhoz és ennek teljes győzelme érdekében folytatja a küzdelmet. A választmány tudatában van annak, hogy a forradalmi átalakulás nagy munkát, erős küzdelmet és áldozatot igényel, de tudatában van annak is, hogy a magyarországi szervezett munkásság, amely még a régi rendszer mellett is a legélesebb osztályharcot folytatta és ennek a harcnak eredményeképpen lehetővé tette a forradalmat, a jövőben is, amidőn a kapitalizmus és imperializmus megsemmisítéséről és a proletáruralom győzelméről van szó, még fokozotabb mértékben igyekszik kötelességét megtenni. Ebben a tudatban fölhívja Magyarország összes

szakszervezeteit, hogy rendezkedjenek be az új alakuláshoz és tehetségük-höz képest segítsenek mindenütt, ahol munkájukra szükség lesz.

Főadataik ma nagyobbak, mint ezelőtt voltak, mert azokat a nagy tömegeket, amelyek az utóbbi időben hozzájuk csatlakoztak, fölvilágosítani és buzdítani kell. A szakszervezeti választmány ajánlja a következőket:

1. Mindaddig, míg a Kormányzótanács a szakszervezetekkel egyetértően nem állapítja meg az egységes munkabéreket, a kollektív szerződések fönntartandók.

2. A szakszervezetek fölhipatnak, hogy a szocializáló munkálatokban tehetségükhöz képest vegyenek részt és ügyeljenek arra, hogy a munka ne csak zavartalanul folytatva legyen, hanem hogy a termelés a lehetőséghez képest fokozódjék.

3. A szakszervezetek gyakorolják a már szocializált üzemek fölött az ellenőrzést, figyelembe véve a Tanácsköztársaság és a munkások érdekeit. Javaslatokat tesznek a termelés irányítására és a termelés módozataira nézve.

4. A szakszervezetek egyik nagy főadata a tömegek tudományos és szakbeli képzése. A forradalmi szellemben való nevelési program és tanítás módozatainak sikeres keresztülvitele érdekében igénybeveszik a Tanácsköztársaság által elismert és fönntartott intézményeket és ezek tanerőit.

5. Miután a Tanácsköztársaság a proletárok tisztességes megélhetéséről gondoskodik, a szakszervezetek nem használják régi harci eszközeiket. A sztrájkot és bojkottot, hanem az esetleg fölmerülő differenciákat a Kormányzótanács szerveivel intézik el.

6. A szövetségek és önálló helyi szervek megtartják eddigi önrendelkező jogukat. Legfelsőbb fórumuk a közgyűlés, amelynek küldötteit a tagok választják. A közgyűlés határozatai minden tagra kötelezők.

7. A szövetségek és helyi szervek vezetőségei mindaddig helyükön maradnak, míg a közgyűlés az új vezetőséget meg nem választja.

8. Miután a szakszervezeti fegyelem a Tanácsköztársaságban is nélkülözhetetlen, sőt a forradalom győzelme a munkásság fegyelmezettségétől függ, minden értekezleten vagy gyűlésen figyelmeztetendők a tagok, hogy mihez tartsák magukat.

9. Mindazok, akik a Tanácsköztársaság és a szakszervezeti fegyelem intenciói ellen vétnek, a szervezetek kebeléből kizárandók.

10. A szakszervezetből kizárt tagok a szocialista pártnak sem lehetnek tagjai.

A magyarországi szakszervezeti mozgalom 1918.-ban. A magyarországi szakszervezeti mozgalom, amely 1917-ben indult a háború alatt fellendülésnek, 1918-ban — már a forradalom kitörése előtt is — *rendkívül megerősödött*. Hiába volt a régi kormányhatalom minden pressziója, hiába akadályozták meg egyes szervezetek működését, hiába tiltottak be szaklapokat, hiába küldték a frontra százával a bizalmi férfiakat: a szakszervezetek hatalma és befolyása egyre növekedett. Igen erős hatással voltak a szakszervezeti mozgalom megerősödésére azok a politikai mozgalmak, amelyeket az elmúlt évben a szervezett munkások a béke kivívása s a polgári jogok megszerzése érdekében lefolytattak. De hatalmasan fokozták a szakszervezetek vonzó erejét azok az egyre nagyobb arányú gazdasági mozgalmak is, amelyekkel a szakszervezetek a munkások életviszonyain nagy mértékben segítettek. A forradalom kitörése után, amikor a szóbeli és írásbeli agitáció lehetősége és a szabad egyesülés és gyülekezés joga megszüntette a szervezkedést gátló akadályokat, a szakszervezeti mozgalom ugrásszerűen olyan óriási módon indult fejlődésnek, hogy az utolsó hónapok szervező munkájának eredményei mostanáig át sem tekinthetők. A Szakszervezeti Értesítő januári számában megkezdte az egyes szakszervezeteknek az előző évi mozgalomról szóló beszámolóinak közlését. A beszámolók tartalmát röviden az alábbiakban ismertetjük.

Az *ácsmunkások* szervezete, amely a háború alatt csaknem teljes tag-

létszámát elveszítette, 1917-ben újból fejlődésnek indult. A szervező munka a múlt évben több ezer tagot hozott a szervezetnek.

A cipésmunkások szervezetébe az elmúlt évben mintegy 8.000 tag lépett be újonnan. A szervezet föllépésének eredményeképpen a munkások a gyáriparban átlagosan 75—80%-os, a kézműiparban pedig 30—40%-os drágasági pótléket értek el. A munkaidő napi 1 órával megrövidült s jelenleg a hadfelszerelő gyárakban napi 9, a kisebb gyárakban napi 6 órára terjed. Félő, hogy a szakmában rövidesen a jelenleginél jóval nagyobb arányú munkanélküliség fog bekövetkezni.

Az építőiparban a háborús válság 1918-ban sem enyhült, bár mégis a szak-szervezet taglétszáma már az év első felében jelentékenyen emelkedett. A szervezetnek sikerült a munkások bérét rendezni s a szervezetnek jelentős szerepe volt abban, hogy már a régi kormányzat kénytelen volt komolyabban hozzálátni a lakásprobléma megoldásához. A forradalom kitörése előtt a szervezet kollektív szerződéskötése tárgyában tárgyalásokat indított az építőipari munkáltatók szövetségével, amely a forradalom kitörése után eredményesen beveződött. 1918. év végén a szervezetnek mintegy 15.000 tagja volt. Az építőiparban a heti munkaidő 49 óra s a munkabérek az év végéig 80%-kal emelkedtek.

A famunkások szervezetének taglétszáma az elmúlt év harmadik negyedének végén 10.541 volt s a szervezet két szaklapja 14.500 példányban jelent meg. A munkabérek az év folyamán a szervezet közreműködése folytán emelkedtek. A váratlan és gyors leszerelés miatt a munkanélküliség igen nagyarányú s Budapesten és környékén 1.200, vidéken 400—500 famunkás van munka nélkül.

A forgalmi, szállítási és közlekedési munkások szervezetének taglétszáma 1917. augusztusában még csak 29 volt, míg 1918. novemberében már 7.000. A szervezet révén elért béremelések összegben 1.736.500 koronát tettek ki.

A könyvkötőmunkások szervezetének taglétszáma az utolsó évben mintegy 1.000-rel emelkedett. A bérvizonyok javítása végett a szervezet a könyvkötő- és rokonszakmabeli iparágakban 18 kollektív szerződést kötött, amelyek révén a munkások bére a drágasági pótlékkal 80—90%-kal emelkedett. A napi munkaidő 8 $\frac{1}{2}$ óra. Jelenleg mintegy 250 a munkanélküliek száma.

A könyvnyomdászok régi szervezete az elmúlt évben is nagy eredményeket ért el a szakmabeli munkások érdekében. Az elmúlt évben lejárt kollektív szerződéseket meghosszabbították. A szerződések biztosítják a nyomdai munkások nyári szabadságidejét s a drágaság arányához mérten külön %-os drágasági pótléket nyújtanak. A múlt év februárjától mostanáig a drágulásnak megfelelően az összkereset 57%-a illeti meg külön pótlékképpen a munkásságot. Másfél év alatt Budapesten a szakmabeli munkások keresete 179%-kal emelkedett; míg a háború kitörése előtt a budapesti nyomdai munkások heti keresete átlag 45 kor. 10 fillér volt, a múlt év végén 214 kor. 50 fillérre emelkedett. A vidéki nyomdászok keresete ugyancsak jelentékenyen emelkedett.

A városi alkalmazottak szövetségének taglétszáma felülmúlja a 25.000-et. A fővárosban 15 szakosztály működik 40 csoporttal, míg a vidéken 22 működő csoportja van a fiatal szervezetnek. A szervezet eddig 18 kollektív szerződést kötött, 15.000 munkásra kiható érvénnyel. A szervezethez csatlakoztak Budapesten a fővárosi alkalmazottak legkülönbözőbb kategóriái, beleértve a tisztviselőket és a tanügyi személyzetet is.

A vasuti munkások szabadszervezete már 1918 januárjában elérte a 36.000 taglétszámot. A régi kormányzat minden erejével iparkodott letörni a vasutasok szervezetét. Az üldözés ideiglenesen tétlenségre is kárhóztatta a szervezkedést, azonban végeredményképpen csak arra volt jó, hogy a forradalom után a vasuti munkások szakszervezetéhez csatlakozzék a vasutasok mindennemű egyesülete.

A vas- és fémmunkások szövetségének taglétszáma több, mint 80.000. Az elmúlt évben a vas- és fémiparban mintegy 600 bérmozgalom volt, amelyekből 400 eredményesen fejeződött be. A munkaidő ezidőszerint heti 52 óra. Jelenleg kb. 5000 a munkanélküliek száma. A szervezet az elmúlt évben igen nagyarányú tevékenységet fejtett ki a szervezeti élet minden ágában.

A textil munkások sokáig gyöngé szövetsége az elmúlt év végén már 9000 taggal rendelkezett. A heti munkaidő 52 óra; a munkabérek a szervezet tevékenységének hatása alatt jelentékenyen emelkedtek.

A munkapiac 1918-ban. A m. állami munkaközvetítő hivatal a budapesti és 15 vidéki¹⁾ hatósági munkaközvetítő s részben a szak-szervezeti munkaközvetítők adatai alapján közli lapunkkal az országos munkapiacnak 1918. évi helyzetét az ipar, bányászat, kereskedelem és közlekedés körében. Megemlíti a hivatal, hogy a vidéki közvetítők nagyobb része nem az év kezdetétől fogva működött, sőt egyesek csak az év második felében, vagy éppen az utolsó negyedében nyíltak meg. Egyesek pedig a megszállás miatt az év utolsó 2 hónapjában igen lanyhán, a beszercebányái pedig egyáltalán nem működött. Ez magyarázza, hogy az eredmény oroszlánrésze Budapestre esik.

Ezek előrebocsátása után az adatokat főbb vonásokban a következőkben ismertetjük.

Az elmúlt év folyamán a munkaközvetítők, 96.639 munkahelyet (Budapest 53.788) 67.077 munkakeresőt (Budapest 44.454) tartottak nyilván és 33.743 (Budapest 24.404) sikeres közvetítést értek el. Országosan tehát 100 munkakeresőre 286 munkahely esett és 100 munkahelyből 35-öt töltöttek be, 100 munkakereső közül pedig 50-et helyeztek el.

A nyilvántartott munkahelyek közül a túlnyomó rész, 66.192 férfi-munkások, 28.497 nőmunkások és 1.950 fiútanoncok részére lett felajánlva. Ezzel szemben a férfimunkakeresők száma 44.258, a nőmunkakeresőké 21.708 és a tanoncoké 1.111 volt. 100 férfimunkásra tehát 149, 100 nőmunkásra 131 és 100 tanocra 175 munkahely esett.

A sikeres közvetítésből 20.177 férfimunkásokra, 13.026 nőmunkásokra és 540 tanoncokra esett, 100 férfimunkahelyből 30-at, 100 nőmunkahelyből 46-ot és 100 tanonchelyből 28-at sikerült betölteni; 100 férfimunkásból 45-öt, 100 nőmunkás közül 60-at és 100 tanocból 48-at közvetítettek.

A férfimunkánál a munkahelyek számából 33.086 (49,9%) esett a szakmunkásokra és 33.106 (50,1%) a segédmunkásokra. A munkakeresők közül pedig 29.260 (66%) volt a szakmunkás és 14.998 (34%) segédmunkás.

Szakmunkást 12.086-ot, segédmunkást 8.091-et közvetítettek, tehát 100 szakmunkás közül 41-et és 100 segédmunkás közül 54-et sikerült elhelyezni.

100 szakmunkás részére felajánlott munkahelyekből betöltöttek 37-et, 100 segédmunkás részére felajánlott munkahelyből pedig 24-et.

A nőmunkásnál a szakmunkások részére felkinált munkahelyek száma 6.656 volt, tehát túlnyomó részben vagyis 21.833 esetben segédmunkásokat kerestek.

Szakmunkás nő 3.176 jelentkezett, segédmunkás pedig 18.532.

A közvetítésekből 1.577 esett a szakmunkásokra és 11.449 a segédmunkásokra.

A háztartási alkalmazottak részére 8.767 munkahelyet ajánlottak fel, az ily munkára vállalkozók száma pedig 6356 volt. Háztartási alkalmazottat 4.659-et közvetítettek, túlnyomólag takarító-, mosónőt, — tehát 100 munkahelyből 53-at töltöttek be és 100 munkakereső közül 73-at helyeztek el.

A november hó elején bekövetkezett leszerelés a foglalkozást keresők számát szakmunkásoknál erősen megnövelte, ezzel szemben a munkahelyek száma a szakmunkánál lényegesen csökkent, ellenben a segédmunkánál lényegesen emelkedett. Viszont a nem szakmunkásoknál a munkakeresők száma egyáltalán nem emelkedett a remélt mértékben.

A két hónap alatt összesen 63.451 munkahely és 32.204 munkakereső volt nyilvántartva. Szakmunkásokat 23.960, segédmunkásokat pedig 39.491 helyre kerestek. Szakmunkára jelentkezett 19.085, segédnap számos munkára csak 13.119 egyén.

¹⁾ Arad, Besztercebánya, Brassó, Debrecen, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Miskolc, Nagyvárád, Pécs, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár.

létszámát elveszítette, 1917-ben újból fejlődésnek indult. A szervező munka a múlt évben több ezer tagot hozott a szervezetnek.

A cipésmunkások szervezetébe az elmúlt évben mintegy 8.000 tag lépett be újonnan. A szervezet föllépésének eredményeképpen a munkások a gyárparban átlagosan 75—80%-os, a kézműiparban pedig 30—40%-os drágasági pótlékot értek el. A munkaidő napi 1 órával megrövidült s jelenleg a hadfelszerelő gyárakban napi 9, a kisebb gyárakban napi 6 órára terjed. Félő, hogy a szakmában rövidesen a jelenleginél jóval nagyobb arányú munkanélküliség fog következni.

Az építőiparban a háborús válság 1918-ban sem enyhült, bár mégis a szak-szervezet taglétszáma már az év első felében jelentékenyen emelkedett. A szervezetnek sikerült a munkások bérét rendezni s a szervezetnek jelentős szerepe volt abban, hogy már a régi kormányzat kénytelen volt komolyabban hozzálátni a lakásprobléma megoldásához. A forradalom kitörése előtt a szervezet kollektív szerződés-kötése tárgyában tárgyalásokat indított az építőipari munkáltatók szövetségével, amely a forradalom kitörése után eredményesen beveződött. 1918. év végén a szervezetnek mintegy 15.000 tagja volt. Az építőiparban a heti munkaidő 49 óra s a munkabérek az év végéig 80%-kal emelkedtek.

A famunkások szervezetének taglétszáma az elmúlt év harmadik negyedé-
nek végén 10.541 volt s a szervezet két szaklapja 14.500 példányban jelent meg. A munkabérek az év folyamán a szervezet közreműködése folytán emelkedtek. A váratlan és gyors leszerelés miatt a munkanélküliség igen nagyarányú s Budapest és környékén 1.200, vidéken 400—500 famunkás van munka nélkül.

A forgalmi, szállítási és közlekedési munkások szervezetének taglétszáma 1917. augusztusában még csak 29 volt, míg 1918. novemberében már 7.000. A szervezet révén elért béremelések összegben 1.736.500 koronát tettek ki.

A könyvkötőmunkások szervezetének taglétszáma az utolsó évben mintegy 1.000-rel emelkedett. A bérvizonyok javítása végett a szervezet a könyvkötő- és rokonszakmabeli iparágakban 18 kollektív szerződést kötött, amelyek révén a munkások bére a drágasági pótlékkal 80—90%-kal emelkedett. A napi munkaidő 8 $\frac{1}{2}$ óra. Jelenleg mintegy 250 a munkanélküliek száma.

A könyvnyomdászok régi szervezete az elmúlt évben is nagy eredményeket ért el a szakmabeli munkások érdekében. Az elmúlt évben lejárt kollektív szerződések meghosszabbították. A szerződések biztosítják a nyomdai munkások nyári szabadságidejét s a drágaság arányához mérten külön %-os drágasági pótlékot nyújtanak. A múlt év februárjától mostanáig a drágulásnak megfelelően az összereset 57%-a illeti meg külön pótlékképpen a munkásságot. Másfél év alatt Budapesten a szakmabeli munkások keresete 179%-kal emelkedett; míg a háború kitörése előtt a budapesti nyomdai munkások heti keresete átlag 45 kor. 10 fillér volt, a múlt év végén 214 kor. 50 fillérre emelkedett. A vidéki nyomdászok keresete ugyancsak jelentékenyen emelkedett.

A városi alkalmazottak szövetségének taglétszáma felülmúlja a 25.000-et. A fővárosban 15 szakosztály működik 40 csoporttal, míg a vidéken 22 működő csoportja van a fiatal szervezetnek. A szervezet eddig 18 kollektív szerződést kötött, 15.000 munkásra kiható érvénnyel. A szervezethez csatlakoztak Budapesten a fővárosi alkalmazottak legkülönbözőbb kategóriái, beleértve a tisztviselőket és a tanügyi személyzetet is.

A vasuti munkások szabadszervezete már 1918 januárjában elérte a 36.000 taglétszámot. A régi kormányzat minden erejével iparkodott letörni a vasutasok szervezetét. Az üldözés ideiglenesen tétlenségre is kárhóztatta a szervezkedést, azonban végeredményképpen csak arra volt jó, hogy a forradalom után a vasuti munkások szakszervezetéhez csatlakozzék a vasutasok mindennemű egyesülete.

A vas- és fémmunkások szövetségének taglétszáma több, mint 80.000. Az elmúlt évben a vas- és fémiparban mintegy 600 bérmozgalom volt, amelyekből 400 eredményesen fejeződött be. A munkaidő ezidőszerint heti 52 óra. Jelenleg kb. 5000 a munkanélküliek száma. A szervezet az elmúlt évben igen nagyarányú tevékenységet fejtett ki a szervezeti élet minden ágában.

A textil munkások sokáig gyöngé szövetsége az elmúlt év végén már 9000 taggal rendelkezett. A heti munkaidő 52 óra; a munkabérek a szervezet tevékenységének hatása alatt jelentékenyen emelkedtek.

A munkapiac 1918-ban. A m. állami munkaközvetítő hivatal a budapesti és 15 vidéki¹⁾ hatósági munkaközvetítő s részben a szak-szervezeti munkaközvetítők adatai alapján közli lapunkkal az országos munkapiacnak 1918. évi helyzetét az ipar, bányászat, kereskedelem és közlekedés körében. Megemlíti a hivatal, hogy a vidéki közvetítők nagyobb része nem az év kezdetétől fogva működött, sőt egyesek csak az év második felében, vagy éppen az utolsó negyedében nyíltak meg. Egyesek pedig a megszállás miatt az év utolsó 2 hónapjában igen lanyhán, a beszercebányai pedig egyáltalán nem működött. Ez magyarázza, hogy az eredmény oroszlánrésze Budapestre esik.

Ezek előrebocsátása után az adatokat főbb vonásokban a következőkben ismertetjük.

Az elmúlt év folyamán a munkaközvetítők, 96.639 munkahelyet (Budapest 53.788) 67.077 munkakeresőt (Budapest 44.454) tartottak nyilván és 33.743 (Budapest 24.404) sikeres közvetítést értek el. Országosan tehát 100 munkakeresőre 286 munkahely esett és 100 munkahelyből 35-öt töltöttek be, 100 munkakereső közül pedig 50-et helyeztek el.

A nyilvántartott munkahelyek közül a túlnyomó rész, 66.192 férfimunkások, 28.497 nőmunkások és 1.950 fiútanoncok részére lett felajánlva. Ezzel szemben a férfimunkakeresők száma 44.258, a nőmunkakeresőkké 21.708 és a tanoncoké 1.111 volt. 100 férfimunkásra tehát 149, 100 nőmunkásra 131 és 100 tanocra 175 munkahely esett.

A sikeres közvetítésből 20.177 férfimunkásokra, 13.026 nőmunkásokra és 540 tanoncokra esett, 100 férfimunkahelyből 30-at, 100 nőmunkahelyből 46-ot és 100 tanonchelyből 28-at sikerült betölteni; 100 férfimunkásból 45-öt, 100 nőmunkás közül 60-at és 100 tanocból 48-at közvetítettek.

A férfimunkánál a munkahelyek számából 33.086 (49'9⁰/₀) esett a szakmunkásokra és 33.106 (50'1⁰/₀) a segédmunkásokra. A munkakeresők közül pedig 29.260 (66⁰/₀) volt a szakmunkás és 14.998 (34⁰/₀) segédmunkás.

Szakmunkást 12.086-ot, segédmunkást 8.091-et közvetítettek, tehát 100 szakmunkás közül 41-et és 100 segédmunkás közül 54-et sikerült elhelyezni.

100 szakmunkás részére felajánlott munkahelyekből betöltöttek 37-et, 100 segédmunkás részére felajánlott munkahelyből pedig 24-et.

A nőmunkásnál a szakmunkások részére felkinált munkahelyek száma 6.656 volt, tehát túlnyomó részben vagyis 21.833 esetben segédmunkásokat kerestek.

Szakmunkás nő 3.176 jelentkezett, segédmunkás pedig 18.532.

A közvetítésekből 1.577 esett a szakmunkásokra és 11.449 a segédmunkásokra.

A háztartási alkalmazottak részére 8.767 munkahelyet ajánlottak fel, az ily munkára vállalkozók száma pedig 6356 volt. Háztartási alkalmazottat 4.659-et közvetítettek, túlnyomólag takarító-, mosónőt, — tehát 100 munkahelyből 53-at töltöttek be és 100 munkakereső közül 73-at helyeztek el.

A november hó elején bekövetkezett leszerelés a foglalkozást keresők számát szakmunkásoknál erősen megnövelte, ezzel szemben a munkahelyek száma a szakmunkánál lényegesen csökkent, ellenben a segédmunkánál lényegesen emelkedett. Viszont a nem szakmunkásoknál a munkakeresők száma egyáltalán nem emelkedett a remélt mértékben.

A két hónap alatt összesen 63.451 munkahely és 32.204 munkakereső volt nyilvántartva. Szakmunkásokat 23.960, segédmunkásokat pedig 39.491 helyre kerestek. Szakmunkára jelentkezett 19.085, segédnapszámomunkára csak 13.119 egyén.

¹⁾ Arad, Besztercebánya, Brassó, Debrecen, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Miskolc, Nagyvárád, Pécs, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár.

Közvetítettek e két hónapban 4.834 szakmunkást és 6.274 segédmunkást, összesen 11.108 egyént. Tehát 100 munkahelyből 18-at töltöttek be és 100 munkakereső közül 34-et közvetítettek.

E két hónap forgalma oly intenzív volt, hogy az egész év eredményével összehasonlítva a munkahelyeknek 65%-át, a munkakeresőknek 33%-át tette ki.

A *hadirokkantak* — habár számukra a hadigondozó hivatal az ország különböző részében speciális munkaközvetítőket tart fenn —, számos esetben fordultak a hatósági munkaközvetítőhöz és kérték elhelyezésüket.

A hivatal a közvetítések eredményét megfigyelés tárgyává tette, s ennek eredményéről félévi kimutatások alakjában az Orsz. Hadigondozó hivatalnak is beszámolt.

Az 1918. év első felében 109, második felében pedig 86, összesen tehát 195 rokkantat közvetítettünk. Legtöbb volt e téren a sikeres közvetítések száma Budapesten, Szegeden és Sopronban.

A *külföldi munkásoknak* az ország területén fekvő munkahelyekre való közvetítését engedélyhez kötöttük a célból, hogy a magyar honos munkások részére biztosítsuk a hazai munkaalkalmakat. A külföldi munkahelyekre való közvetítésüket szintén engedély kikérésétől tették függővé.

Az 1918. év folyamán a 16 hatósági munkaközvetítő összesen 73 külföldi honost túlnyomólag a határszéli városokban. — helyezett el magyarországi munkatelepekre s viszont 1514 magyar honos munkásnak külföldön való elhelyezésére adtunk engedélyt.

Ez utóbbi számok a fegyverszüneti szerződés folytán, szerbiai helyreállító vasuti munkálatokra közvetítettek száma (1508) szöktette fel ily magasra. Ezeket túlnyomólag a szegedi hatósági közvetítő helyezte el.

Budapesten megfigyelés tárgyává tették azt is, hogy hány esetben helyeztek el szakmunkásokat napszámos munkára. Ez az önkéntes deklasszifikáció ugyanis annak a jele, hogy a szakmunkás saját munkakörében foglalkozáshoz jutni nem tud s így a megélhetés napszámmunkára kényszeríti.

Az 1918. év folyamán e tekintetben a következő megfigyeléseket tették. A deklasszifikált foglalkozásra közvetítettek száma januárban 19, februárban 23, márciusban 26, áprilisban 28, májusban 14, júniusban 21, júliusban 25, augusztusban 39, szeptemberben 21, októberben 21, novemberben 30 és decemberben a szakmunkásokra már különösen súlyos munkanélküliség hatása alatt 105 volt.

A budapesti *közhasznú szakszervezeti és egyesületi munkaközvetítők* egy része 1918. évi működésének főbb adatait is közölték a hivatallal, a nekik megküldött egységes kimutatás-minta felhasználásával. A hivatallal összeköttetésben álló 52 budapesti közhasznú munkaközvetítő közül adatot küldött 18 közhasznú munkaközvetítő az elmúlt évben 19.748 munkahelyet és 21.401 foglalkozást keresőt tartott nyilván.

E közhasznú munkaközvetítőknél tehát 100 munkásra 72 munkahely esett. Nálunk az arányszám 121 volt. A sikeres közvetítések száma 15.147-re rúgott, tehát a közhasznú munkaközvetítők 100 nyilvántartott munkahelyből 77-et, 100 foglalkozást közvetítő közül pedig 55-öt közvetítettek. Ezek az arányszámok a budapesti hatósági munkaközvetítő eredményeivel szemben a munkahelyek betöltésénél 32%-al kedvezőbbek. A munkakeresőknél az arányszámok egybeesnek.

Meg kell még jegyeznünk, hogy az adatot szolgáltató 18 közhasznú munkaközvetítő közül 3 a vas és fém, 2 a fa, 1 a bőr, 4 a ruházati, 2 az építő, 1 az élelmezési, 1 a vendéglői ipar körében működik, 1 a háztartási alkalmazottak, 2 magántisztviselők és 1 kereskedelmi üzleti személyzet közvetítésével foglalkozott.

A budapesti hatósági munkaközvetítő tevékenysége az 1919. év első negyedében. Az elmúlt évnegyedben a budapesti hatósági munkaközvetítőnél 11.497 munkahelyet jelentettek be s így az elmúlt év december haváról elintézetlenül áthozott 1.285 megbízással együtt 12.782 munkahelyet tartottunk nyilván. Ebből 7.530 férfiak, 4.751 nők és 501 tanoncok részére ajánlatot fel. A munkakeresők száma 17.354 volt. Ebből 16.153 a folyó évben jelentkezett, 1.201 pedig még a múlt évről maradt vissza. A munkakeresők közül 12.369 férfi, 4.766 nő és 219 tanonc volt. Száz munkakeresőre általában ez évnegyedben 73 munkahely esett. A férfiakat, nőket és tanoncokat külön-külön tekintve, a 100 munkakeresőre eső munkahelyek arányszáma a tanoncmunkánál volt a legkevesebb s a férfimunkánál a legkedvezőtlenebb. Míg ugyanis 100 tanoncra 229 tanonchely esett, addig 100 férfimunkásra csak 61 és 100 nőmunkásra 99. A közvetítések száma 7.361 volt, azaz a nyilvántartott munkahelyek 57·6°-át töltöttük be s a munkakeresők 42·4°-át sikerült elhelyeznünk. A közvetítési eredménynek a munkahelyek és munkakeresőkhöz viszonyított arányszámát a férfi-, nő- és tanoncmunka szerinti részletezéssel a következő kis összeállítás mutatja:

Munkanem	a nyilvántartott		Közvetítés	100	
	munkahelyek	munkakeresők		munkahelyek	munkakeresők
	szám			esik közvetítés	
Férfi munka . . .	7530	12.369	4.396	58·4	35·5
Nő . . .	4751	4.766	2.839	59·7	59·6
Tanonc . . .	501	219	126	25·1	57·5

Tehát a munkahelyekhez viszonyítva a legkedvezőbb közvetítési eredményt a nőmunkánál értük el, ahol is 100 munkahelyből 60-at (59·7) töltöttünk be. Csak valamivel kisebb a férfimunka arányszáma, ahol 100 munkahelyből 58-at (58·4) elégtettünk ki. A tanoncmunkánál ellenben lényeges különbséget találunk, mert itt az arányszám 25-re (25·1) esik. A munkakeresők számához viszonyítva ugyancsak a nőmunkánál találjuk a legjobb eredményt. 100 nő munkakereső közül ugyanis 60-at (59·6) közvetítettünk. A férfimunkánál az arányszám 36-ra (35·5) esik, viszont a tanoncmunkánál 58-ra (57·5) emelkedik fel. Az 1918. év első negyedének eredményeivel összevetve, a következőket tapasztaljuk. A múlt év első negyedében a nyilvántartott munkahelyek száma 10.527 volt, tehát a folyó évben a betöltésre váró munkahelyek száma 2.255-el emelkedett. Amunkakeresők száma az 1918. év első három hónapjában 11.033 volt, tehát a folyó év ugyanazon időszakában 6.321 munkakeresővel többet tartottunk nyilván. A munkahelyeknél a szaporulat legnagyobb része a férfimunkára esett (2.151), emelkedett még a tanonchelyek száma is (211), ellenben a nőmunkahelyek száma megcsappant (107). A munkakeresők számát tekintve, úgy a férfiaknál, mint a nőknél és tanoncoknál emelkedést találunk. Különösen jelentékeny az emelkedés a férfimunkakeresőknél, akiknek száma 6.051-gyel szaporodott. Az eredményes közvetítések száma 1918. első negyedében 5.485 volt, tehát a f. év hasonló időszakában 1.876-tal több közvetítést értünk el. Ebből 1.394 a férfi, 425 a nő és 57 közvetítés a tanoncmunkára esik. Feltűnő a tanoncközvetítésnél mutatkozó emelkedés, amely az 1918. év eredményével szemben majdnem 100°-os.

A munkaviszony a szocializált üzemekben. A munkásság felszabadító szabadságharcának első eredményét látjuk. A világtörténelem új korszaka nyílt reánk. A politikai felszabadulást a gazdasági felszabadulás, a politikai forradalmat a szociális forradalom követte. Az alkotmányos szervezetek teljes átalakulását a gazdasági újjászervezés munkálatai követték. A munkánélküli jövedelemből élők napjai letűntek. A munkakötelezettség és munkakényszer mindenkit a termelési szervezetbe kapcsol bele.

A termelési szervezetnek nemcsak külső alakját kívánjuk megreformálni, hanem belső munkatevékenységét is. A munka válik a legfőbb etikai értéké. A munka az, amelynek erejében és eredményében egyedül bízhatunk. Nem az éhség kényszeríti ezentúl az embereket munkára, hanem a társadalmi kötelezettség. A munkát nem az idegen főkebirtokeosok javára végezzük. A munka eredményét kizárólagosan a dolgozók élvezik. Reméljük, hogy az értéktöbblet elmélete a multak gazdasági történetéhez fog tartozni. Át kell vinnünk a köztudatba, hogy a szocializált üzem a munkának fokozottabb teljesítését, a leggazdaságosabb termelést, a termelési eszközöknek leggazdaságosabb kihasználását követelik. A meg rövidített munkaidő alatt nagyobb munkateljesítményt kell elérni, mint aminőt annakelőtte a hosszú munkaidő eredményezett. Korántsem jelenti ez a munkaerőknek másfajta kizsákmányolását, mert mindenkinek tudatában kell lennie annak, hogy a köz által nyújtott kulturális örömök, az egészség és testi épség fokozott védelme mindezekért bőven kárpótolja. Ha az állam kizárólagosan a dolgozók erejére van felépítve, ha nélkülozi a militaris kényszererőket, az esetben a munkának új erkölcsi értékelését kell megteremteni.

A munka eredményessége közügy. A munkaszervezet egységességénél fogva mindenkinek ellenőrizni kell azt, hogy a másik teljesíti-e kötelezettségét a társadalommal, a munkaállammal szemben.

Új probléma az, hogy miként állapíttassék meg a munkateljesítmény minimuma. A bérfizetési rendszerek közül melyiket kell átvennünk, hogy a célt legjobban biztosítsuk, vagy mily módozatokat kell találnunk, hogy a kérdést megoldhassuk. Új munkaiskolát kell teremtenünk és új szervet arra is, amely folytonos figyelemmel kísérje a szocializált üzemek munkásainak teljesítményét, amely avatkozzék bele ott, ahol a teljesítmény alászállt, de tárja példaként a többi üzemek munkásai elé azt, hogy miképen lehet a termelés eredményességét fokozni. A munkásoknak egymás közötti szervezetlen versenyét az üzemek versengése kell, hogy kiegészítse annál is inkább, mert a nemzetközi verseny oly feladatok elé fogja állítani termelésünket, amelyeknek csakis az esetben tudunk megfelelni, ha a munka physiológiai és psychológiai részét tudományos megfigyelés alá vesszük.

A munkaügyi bíróságok ezentúl kizárólag két munkavállaló ülnök közreműködésével járnak el. A folyamatban levő perekben a tárgyalások 15 napnál nem hosszabb határidővel újra kitűzettek és az erre vonatkozó rendelet szerint a munkaügyi pereket a legsürgősebben kell elintézni.

Az igazságügyi népbiztosság rendeletileg kimondotta, hogy a magánjogi szolgálati szerződésből eredő munkaügyi perek, tekintet nélkül a per tárgyának értékére, akkor is a Forradalmi Kormányzótanács rendelete értelmében szervezett munkaügyi bíróság hatáskörébe tartoznak, ha 1919. január hó 6. napja előtt már folyamatban voltak. A folyamatban lévő perek iratait az elsőfokú bíróságoktól a peres felek bármelyikének kérelmére haladéktalanul kötelesek átvenni a területükön működő munkaügyi bíróságok. Az átvétel miatt perorvoslat nem használható. A munkaügyi bíróság ezen perekben is a tárgyalást nyomban kitűzi és az eddig lefolytatott eljárás eredményét a körülményekhez képest figyelembe veszi. Amennyiben az elsőfokú bíróság a fent körülírt perekben a rendelet életbelépte előtt már érdemleges ítéletet hozott, a felebbvitelre az eddigi szabályok irányadóak, azzal az eltéréssel, hogy a felebbezést a felebbezési bíróság, mint munkaügyi bíróság intézi el.

Az ipari munkabérek megállapítása. A Legfőbb Népgazdasági Tanács feladata lesz a munkabérek végleges rendezése. A Forradalmi Kormányzótanács az ipari munkások béreit ideiglenesen rendezte. A rendelet szerint külön kategóriákat képeznek a tanult szakmunkások és 10 évnél hosszabb gyakorlattal bíró betanult munkások, a 10 évnél rövidebb gyakorlattal bíró betanult munkások és 10 évnél hosszabb gyakorlattal bíró segédmunkások (napszamosok); 10 évnél rövidebb gyakorlattal bíró segédmunkások (napszamosok) és az ifjúmunkások. A

rendelet meghatározza ezen kategóriáknál a legalacsonyabb és legmagasabb órabérek nagyságát és ezen határok között a fizetés megállapítását az üzem termelési biztosa az ellenőrző munkástanáccsal egyetértőleg az üzemi bizalmiak bevonásával végzi. Ha a munkásság ezen megállapítással megelégedve nincs, döntés céljából az illetékes szakszervezethez fordul. A rendes munkaidő napi 8, illetve heti 48 óra. Ennél hosszabb munkaidőt csak rendkívüli esetekben szabad teljesíteni és ily esetekben pótlék fizetendő. A szabadban dolgozó munkások az időjárás folytán veszített rendes munkaidejükre is fizetendők. Szerelési munkáknál a környéken teljesített munkáért pótlék jár. Ezen rendelkezések nem vonatkoznak a bányákban alkalmazott összes munkásokra, akikre nézve a március 30-iki megállapodások érvényesek. Segélyeket (gyorssegély, ruhasegély) ezentúl fizetni nem szabad. Természetbeni javadalmazások értéke a megállapított keresetből levonandó. A rendelet 1919. évi április hó 14-től kezdődőleg lépett életbe.

A szocializált gyógyszerárak alkalmazottainak munkabére. A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság addig is, míg a legfőbb népgazdasági tanács a gyógyszerári munkások munkabérét véglegesen nem rendezi, a munkabérek ideiglenes rendezésével a gyógyszerári munkások szakszervezetét bírta meg. A volt tulajdonosok (üzletvezetők) fizetése nem haladhatja meg a legmagasabb fizetésű munkás bérét. A munkabérek ezentúl havonként előre fizetendők.

Munkabérek lefoglalása. A kormányzótanács LV. számú rendelete értelmében a munkabérek magánfelek követeléseinek behajtására, vagy biztosítására legfeljebb egyötödrészben foglalhatók le végrehajtás útján. A munkás felelősége és fel- vagy lemenő ágbeli rokonai javára megállapított tartásdíj behajtására, vagy biztosítására azonban a munkabér kétötödrészét lehet lefoglalni; a felállítandó családügyi bíróság méltánylást érdemlő esetben kimondhatja, hogy a tartási igények érvényesítése végett a munkabér felerészben foglalható le. A rendeletben megállapított korlátok a proletárállam követeléseire nem vonatkoznak. Munkásnak tekintendő mindenki, aki munkabért kap; a díjazás elnevezése különbséget nem tesz.

Ifjummunkások védelme. A közoktatásügyi népbiztosság rendeletileg kimondotta, hogy a tanoncoktól senki tandíjat nem követelhet. Házi munkára a tanoncok fel nem használhatók. Azok a rendeletek, amelyek a tanoncok munkabéreire vonatkoznak és a munkaidőt szabályozzák, egyúttal mindennemű 18 éven aluli, még fel nem szabadult alkalmazottra is vonatkoznak (kifutó, segédmunkás, gyakornok, stb. akár fiú, akár leány). E rendelet megszegői felett a forradalmi törvényszék ítél.

A kertgazdasági munkások munkaideje. A földművelésügyi népbiztosság az Alkalmazott Kertészek és Kertmunkások Országos Szövetségével egyetértőleg megállapította, hogy a kertgazdaságokban foglalkozó munkaerők napi munkaideje március és április hónapokban 8 $\frac{1}{2}$ óra, május és augusztus hónapokban napi 11 óra, szeptember hónapban 10 óra, az év többi hónapjaiban pedig napi 9 óra. E munkaidőből a munkásnak délelőtt egy óra reggeli szünete, május és szeptember hónapokban pedig ezenfelül délután egy félóra délutáni szünetre van igénye. A déli ebéidő (12—2 óráig) a munkaidőbe nincs beszámítva. Diszkertészetekben, gyümölcsösökben és faiskolákban, valamint hajtás, melegágyi és növényházi kultúra alá tartozó munkákban a munkaidő napi nyolc óra.

Közalkalmazottak újabb háborús segélye. A közalkalmazottak újabb háborús segélyéről, drágasági segélyéről és családi pótlékának felemeléséről szóló törvények hatályát a Kormányzótanács április és május havára meghosszabbította.

Közszolgálati alkalmazottak illetményeiről kiállított nyugták bélyegmentesek. A pénzügyi népbiztosság kimondotta, hogy a közszolgálati

alkalmazottaknak, továbbá az ellátást élvező volt közszolgálati alkalmazottaknak, valamint a közszolgálati alkalmazottak ellátást élvező özvegyeinek és árváinak nyugtái, amelyeket valamely közpénztárból húzott illetményeikről, nyugdíjukról, vagy egyéb ellátásaikról állítanak ki, bélyegmentések. E rendelet szempontjából közszolgálati alkalmazottaknak tekintendők az országos és kerületi munkásbiztosító pénztáraknál alkalmazottak is.

A Földmunkás Szövetség munkája. A proletárdiktatura kikiáltását követő napon a Földmunkás Szövetség költözött be az ezerholdasok Köztelekpalatájába. A Földmunkás Szövetség azóta három irányban folytatta akcióját. Dolgozik saját szervezetének kiépítésén, közreműködik új termelőszövetkezetek létesítésénél és mindent elkövet a termelés biztosítására. Ez ma az egyedüli földműves szervezet, amelyben a kisgazdáknak és a földmunkásoknak bizalma összpontosul. Naponkint sok százan keresik fel személyesen és írásban, hogy felvilágosítást, útbaigazítást és a népbiztosságoknál előforduló ügyes-bajos dolgokban tanácsot kérjenek. A Szövetség emberei állandóan járnak a vidéken, hogy a helyszínen is megadják a kisgazdáknak és földmunkásoknak a felvilágosításokat. Vannak ezenkívül állandó kirendeltségeik a vidéken: a megyei földműves-titkárok.

A Földmunkás Szövetségnek sikerült kollektív szerződések létrehozásával a nyugalmat a vidéken helyreállítani. Ma már teljes a megelégedés a földmunkások között. Az aratási szerződéseket most kötik meg, Pest, Somogy és Tolna megyék legtöbb részében kollektív szerződés jött létre. A kapásnövények művelésénél a Földmunkás Szövetség támogatta a munkásoknak azt a törekvését, hogy ezután a részes művelés helyét a majorsági, illetve szövetkezeti művelés foglalja el. Alapos a remény, hogy nem marad bevetetlen terület az országban.

A bevonulások hatása a gyáriparra. A bevonulás folytán a gyárakban — a municiót készítő telepektől eltekintve, amelyekben az üzem teljes erővel folyik — csakis a katonailag ki nem képzett, az öregebb korosztályú, a rokkant, a nő- és az ifjúmunkások maradtak vissza. A Szociális Termelés Népbiztossága arra törekszik, hogy az üzemet ezzel a munkaerővel a lehetőségig fentartsa, ami a ki nem képzettek bevonulása időpontjáig többé-kevésbé az eddigi méretek között keresztül is vihető. A katonailag ki nem képzettek bevonulása esetére azonban a termelés szempontjából mélyreható intézkedésekhez kell nyúlni.

Ebben a tekintetben a megoldás — A Munka értesülése szerint — abból áll, hogy a gyáripárban üzemkoncentrációt visznek majd keresztül, azaz a munkát olyan telepre központosítják, amelyeknek fentartása a legmegokoltabbnak látszik. A gépiparban most szólítják fel az egyes gyárakat, jelentsék be, hogy üzeimikben milyen munkások maradtak és a beérkező adatok alapján szemelik ki, illetve állítják majd össze a koncentrált üzemeket.

Ezek szerint a bevonulás egyáltalán nem késleltette a gyáripárnak amúgy is tervbe vett összevonását. Az egész különbség csak az, hogy amíg a munkástömegeknek katonai célból való elvonása nélkül ez a koncentráció egy műszaki program óvatosabb egymásutánja alapján ment volna végbe, a változott helyzet folytán a műszaki programnak kell alkalmazkodni az adott viszonyokhoz.

Nemzetközi munkásvédelmi konferenciát szándékoznak a szövetséges kormányok összehívni, amint a „Correspondenzblatt“ értesül Londonból. A konferenciára minden állam két kormányképviselőt küldene s ezenkívül a munkások és munkáltatók is küldenének egy-egy képviselőt. A munkáltatók képviseltetésének ügye a tanácsköztársaságok országaiban nem időszerű többé, mert azokban a munkásvédelem ügyeiben csakis a munkások bírnak határozati joggal.

A Szociális Termelés Népbiztosságának Munkásvédelmi Szakosztálya. A Szociális Termelés Népbiztosságának kebelében újonnan felállított Munkásvédelmi Szakosztály a következő feladatokat tűzte maga elé: A társadalmi termelésben résztvevő üzemeknél úgy az üzemi helyiségekben, mint a munkagépekre, valamint egyéb készülékekre a munkások testi épségének és

egészségének megóvására szükséges berendezéseket megtervezi, gondoskodik azok elkészítéséről és felszereléséről. A szakosztály különös súlyt vet arra, hogy a tervezés alatt álló erő- és munkagépek, amelyeket a Szociális Termelés Népbiztossága saját vezetése alatt álló üzemekben fog felállítani, a munkabiztonság kívánalmainak megfelelően készíttessenek el. A gépek és a védőkészülékek organikus egészet képezzenek, úgy hogy a munkás biztonságának megnövekedése ne a termelés hátrányára, hanem előnyére szolgáljon. A védőkészülék tehát ne legyen akadály, melyet a munkás félredob, ha sürgős munkájában szabadon akar mozogni. Hogy a termelés folytonossága érdekében az üzembiztosságot a lehető legnagyobb mértékben fokozza, gondoskodik oly berendezések felállításáról, amelyek alkalmasak arra, hogy tűzveszedelem esetén a tűz terjedése megátoltassék.

A rokkantügyek ideiglenes rendezése. A rokkantügyek teljhatalmú intézésével megbízott népbiztos addig is, amíg a rokkantügy rendezésének és a segélyezés apparátusának egészséges alapokon való felépítésének technikai előfeltételei megteremthetők, elrendelte, hogy mindazok a rokkantak, akiknek rokkantsági % -uk már meg van állapítva és fizetési meghagyásukat megkapták, 1919. évi április hó 1-től visszamenőleg 4300 koronás évi rokkantilletményben részesülnek. Azok a rokkantak, akiknek rokkantsági % -uk még nincsen megállapítva, de fizetési meghagyásukat már megkapták, egyelőre 50%-os rokkantsági arányszám alapján részesülnek ugyancsak április 1-től számított előlegben.

Az utókezelés alatt lévő hadisérültek napi illetményei 4 koronáról 6 koronára emeltettek. Mindaddig, amíg az özvegyek és árvák nyugdíja rendezést nyerhet, ideiglenes megoldásképpen az özvegyi nyugdíj és árvák nevelési járulékaik 1919. évi április hó 1-től visszamenőleg az eddigi összeg háromszorosára emeltettek. A rokkantsági illetmények, illetve özvegyi nyugdíjak és nevelési járulékok felemelése kizárólag a rokkant proletárokat és a proletárok özvegyeit és árváit illeti.

A borraalórendszer eltörlése. A borraalórendszer kivált azokban az iparokban dívott, ahol az alkalmazott nem munkaadójától kapta meg a teljes munkabérét, hanem a munkabér megállapításánál figyelembe vették azt a kereseti lehetőséget, amely az alkalmazott részére a munkába való belépéssel és a munka teljesítésével nyílik. Az alkalmazott tehát közvetlenül, minden egyes munkaszolgáltatás után egy harmadik személytől apró összegekben kapta meg az őt megillető munkabért. Nyilvánvaló volt mindig az a viszony, amely ennek folytán a munkavállaló és a szolgálatok igénybevevője között volt és amely a munkavállalóra nézve bizonyos megaláztatást is jelentett. Minden egyes esetben külön-külön meg kellett köszönnie az apró összegekben odavetett pénzt. A munkaadó által fizetett bér nem állott arányban azzal az összeggel, amely a munkavállalót megillette és amelyet annak a borraalókkal kellett kipótolnia.

A borraalók szokásosak voltak a borbély- és fodrászműhelyekben, fürdőintézetekben, kávéházakban és vendéglőkben, egyes szállítási vállalatoknál, sütődékben. A kávéházakban és vendéglőkben nemcsak a pincér igényel borraalót, hanem a zenekar is. Borraaló-keresetre volt utalva a főpincér is, pedig ez az üzletnek voltaképeni vezetője, aki rendelkezési joggal is bír. Az önértékes fogyasztónak éppoly kellemetlen volt a borraalót nyújtani, mint amilyen megaláztatást jelentett ez a munkavállaló részére. A forradalom a munkaviszony természetét azokban az iparágakban is megváltoztatta, ahol a borraalórendszer dívott. A borbélyok és fodrászok, úgyszintén a kávéházi és vendéglői pincérek kollektív egyezményei a borraaló-rendszert teljesen kiküszöbölik. A kormány rendelete pedig kimondja, hogy árdrágítást követ el az a pincér, aki borraalót elfogad. Következik ez az intézkedés abból, hogy ezentúl ezen iparágak munkavállalói is munkabéreiket közvetlenül a munkaadóktól kapják és a fogyasztó közönség magasabb árakat fizet.

Német-ausztriai gyermekvédelmi törvény. A nemzetgyűlés által alkotott törvény értelmében 14 éven aluli fiúk és lányok csak annyiban foglalkoztathatók, amennyiben azáltal egészségükben sérelmet nem szenvednek és testi s szellemi fejlődésük, valamint erkölcsük veszélyeztetve nincsen. Kimondja azonkívül a törvény, hogy a tizenkettedik életévüket még be nem töltött gyermekek nem foglalkoztathatók, kivételével a mezőgazdaságnak és háztartásnak. Tizedik

életévük betöltése után könnyű munkával foglalkoztathatók a gyermekek iskolai napokon, de csak legfeljebb napi három óráig. Aki idegen gyermekeket akar foglalkoztatni, köteles a községi hatóságtól minden egyes gyermek részére külön munkakártyát kikérni. A gyermekmunka ellenőrzésére külön ellenőrző közegeket rendelnek ki.

Hadisérültek és rokkantak ellátása. A német-ausztriai államtanács újra szabályozza a hadisérültek és rokkantak ellátását. Az erre vonatkozó törvényjavaslatot most tárgyalja a népjóléti államhivatalban szervezett állandó bizottság.

A javaslat szerint az állami kártalanításra jogosultak mindazok a nem hivatásos katonák (a hivatásos katonák ellátását külön szabályozzák) akik katonai szolgálat közben, vagy valamely hadműveleti cselekmény következtében egészségükben károsodást szenvedtek és azoknak a hozzátartozói, akik ily okok következtében elhaltak. A javaslat nemcsak pénzbeli segílyt, hanem a gyógykezelésre, gyógyintézetekben való elhelyezésre és gyógyászati segédeszközökre való jogot is biztosítja az arra szorulóknak. A rokkantak és az elhunytak hozzátartozói járadékot kapnak.

Rokkanttjáradékra azoknak van igényük, akiknek a munkaképessége több mint 15 százalékkal csökkent. Ha a munkaképesség-csökkenés több mint 80 százalék, akkor a teljes járadék, ezen alúl részjáradék jár. A teljes járadékot a sérültnek a katonai szolgálat előtti évi keresete alapján állapítják meg. E célból 18 kereseti osztályt állapít meg a javaslat. A teljes járadék legkisebb összege 1080 korona, legmagasabb összege 4800 korona. Olyanok részére, akiknek a hadbavonulásuk előtt még nem volt önálló keresetük (tanulók), vagy akiknek a keresete nem állapítható meg, megbízhatóan (önállóak) az előképzettség és lakóhely figyelembevételével minimális járadéktáblázat van a javaslatban.

Családfenntartók minden 18 éven aluli gyermek után 10 százalékos járadék-pótlékot kapnak. Teljes tehetetlen rokkantak 800, 1000, 1200 és 1400 korona külön pótlékot kapnak a lakóhelyük szerint osztályozva.

Elhalálozás esetén járadékra jogosultak az özvegy (nem törvényes házastárs, ha bizonyos ideig együttéltek) törvényes és törvénytelen gyermekek, eltartásra szoruló szülők és árva testvérek), ez utóbbiak 18 éves korukig.

Az özvegyi járadék a teljes járadék 30 százaléka, ha az özvegy 60 évesnél idősebb, vagy egyébként teljesen munkaképtelen, akkor a teljes járadék fele. Az árvajáradék az első gyermek után 20, a többiek után 15, teljes árvának 35%. Az árvajáradék rendszerint 18 éves korig jár, de engedélyezhető 24 éves korig.

A törvény hatályosságának első évében az összes járadékokhoz 50 százalékos pótlék jár.

A törvény végrehajtására minden tartományban bizottságokat szerveznek, amelyeket a hadügyi és pénzügyi igazgatás képviselőin kívül a hadisérültek szervezeteinek a képviselőiből s egészségügyi, oktatásügyi és munkásbiztosítási szakemberekből állítanak össze. E bizottság határozatai ellen a közigazgatási bíróságnál alakítandó külön bírósághoz lehet felebbezni. A vitás kérdések eldöntésében a hadisérültek is közreműködnek mint ülnökök.

Éjjeli munka eltöltése a húsiparban. A németausztriai kormány népjóléti államhivatala február 28-iki kelettel elrendelte, hogy az összes húsipari üzemekben, kolbászgyárakban és húsfüstöldékben az esti 8 órától, reggeli 5 óráig terjedő időben tilos a munka. E tilalom alól kivétnak azok az üzemek, amelyekben a munkaidő úgy van szabályozva, hogy 24 órán belül senki sincs 8 óránál hosszabb időn át foglalkoztatva. A tilalom alól egy évben legfeljebb 10 napra kivételt adhat még az elsőfokú iparhatóság, ha árúk elromlásának megakadályozása ezt indokolja.

Megszüntették a munkakönyvet s a szerződésszegés büntetését Német-Ausztriában. Egy f. évi január 25-én kelt német-ausztriai törvény eltörli a munkakönyveket s hatályon kívül helyezi az ipartörvénynek 86. §-át, amelynek alapján a szerződésszegő munkást meg lehetett büntetni és visszavezettetni.

A munkakönyv helyett az ipari munkás kívánságára tartózkodási helyének a községi hatósága köteles egy bizonylatot kiállítani, amelyben a foglalkozását igazolja.

Az ipartörvény 86. §-a helyébe a polgári törvénykönyv rendelkezései lép-

nek azzal a kiegészítéssel, hogy az ipari munkás szerződésszegése, illetve a munkaviszonynak szerződésszegés útján való felbontása által okozott kárért az a munkaadó is felelős, aki őt a szerződésszegésre rábírta, avagy a munkaviszony szabályszerű felbontása előtt alkalmazásába veszi, habár tudja, hogy munkaviszonyát nem szabályszerűen bontotta fel.

A nyolc órás munkanapról szóló törvény végrehajtása tárgyában rendeletet adott ki a német-ausztriai népjóléti miniszter. A rendelet azokat az általános és különleges kivételeket állapítja meg, amelyeket a munkaügyi tanács a végrehajtás során szükségesnek talált. A törvény a nők és fiatalkorúak munkaidejét heti 44 órában állapítja meg s kötelezővé teszi, hogy a munkát szombaton déli 12 órakor kell abbahagyniok. Ezen rendelkezésektől el lehet tekinteni a rendelet szerint azokban az üzemekben, ahol a nőknek és a fiatalkorúaknak a munkája annyira összefügg a férfiak munkájával, hogy nélkülök ők sem dolgozhatnak. Meghosszabbítható a munkaidő a folytonos üzemekben a csapatváltás keresztülvitele céljából. Általános kivételeket enged a rendelet a portások, éjjeli őrök és fuvarosoknál. Átmenetileg meghosszabbítható a munkaidő — a tanult munkások hiánya vagy egyéb üzemi okokból — a keramiai ipar, a cukor- és malátagyártás s a papíripar folytonos üzemében.

A munkanélküliek segélyezését a német-ausztriai kormány március 31-ig meghosszabbította. Eredetileg csak február 15-ig szólt a munkanélküliek segélyezésére vonatkozó rendelkezés, de minthogy a gazdasági viszonyok nem javultak, a kormány szükségesnek látta a segélyezés továbbra való fentartását. Egyidejűleg azonban szigorította az igényjogosultság feltételeit s megadta a lehetőséget arra, hogy a segély megvonassék azoktól, akiknek megfelelő munkaalkalmat tudnak kijelölni.

Szociáljogi alapítások a Majna melletti Frankfurtban. A bíróságok tehermentesítése és a jogviszonyok gyors elintézése céljából a városi tanács előterjesztést tett a közgyűlésnek, hogy egy városi békéltető hivatal (Rechtsfriedensamt) állíttassék fel. A bíróság tagjai a városi tanács 2 tagja, 4 polgár, akik közül 2 városi képviselő és 1 nő legyen. A hivatal feladatai a következők: jogi tanács nyújtása a jogsegélyre szorulóknak részére, beadványok és ajánlatok szerkesztése, az ellenféllel való békés megegyezés közvetítése; büntetőügyekben a bűnvádi eljárás lehető megelőzése; választott bírósági eljárás a felek kérelmére, vagy ha azt szabályrendelet, vagy törvény határozza meg; a fizetési zavarokkal küzdők vagyoni viszonyainak rendezése. A hivatal más jogi intézményekkel karöltve dolgozik. A döntő bíróságok szakképzett jogász elnöke alatt és ülnökök közreműködésével bíraskodnak. Az ülnököket a városi közgyűlés választja. A szegénysorsúak részére a felvilágosításokat díjmentesen adják.

A városi tanács egyidejűleg elhatározta, hogy az ipari és kereskedelmi bíróság keretében munkajogi döntő hivatalt fog létesíteni (Schiedesstelle für Arbeitsrecht). A hivatalhoz nemcsak munkajogi vitás esetekben lehet fordulni, hanem az esetben is, hogyha nem tulajdonképeni jogi igényeket érvényesítenek, hanem érdekeltségi kérdések eldöntését kívánják, amely esetekben objektív módon ítélkező hivatal döntésére van szükség, így pl. nyomasztó szerződési feltételek, a versenytilalmi klauzula stb. esetében. A hivatal főteendői a háztartási alkalmazottak szerződési ügyei lesznek. Az átmeneti időben a hivatal foglalkozni fog a hadból visszatértek [vitás kérdéseiben, munkába való visszavétele és foglalkoztatása ügyében is. A jogi szakképzettséggel bíró elnök mellett szakképzett ülnökök működnek közre, akiket a városi közgyűlés választ.

A munkástanácsok beillesztése az alkotmányos szervezetbe. A Spartakusok márciusi felkelése alkalmával a német birodalmi kormány a katonai és élelmezési kérdéseken kívül ígéretet tett a munkástanácsok szervezetének törvényes szabályozására. A megállapodás szerint a munkástanácsok elvileg elismertetnek, mint gazdasági érdekképviselők és az alkotmány szervezetébe foglalandók be. Hatáskörük megállapítása, választása és feladatköre egy indítványozandó törvényjavaslatban fog megtörténni. Az egyes üzemek részére üzemi munkás és alkalmazotti tanácsok választandók, amelyek az általános munkaviszonyok szabályozásánál egyenlőjoguan működnek közre. A termelés és árúelosztás felügyelete és szabályozása céljából az egyes ipari és üzemágakban munkaközösségek szervezendők, amelyekben a vállalkozók és üzemvezetők, munkások

és alkalmazottak, úgyszintén a munkaadói és munkavállalói szervezetek működnek közre. Meghatározott területű kerületekre, kerületi munkástanácsok (munkakamarák) és az egész birodalomra egy központi munkatanács alakítandó. A kerületi és a központi munkatanácsokban úgy az összes munkavállalók, valamint a munkaadók, szabad hivatások stb. képviseltessenek. A tanácsok működjenek közre a szocializálási intézkedéseknél és bevonandók a már szocializált üzemek és iparágak felügyeletébe. Véleményezik az összes gazdasági és szociálpolitikai törvényeket és jogukban áll az, hogy ily törvényeket indítványozzanak. A birodalmi kormány a központi tanácsot a gazdasági és szociális törvények előterjesztésekor meg fogja hallgatni.

Ugyancsak kinyilatkoztatta a német kormány, hogy a nemzetgyűlés elé oly törvényjavaslatot fog előterjeszteni, amely az egységes demokratikus munkajogot azzal a céllal szabályozza, hogy az üzemekben demokratikus alkotmányos viszonyokat teremtsen.

Az új munkaszervezet. Dr. Heinz Potthoff, a bajor szociális gondoskodás minisztériumának munkajogi referense, „Die staatliche Organisation der Arbeiter, Angestellten und Beamten zu wirtschaftlichen und sozialpolitischen Zwecken” cím alatt plasztikus képét nyújtja az új munkaszervezet megteremtésének. Potthoff abból indul ki, hogy még a szocialista társadalomban is a vállalatok feletti uralom, amelyet akkor bár a politikai közösség, állam vagy község gyakoroljon is, befolyással fog bírni a munkafeltételek megállapításába és az üzem vezetésébe. Ennélfogva az üzemek szervezete nem lehet köztársasági, hanem csak alkotmányos. A munkásoknak, alkalmazottaknak és hivatalnokoknak önkormányzatát kell megalkotni, amely mindazokat a jogi hatóságokat vonja magához, amelyeket ma a különböző hatóságok (iparfelügyelet, iparhatóság, stb.) gyakorolnak. Egységes szociális munkajogot kell teremteni az eddigi kazuisztikus törvényhozás helyett. A törvényhozó csak a munkaviszony alapelveit határozza meg, de egyúttal megteremti azokat az organumokat is, amelyek a változó viszonyoknak megfelelően töltik be a kerettörvényeket.

Üzemi tanácsok alakítandók mindazokban az üzemekben, intézményekben, hivatalokban, amelyek legalább húsz alkalmazottat foglalkoztatnak, az üzemi választmányok községenként helyi tanácsokat alkotnak, ezek felett pedig a kerületi tanács intézménye áll, amelynek hatásköre a régóta tervezett munkakamarának felelne meg. A kerületi tanácsok kebelében szerveztetnék meg tehát a munkások, alkalmazottak és hivatalnokok kamarája, a munkaügyi hivatal és a kerületi önkormányzat. A kamarák feladatkörébe tartozik a birodalmi munkaügyi hivatalnak javaslatokat tenni, kezdeményezési joggal élni, a munkaviszonyokat javítani, helyi tanácsok elleni panaszokat megvizsgálni. A munkaügyi hivatal feladatát részben a munkáltatók kamaráival közösen végeznék. Ennek hatáskörébe tartoznék az egyeztetés ügye a munkaviszályok esetében. Munkabeszüntetés vagy munkások elbocsátásának csakis az illetékes helyi munkaügyi hivatal egyeztető eljárásának igénybevétele után lehet helye. A kerületi önkormányzat a katonatanácsokkal és egyéb önkormányzati szervekkel közösen járna el. Mindezen tanácsok felett állna az országos tanács (Landsrat), amely a szociális ügyek minisztériumát támogatásával szolgálná. A legfelsőbb tanácsot a Reichsrat, birodalmi tanács képezi, amely a birodalmi munkaügyi hivatal véleményező szerve legyen. Potthoff füzete a Duncker és Humblot cég kiadásában jelent meg.

A német szocializáló törvény. A német birodalmi nemzetgyűlés által elfogadott szocializáló törvény értelmében a munkaerő, mint legfőbb gazdasági érték, a birodalom különös oltalma alatt áll. Minden német állampolgárnak erkölcsi kötelessége, hogy személyes szabadságának sérelme nélkül, szellemi és testi erejének és képzettségének megfelelő munkát teljesítsen. Amennyiben ily munkára alkalma nincsen, szükséges ellátásáról gondoskodás történik. A birodalomnak jogában áll, hogy a köztulajdonba vételre alkalmas gazdasági vállalkozásokat, különösen azokat, amelyek a föld kincseinek megszerzésére vonatkoznak, azoknak a közgazdaságba átvezetése és a szükségletek fedezése érdekében a gazdasági javak előállítását és szétosztását szabályozza. Újabb birodalmi törvé-

nyekben kell szabályozni a kártalanítás kérdését. A birodalmi törvény által szabályozott közgazdasági feladatokat a birodalom, a szövetséges államok, a községek, a községek kötelei, vagy a gazdasági önkormányzati testületek teljesítik. Az önkormányzati testületek felett a birodalom gyakorolja a felügyeletet. A felügyelet végrehajtásánál a szövetséges államok hatóságai igénybe vehetők.

A szocializáló törvényben foglalt alapelveket első ízben a széngazdaság szervezéséről szóló törvénytől vette figyelembe a német nemzetgyűlés. A birodalmi kormány e törvényjavaslat tárgyalása alkalmával nyilatkozott első ízben konkrét formában a szocializálásról. Wissel miniszter kifejtette, hogy meghatározott szénterület termelése a javaslat által összefoglaltatnak, ezek a szövetségek köteleket fognak alkotni, amely a termelés fokozását és a fogyasztást fogja szabályozni. Ez nem fogja okozni a gazdasági élet megmerevedését, hiszen a fogyasztók nem fogják önönmagukat tönkretenni. A széntanács adja a széngazdaságra vonatkozó általános rendeleteket, anélkül, hogy az üzemvezetés egyes kérdéseibe beleavatkozzék. A szénszervezetek és az egyéb szakértő tanácsok által ajánlott férfiakat a birodalmi kormány is meg fogja hallgatni és pedig az összes széntermelési területekről. Ez által és a munkások közreműködése által a törvény szakszerű keresztülvitele biztosítva van.

A munkaviszony általános rendezése a német birodalomban. A német birodalom szakszervezetei és munkaadó szövetségei között 1918. november hó 15-én megállapodás jött létre, amely lényeges elvi kijelentéseket tartalmaz. Az egyezményben a munkáltató-szövetségek elismerték a szakszervezeteket, mint a munkásság hivatott érdekképviselőit. A koalíció-szabadságnak bárminő megszorítása a munkások és munkásnők ellenében tilos. A munkáltatók és a munkáltató szövetségek a jövőben a gazdasági béke alapján álló egyesületeket (sárga szervezetek) támogatni még közvetlenül sem fogják és azokat teljesen magukra hagyják. A hadiszolgálatból visszatért valamennyi munkavállaló ígérennyel bír arra, hogy jelentkezése után azonnal beléphessen régi munkahelyére, amelyet a háború előtt elfoglalt. Az érdekelt munkáltató és munkavállaló szövetségek oda hatnak, hogy nyers anyagok beszerzése és vállalati megbízások alapján kötelezettségeiknek teljes mértékben eleget tehessenek. A munkanélküliek nyilvántartása közös szabályozás és paritásos igazgatás alapján történjen. Valamennyi munkavállaló munkafeltételeit a viszonyoknak megfelelő kollektív egyezmények alapján állapítsák meg. Az erre vonatkozó tárgyalások haladék nélkül megkezdendők és mielőbb befejezendők. Minden olyan üzemben, ahol legalább 50 munkavállaló dolgozik, munkásválasztmány alakítandó, amely azokat képviseli és az üzemtulajdonossal közösen oda hat, hogy az üzem viszonyai a kollektív egyezménynek értelmében szabályoztassék. A kollektív szerződésnek alapján választott bíróságok, illetőleg egyeztető hivatalok létesítendők, amelyben a munkavállalók és munkáltatók egyenlő képviseltetési joggal bírnak. Valamennyi üzemre nézve a napi rendes munkaidő legmagasabb tartama 8 órában állapítandó meg. A munkaidő ezen megrövidítése nem lehet oka a munkakeresmény megszorításának. Ez egyezmény keresztülvitele, valamint a leszerelés szabályozása, a gazdasági élet fentartása és a munkavállalók létfeltételének biztosítása, kivált a súlyos hadisérültek érdekében széleskörű intézkedések tétessenek az érdekelt munkáltató és munkavállaló szervezetek központi választmánya által, amelyek paritásos alapon a szakmai szerződés elvének figyelembevételével létesíttessenek. A központi választmány hatáskörébe tartozik továbbá az alapvető kérdések feletti határozathozatal, amennyiben azok a bér- és munkaviszonyok kollektív szabályozásából erednek, valamint a viszályok megszüntetése az esetben, ha az több szakmai csoportot együttesen érint. Határozata úgy a munkáltatókra, mint a munkavállalókra kötelező hatállyal bír, amennyiben ezt egy héten belül a kérdés által érintett bármely érdekképviselő meg nem támadta. A megállapodás az aláírás napjával lépett hatályba és, fenntartva az esetleges más irányú törvényes szabályozást, csak 3 havi kölcsönös felmondási idővel szüntethető meg. Ezen megállapodás megfelelőleg alkalmazandó a munkáltató szövetségek és az alkalmazottak között fennálló viszony elbírálása tekintetében.

A munkaviszony új szabályozása a Németbirodalomban. A németbirodalmi megbízottak tanácsa és a birodalmi munkaügyi hivatal államtitkára 1918. évi december hó 23-án kiadott alapvető rendeletükkel szabályozták a tarifaszervezés, a munkás- és alkalmazotti választmányok és az egyeztető hivatalok jogintézményeit. Az új munkajog megalkotásának első kísérlete ez, amely már eddig is heves irodalmi és munkásharcot fejtett ki abban az irányban, hogy annak további fejlesztése mielőbb megtörténjék.

A *tarifaszervezés* intézményét a rendelet a Németbirodalomban első ízben helyezi törvényes jogvédelem alá. A tarifaszervezések, amelyek a munkavállalók egyesülése és egyes munkáltatók között, illetve a munkáltatók egyesülése között írásbeli szerződéssel jönnek létre s a munkaviszonyt szabályozzák, hatálytalaná teszik mindazokat a munkaszervezéseket, amelyek az érdekelt felek között jöttek létre, amennyiben azok az egyezménytől eltérnek. Az eltérő intézkedések csak annyiban bírnak hatállyal, amennyiben a tarifaszervezések azt elvileg megengedik, vagy amennyiben azok a munkafeltételeket a munkavállaló javára módosítják és a tarifaszervezésben az ellenkező kifejezetten kizárva nincsen. A hatálytalan megegyezések helyébe a tarifaegyezménynek megfelelő intézkedései lépnek.

A birodalmi munkaügyi hivatal a tarifaszervezéseket, amelyek bizonyos szakmákra a munkafeltételeket szabályozzák, általános kötelező erővel ruháztatja fel. Ez esetben a hatályossági területen az egyezmények akkor is kötelező erővel bírnak, amennyiben a munkáltató, illetve a munkavállaló, vagy azok egyike sem vett részt a tarifaszervezés megkötésében. Az általános kötelező erőt a birodalmi munkaügyi hivatal a felek egyikének megfelelő indítványára mondja ki. Az ily egyezmények a tarifaregiszterbe vezetendők be. A regisztert a birodalmi munkaügyi hivatal, vagy az általa megjelölt más bíróság vezeti.

A *munkás- és alkalmazotti választmányok* szervezendők mindazokban az üzemekben, intézményekben és hivatalokban, amelyekben legalább 20 alkalmazott van foglalkoztatva és amelyekben a polgári segédszolgálatról szóló törvény, illetve az ipari rendtartás alapján ily választmányok még megalkotva nincsenek.

A munkás- és alkalmazotti választmányok hatáskörébe tartozik, hogy a munkások és alkalmazottak gazdasági érdekeit az üzemben, intézményben, illetve hivatalban megvédjék. A munkáltatókkal közösen kell afelett felügyelniük, hogy a vállalatoknál a tarifaszervezések végrehajtassanak. Amennyiben ilyen tarifális szerződés nincsen, a választmányok a munkások és alkalmazottak érdekeit gazdasági szervezetével egyetértőleg működnek közre a bér- és egyéb munkaviszonyok szabályozásánál. A választmány feladatai közé tartozik, hogy a munkásság és alkalmazottak egymás közötti megértését, valamint azoknak a munkáltatókkal való egyetértését előmozdítsák. Figyelmüket ki kell terjeszteniük a balesetek és egészségre káros veszélyek leküzdésére, evégből az iparfelügyelőséget, valamint az egyéb illetékes hivatalokat és hatóságokat kezdeményezésükkel, tanácsadásaikkal és felvilágosításaikkal támogatják.

A munkaviszonyok kiegyenlítése céljából a rendelet *egyeztető választmányokat* létesít, amely a munkáltatók és munkavállalók 2—2 állandó és 1—1 pótképviselőjéből alakul. Az egyeztető választmányok a felek, illetve az érdekképviselők bármelyikének a felhívására a bér- és egyéb munkafeltételek megállapításában közreműködnek, amennyiben a felek nem fordultak az ipari, a bányai vagy más érdekképviselő egyeztető hivatalához, vagy ipari, illetve kereskedelmi bírósághoz. Az egyeztető választmány a felek között a békés kiegyenlítést kíséri meg. A megegyezést közhírré teszik, amennyiben a felek az ellenkező kérelmet elő nem terjesztik. Amennyiben megegyezés nem jön létre, az esetben az egyeztető választmány határozatot hoz, amely a felek közötti összes vitás kérdésekre kiterjed. A határozatot az egyeztető választmány az esetben is megbocsátja, amennyiben a felek egyike nem jelent meg, vagy tárgyalásba nem bocsátkozott. A határozat egyszerű szótöbbséggel hozható meg. Amennyiben határozat hozatott, azt a felek előtt azzal a felhívással kell kihirdetni, hogy bizonyos határidő alatt nyilatkozzanak vajjon annak alávetik-e magukat. Amennyiben a határidő alatt nem nyilatkoznak, az olybá tekintendő, mintha a határozatot magukra nézve kötelezőnek nem ismerik el. A határidő eltelte után az egyeztető választmány határozatát nyilvánosságra hozza, úgyszintén a felek nyilatkozatát.

A bányáügyek szabályozása a Németbirodalomban. A németbirodalmi kormány mindaddig, amíg az egész széntermelést átfogó törvényes szabályozás meg nem történhetik és mindaddig, míg a nép összességének a jöve-

delemben való részesedése (szocializálás) szabályozva nincsen, az egyes bányaterületekre birodalmi megbízottakat nevezett ki. A birodalmi megbízottak a vállalkozók és a munkások képviselőiből neveztetnek ki. A megbízottak feladatkörébe tartozik, hogy a széntermelés fokozására vonatkozó, úgyszintén a forgalombahozatalra és a szén értékesítésére, valamint az ár megállapítására vonatkozó intézkedéseket figyelemmel kísérik. Azokban az üzemekben, ahol a bányatörvény értelmében állandó munkásválasztmányok vannak, ez utóbbiak az 1918. évi december hó 28-án kiadott rendelet értelmében újjászervezendők. A munkásválasztmányok tagjainak választása ezentúl nem a biztonsági felügyelők útján történik, hanem közvetlen és titkos aránylagos szavazás útján.

Mezőgazdasági és háztartási alkalmazottak szervezkedése. A németországi szakszervezetek központi lapja közli, hogy a mezőgazdasági munkások szakszervezetének a taglétszáma elérte a 75.000-ret. A szövetség 10 év óta áll fenn.

A háztartási munkások szervezetébe az utóbbi időben több mint 10.000 új tag lépett be.

A mezőgazdasági munkások munkaviszonya ügyében a németországi földmunkások szövetsége és a munkáltatók szervezete között kötött szerződés részletesen szabályozza a munkaviszony feltételeit. A munkaidő az év négy hónapjában átlag napi 8 óra, négy hónapban 10 óra és négy hónapban 11 óra. Az ezen felül teljesített munkát külön kell fizetni, külön pótlékokkal. A munkaidőbe beleszámítatik az oda- és visszamenet a munkahelyre, nem számíthatók azonban be az időközi szünetek. A nyári időszakban naponként legalább 2 órai szünetet kell munkaközben engedélyezni.

A készpénzbérek rendszerint hetenként kell fizetni. A természetbeni szolgáltatásokat negyedévenként kell kiadni középminőségű árukban, vagy pedig hivatalosan megállapított maximális árakon, vagy a piaci árakon megváltani. A föld- és házhasználat díját az írásbeli szerződésben előre meg kell állapítani. Munkásválasztmánnyal bíró üzemekben ezeknek meghallgatásával munkarendet kell készíteni. A munkarendben meg kell állapítani a munkaidőt s szabályozni kell az esetleges büntetéspénzek hovaforrását.

Háztartást vezető munkásnők egy órával korábban hagyják abba a munkát. Husvét, pünkösd és karácsony előtt való napokon teljesen szabadok.

Az egyezségben a természetben adott lakásokra vonatkozólag is van intézkedés. A nőtlenek lakásainak is fűthetőnek, elzárhatóknak s legalább asztallal, ágygal, székekkel, zárható szekrénnel s mosdókkal kell felszerelve lenni. A szerződés időelőtti felbontása esetén a lakásban 3 hetig bent maradhat a munkás. A használatra bírt föld terményére szintén joga van a szerződés felbontása esetén, annak az időnek az arányában, amely alatt a földet művelte. Vitás esetekben egyeztető bizottságok döntenek. Járadékokat a munkabérbe beszámítani nem szabad.

A berlini háztartási alkalmazottak normálszerződése. A cselédrendtartás hatályon kívül helyezése folytán a háztartási alkalmazottak munkaviszonyát a németbirodalmi polgári törvénykönyv szabályozza. A háztartási alkalmazottak munkaviszonyának karakterisztikuma az, hogy a ház urával állanak munkaviszonyban, akinek háztartásában élnek. A munkaviszony a háztartási alkalmazott életkora, neme, műveltségi foka és származása (városi, illetve falusi) szerint igazodik. A munkáltatónak a háztartási alkalmazottal szemben elfoglalt jogállása a cselédrendtartás hatályon kívül helyezése folytán is másnemű lesz, mint aminő a munkaviszony egyéb munkásrétegeknél. A háztartási alkalmazottak ennél fogva különösen reá vannak szorulva a jogvédelemre.

A berlini városi munkaközvetítő hivatal mellett kuratórium létesült, amelynek tagjai a háziasszonyok és az alkalmazotti egyesületek képviselői. A kuratórium kísérletet tett, hogy a cselédrendtartás hatályon kívül helyezésével beállott hiányokat szerződéssel pótolja, amelyet a felek az állásközvetítés alkalmával kötnek meg. Minthogy ezen normálszerződés tudomásunk szerint először foglalja egyé a háztartási alkalmazottak munkakörét, szükségesnek tartjuk, hogy azt részletesebben ismertessük.

A szerződés megállapítja elsősorban a pontos munkakört, a háztartásban élő személyek és a szobák számát, a lakás holfékvését (emelet), megállapítja a munkabért, részletezi a szabad lakást, a kielégítő étellemezést, a havi munkabért,

amely minden hónap utolsó napján fizetendő. Kezdők részére a legkisebb munkabért 15 márkában és 5 márká drágasági pótlékban javasolták. A háztartási alkalmazott az illetékes kerületi pénztárnál bejelentendő. A szerződés a háztartási munkálatokat részletesen felsorolja. Kimondja azt, hogy a háztartási alkalmazottnak egyedüli használatra elzárható szobában egy ágy bocsátandó rendelkezésre; a szoba kívülre nyíló ablakkal bírjon, legyen ellátva szekrénnel, mosdóeszközökkel és törülközővel. Ahol fürdőszoba van, a háztartási alkalmazottnak meg kell engedni, hogy hetenként egyszer fürödhessék. A háztartási alkalmazott munkakészsége szabály szerint 13 órára terjedjen, amelyben azonban benne foglaltatik 2 órai ebéidő és szabad rendelkezésre álló idő. Esti 7 óra után a háztartási alkalmazott csak a folyó munkálatokat tartozik elvégezni. Ezen időn túl mosással, vasalással, tisztogatással és javítási munkálatokkal stb. nem foglalkoztatható. Amennyiben 8 óra után válik munkája szükségessé (látogatás, társas összejövetel), az esetben külön órabérre tarthat igényt. Minden második vasárnap 3 órától kezdődőleg szabad, azonkívül igénye van hetenként 4 órai szabad időre, amelyet délután 4 órától kezdődőleg vehet ki. A szerződés mintája szerint a nem szándékosan okozott károkért bérlevonásnak nincs helye. Felmondási idő 14 nap. Amennyiben a szerződésből folyóan jogvita támad a felek között, az esetben egy felállítandó döntő bíróság ítélkezik, amely a háziasszonyok és a háztartási alkalmazottak egyenlő számú tagjaiból alakul.

A cselédtörvények felfüggesztése Bajorországban. A hadi felszerelési iparban felszabadult munkaerőknek a házi és mezőgazdasági munkákra való átvezetését megkönnyítendő, a bajor minisztérium rendeletet bocsátott ki. A rendelet a cselédrendtartást és a mezőgazdasági munkások ellen kibocsátott kivételes törvényeket hatályon kívül helyezi, így a rendőri büntető törvénykönyv reájuk vonatkozó intézkedéseit is. Kimondja, hogy mindazok a kivételes rendelkezések, amelyek a mezőgazdasági munkások szolgálati könyvének kiszolgáltatására, vezetésére és megőrzésére vonatkoznak, hatályon kívül helyeztetnek. A polgári törvénykönyv végrehajtási törvényének a cselédszerződésre vonatkozó magánjogi rendelkezésének újlagos szabályozását a rendelet fenntartja.

A rendelet szabályozza azoknak a munkásoknak és alkalmazottnak jogát is, akik a munkáltató háztartásában házi munkákkal vannak foglalkoztatva (háztartási alkalmazottak) és nem esnek az ipari rendtartás rendelkezése alá. A háztartási alkalmazottak és a munkáltatók érdekképviselője állapotodjanak meg normálszerződésekben, amelyek a helybeli illetékes leszerelési kormánybiztosnak mutatandók be. Amennyiben ez a normálszerződést jóváhagyja, annak rendezése a kormánybiztos által meghatározott területeken valamennyi háztartási munkás szerződésére irányadó, amennyiben a felek kifejezetten az attól való eltérésben nem állapodtak meg. A normálszerződéstől, illetve helyi szokástól leendő eltérés csak akkor bír hatállyal, ha írásbelileg szerződésbe foglalták. A normál munkaszerződések közhírré teendők. A háztartási alkalmazottnak igénye van napi 9 órai megszakítás nélküli éjjeli pihenőidőre. A háztartási alkalmazottnak igényük van minden héten 1 munkanapon, megszakítás nélküli legalább 4 órai kimenő időre, valamint minden második hét vasárnapján és a törvényes ünnepnapokon is legalább 6 órai kimenőre. Megfelelő időt kell részükre biztosítani az istentiszteletek látogatására is. A napi munkaidő közben 1^{1/2} órai ebéidőre 1 órai pihenőidőre van igényük. Amennyiben a háztartási alkalmazottakat a rendes munkájuk bevégzése és esti 9 óra után külön munkával foglalkoztatják, igényükkel bírnak a túlmunkák külön díjazására. Egy évi szolgálati idő után igényükkel bír a háztartási alkalmazott évente legalább 8 napi üdülési szabadságra, teljes munkadíja mellett. A háztartási alkalmazottakkal kötött és a rendeletben foglaltakkal ellenkező megállapodások semmisek.

A mező- és erdőgazdasági munkások és alkalmazottak jogviszonyainak újbóli szabályozását a kormány fenntartja magának.

A női munkaerők elbocsátása dolgában a németországi fogyasztási szövetkezetek központja megállapodást létesített a szakszervezeti tanáccsal, a férfiak helyébe alkalmazott nők elbocsátásának a sorrendjére. Eszerint a szolgálati idő figyelembevételével elbocsátják: 1. azokat az asszonyokat, akiknek férjük dolgozik; 2. azokat a lányokat és asszonyokat, akiknek nem kell mások eltartásáról gondoskodni; 3. azokat, akik 1—2 személyről gondoskodnak s ez után 4. sorban a többieket.

A hadból visszatértek közül első sorban a családfenntartókat veszik vissza.

A munkanélküliekről való gondoskodás a német birodalomban.

A munkanélküliek segélyezését a német birodalomban a község és a községek kötelei birodalmi költségen teljesítik. A munkanélküliekről való gondoskodás, nem viselheti a szegénységélyezés jellegét. A felmerülő költségeket a községek, illetőleg a községek kötelei, részint a birodalom és az egyes szövetséges államok viselik. Segélyben csak az részesülhet, aki 14-ik életévét betöltötte, munkaképes és munkára hajlandó, azonban munkanélkülsége folytán oly helyzetben van, hogy a segélyre reá szorul. Ez az állapot akkor állapítható meg, ha a háztartásában élő hozzátartozóik jövedelmét is hozzászámítva, sem képes a létfenntartásra. Nők csak abban az esetben segélyezhetők, amennyiben kereső munkára vannak utalva. Azok, akiknek fenntartójuk munkaképesen tért vissza, segélyre igényt nem tarthatnak. A munkanélküliek kötelezve vannak minden kiutalt munkát, legyen az szakmáján kívüli, vagy más községben levő is, vagy pedig leszállított munkaidejű, elfogadni, ha a helyi szokásos bért felajánlják és a munka nem veszélyes egészségére, erkölcsileg nem káros és ha házasoknál a család eltartását nem teszi lehetetlenné.

A munkanélküliek segélye megfelelő legyen és legalább is oly összegben állapíttassék meg, amely a birodalmi biztosítási törvény értelmében a családtagok számát figyelembe véve, a helyi szokásos átlagos bérnek megfelel; a pénzbeli segélyezés helyett természetben is nyújtható a segélyezés (élelmiszerekkel való ellátás, lakbérsegély, stb.) A község, illetve a községek kötelei jogosítva vannak, hogy a segélyezést előfeltételekhez kössék (az általános műveltséget elősegítő előadásokon való részvétel, szakmai kiképzés, műhelyek és tanfolyamok látogatása); különösen fiatalabb munkásoknál tehetik ezektől a segélyezést függővé. A munkanélküliek segélyezésére külön segély-választmányok alakítandók, amelyekben a munkások és munkáltatók képviselői egyenlő számban vesznek részt. Az igényjogosultság kérdésében ez határoz, ami ellen a községi felügyelőhatóságokhoz van jogorvoslatnak helye. Valamelyik munkásszervezet indítványára a segély kifizetése, a munkanélküliek ellenőrzése a szervezetre ruházható át, amennyiben tagjait munkanélküli segélyezésben részesíti és megfelelő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy úgy a segélyek kifizetése, mint a munkanélküliek ellenőrzése rendben fog megtörténni.

A nyílt elárusító-üzletek vasárnapi szünetének rendezése Németországban. Németországban eddig az ipartörvény megengedte, hogy az üzletek vasárnap 5 órán át nyitva legyenek tarthatók. Helyi szabályrendeletek a nyitvatartást tovább korlátozhatták s a teljes vasárnapi szünetet is elrendelhatték. Most egységesen rendezték a vasárnapi üzletzárást. Az üzleteket vasárnap nyitva tartani általában nem szabad. A helyi rendőrhatalóság azonban egy évben összesen 6 vasárnap és ünnepnapra, a felsőbb hatóság pedig még további 4 vasárnap és ünnepnapra kivételt engedélyezhet. Ilyen engedélyt adhat vasárnaponként 2 órára a felsőbb hatóság az áruk elszállítása érdekében szükséges munkák végzésére a szállítási és hajózási üzemekben. Takarékpénztárakra és biztosítási üzletekre ugyanazok a szabályok kötelezők, mint más üzletekre. Gyógyszertárak felváltva tarthatók zárva.

A borraivaló-rendszer megszüntetése Berlinben. A berlini pincérek sztrájkja alkalmából alakult egyeztető bizottság elhatározta, hogy a vendéglőkben május 1-től kezdődően a borraivaló-rendszert a heti fix fizetéses rendszerrel kell felváltani. Addig a pincérek 10 százalék felszolgálati díjat számítanak. A szállodákban, kávéházakban s luxus bormérésekben már január 15-én megszüntették a borraivaló-rendszert.

Üzemi választmányok a porosz államvasutaknál. A porosz vasútiügyi miniszter az üzemi választmányokról szóló általános rendelet alapján kiadott rendeletében a következőképpen rendezte az üzemi választmányok hatáskörét a vasútnál. A helyi munkásválasztmányok ítélik meg a munkások minden panaszát, sérelmeit s a munkaviszonyra vonatkozó minden javaslat előterjesztésére. Ha a közvetlen intézkedésre hivatottakkal nem jön létre a megegyezés, az ügyet az igazgatóság elé terjesztik, amely azt a kerületi választmánnyal, annak megalakulásáig pedig az igazgatóság székhelyén működő munkástanáccsal tárgyalja le. Ha itt sem bírnak megegyezni, akkor az ügy a miniszter elé kerül, aki a minisztériumban szervezett munkástanáccsal, avagy a szervezendő központi tanács-választmánnyal való tárgyalás útján dönt az ügyben.

Poroszországban építőmunkásokat alkalmaznak építés-ellenőröknek. A porosz lakásügyek kormánybiztosa 1918 december hó 13-án kiadott rendeletével az építőipari balesetek megelőzése érdekében rendeletet bocsátott ki. A rendelet megvalósítja azt a régen sürgetett kívánságot, hogy építőmunkásokat vonjanak be az építések ellenőrzési munkálataiba. A rendelet megkeresi a helyi rendőri hatóságokat, azon községekeit is, ahol már hatóságilag megbízott építési ellenőrök vannak, hogy az építőmunkásosztályból vett egy vagy több személyt alkalmazzanak építési ellenőröknek, akik az építési hivatalokat támogatják, de önállóan is végezzenek ellenőrző munkát. A munkásvédelmi intézkedések megszegését az építésvezető figyelmeztetésével és rendőri feljelentéssel kell megszüntetniük. E munkálatokra első sorban oly építőmunkásokat kell alkalmazni, akik hivatásukat többé nem folytathatják s kivált hadirokkantakat. A szakszervezet közvetítését az építésellenőrök megbízásánál rendszerint igénybe kell venni. Ellenőrnek csak az alkalmazható, aki mint tanonc felszabadult és legalább öt évig dolgozott a szakmában. Az építés-ellenőrök napidíjban és utazási költségeik megtérítésében részesülnek, állandó alkalmaztatásuk esetében pedig megállapított évi illetményekben. Ez a rendelet a szakma munkásainál megnyugvást keltett. A hasonló bajorországi rendelettel szemben annyiban jelent haladást, hogy a helyi hatóságoknak kötelezővé teszi azt, hogy az építés-ellenőrök megbízásánál a szakszervezet közvetítését vegyék igénybe.

A nyolcórás munkanap Svájcban. Zürich-kanton volt az első, amely a svájci szövetséges államok közül a 8 órás munkanap törvénybe iktatása iránt készséget mutatott. A zürichi kormánytanács január 7-én terjesztett a kanton-tanács elé törvényjavaslatot a munkaidő szabályozásáról. Ez a törvényjavaslat 50.000 alkalmazott és munkás számára jelentett heti 48 órás munkaidőt.

E javaslat folyamánya volt a kanton-tanács 1918. november 13-án meghozott határozatának, amely a kormányt felhívta, hogy a 8 órás munkanapról törvényjavaslatot terjesszen elő. A kanton-tanács csak a saját törvényhozása alá tartozó üzemekre nézve szabályozhatta a kérdést, nem pedig azon üzemekre kiterjedőleg is, amelyek a szövetségi törvényhozás alá tartoznak. Hatásköre kiterjed a mező- és erdőgazdaságra, a gyári törvény alá nem tartozó ipari üzemekre, a kereskedelmi, a bank- és biztosítási üzemekre, a szállítási iparra, kivételével a vasutaknak és a gőzhajózásnak; a szabad foglalkozásokra s a közgazgatásra kivételével a szövetségi hivataloknak.

A törvény alá tartozó üzemekben a munkaidő rendszerint a heti 48 órát meg nem haladja; mégis igazolt szükség esetén és az illetékes hatóságok hozzájárulásával a munkaidő bizonyos órákkal és meghatározott számú munkásokra meghosszabbítható. A meghosszabbításnál azonban figyelembe veendő: a) a 18 éven aluli munkások és munkásnők a túlórák teljesítése alól ki vannak véve, úgyszintén azok a nők, akiknél a szülés óta 6 hét még le nem telt; felnőtt munkásnők naponta legfeljebb 2 túlórárt végezhetnek, azonban egy évben a túlórák száma nem haladhatja meg a 75 túlórárt; b) felnőtt munkások részére a túlmunka végzésére engedély 80 munkanapra adható, azonban az elvégezendő túlórák száma ezeknél sem haladhatja meg a 150 túlórárt. A túlórák legalább a rendes munkabér egynegyedével díjaztassanak jobban.

A munkaidőnek oly módon történő kijátszása, hogy munkásoknak otthon elvégzendő munkát adnak ki, tilos. A munkaidőre vonatkozó szabályok nem nyernek alkalmazást azokra a segédmunkákra, amelyek a tulajdonképeni szakmai munkát megelőzik vagy követik.

Az angol szakszervezetek fejlődése a háború alatt. A »Labour Gazette« m. évi decemberi száma figyelemreméltó adatokat közöl az angol szakszervezetek fejlődéséről a háború alatt. 1913-ban az összes szakszervezetek taglétszáma 3,965.782 volt. 1914-ben a taglétszám valamivel csökkent. 1915-ben azonban már 4,163.134-re emelkedett, 1916-ban ismét emelkedett mintegy háromszázezerrel. 1917-ben pedig elérte az 5,288.000-ret. Az emelkedés a tanulatlan munkások szervezeteiben volt legnagyobb. A számadatokból azonban valószínűleg látszik, hogy ebben a létszámban a hadbavonultak is benne foglaltatnak.

Az angolországi sztrájkokról ír a Sociale Praxis január 6. és 20-i számában. A sztrájkok — szerinte — a leszerelés következtében beállott munkásfőlölség következményei. Hozzájárul a munkások nagy kimerültsége. A londoni gépészek a 40 órás munkahetet követelik, a bányászok a 6 órás munkanapot, a sütők az éjjeli munka megszüntetését. A vasutasok megkapták a 8 órás munka

napot. A bányászok helyenkint az üzemek szocializálását is követelik s az átmenet-gazdasági miniszter magatartásából kivehető, hogy a kormánynak nem ellen-szenvesek ezek a követelések. A sztrájkok sok helyütt a szakszervezetek hozzá-járulása nélkül törtek ki. Január végén már mintegy 790.000 lehetett a sztrájkolók száma. Glasgowban katonaságot vonultattak fel a sztrájkolók ellen. A villamos-energiaszolgáltatás biztosítása érdekében pedig a hadiszolgáltatási törvény alapján kivételes intézkedéseket rendelt el a kormány.

Nagy sztrájkok vannak Indiában is. Bombayban 100.000 textilmunkás sztrájkol.

Franciaországban szintén nagy a nyugtalanság a munkások között. Párisban a közúti és földalatti vasút személyzetét militarizálták.

Sztrájktilalom Angolországban. Az angol államtanács a birodalom védelméről szóló törvény alapján rendeletet adott, amely szerint 6 hónapi fogházzal, illetve kényszermunkával avagy 100 font st. büntetéssel sújtható az a munkás, aki valamely városnak villamos erőt szolgáltató üzemből a munkát a szerződés megszegésével abbahagyja. Ugyanilyen büntetéssel sújtható az is, aki valakit a szerződészegésre felhív.

Gyermekvédelmi klauzula a nyilvános szállításoknál az Egyesült Államokban. Az Egyesült Államok hadimunka-hivatala elrendelte, hogy a had-felszerelések szállítási szerződéseibe feltételként veendő be, hogy munkafeltételek-nek szigorú összhangzásban kell lenniök a szövetség, valamint az egyes államok munkásvédelmi törvényhozásának rendelkezéseivel; minimális feltételként meg-szabandók: a 14 éven aluli gyermekek alkalmazása tilos, a 14 és 16 életév közöttiek napi 8 óránál hosszabb ideig, úgyszintén esti 7 óra és reggeli 6 óra között egyáltalán nem foglalkoztathatók.

A munkaviszonyra vonatkozó közlemények a Proletár-diktatúra előtti időből.*)

A magánvállalkozás kiküszöbölése a közmunkákból. Az Országos Munkaügyi Tanács munkás- és alkalmazott tagjai külön megbeszélésen fog-lalkoztak a közmunkák kérdésével és egyhangúlag megállapodtak abban, hogy a jövőben a magántőke engedélyt ne kaphasson semmiféle közüzemi vasútvonal építésére, hanem minden vasutat maga az állam építtessen. Az állam az illetékes szakszervezet bevonásával, a vállalkozás kizárásával közvetlenül saját számlá-jára végeztessen mindenféle közmunkát, melyek végrehajtására létesítsen külön szervet, amelynek vezetésébe vonassanak be a munkásság küldöttei. Az állami pénzen épült közmunka nyomán előálló föld-, illetve telekérték-emelkedés teljes egészében az államot illesse.

A munkaalkalmak megteremtésére a Munkaügyi Tanács vezetése alatt egy központi anyagnyilvántartó és anyagelosztó hivatal állíttassék fel és ez a hiva-tal rendelkezék a közmunkákhoz szükséges anyagok felett és joga legyen le-foglalni a vállalkozók, vagy kereskedők birtokában levő tömegszerszámokat és anyagokat. A nyersanyag és a bányatermékek termelésének fokozására külön szerv létesíttessék, amely új bányákat nyitna meg és a meglévő bányüzemeket a termelés szempontjából szigorúan ellenőrizze.

Mezőgazdasági békéltető és bérmegállapító bizottságok. A kor-mány 430/1919. M. E. számú rendelete értelmében a mezőgazdaságban felmerült ellentétek és súrlódások megszüntetése végett a gazdasági termelés folytonossá-gának biztosítása érdekében ott, ahol szükséges, vagy ahol az érdekeltség kívánja, a törvényhatóságok területén a lakosság számarányához képest 10—100 tagból álló Mezőgazdasági Békéltető és Bérmegállapító Bizottságot kell szervezni.

A bizottság tagjait felerészben a törvényhatóság területén lakó gazdasági munkások és szolgálati viszonyban álló gazdasági cselédek közül, másik fele-részben pedig törvényhatóság területén lakó munkaadó és cseléd tartó gazdák közül kell kiküldeni. A gazdasági felügyelő hivatalból tagja a bizottságnak. A bi-zottság hatáskörébe tartozik:

*) E közlemények aktualitásukat ugyan elveszítették, de a munkaviszony fejlődése és a mai állapotokkal való összehasonlítása szempontjából közlésüket mégsem tartjuk feleslegesnek. Szerk.

1. a mezőgazdasági munkások és cselédek javadalmazásának megállapítása,
 2. a mezőgazdasági munkások (cselédek) és munkaadók (gazdák) között felmerült vitás kérdések békés úton való elintézése. A mezőgazdasági munkások és cselédek javadalmát a bizottság a törvényhatóság területére nézve egységesen vagy a viszonyokhoz képest járasonként, sőt esetleg községenként is külön-külön állapíthatja meg. E megállapításokat minden hivatalos eljárásban irányadónak kell tekinteni. Egyes munkások (cselédek) és munkaadók (gazdák) között felmerülő vitás ügyekben a bizottság, mint békéltető közeg jár el s ha a békéltetés nem sikerül, bármelyik félnek joga van a munkaügyi bírósághoz fordulni.

Ifjűmunkások kollektív szerződése. A Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének munkásügyi szervezete megegyezést kötött a Vas- és Fémmunkások Szövetségével, illetve a Szocialista Ifjűmunkások Országos Szövetségével. A megegyezés az ifjűmunkások részére szolgálati idejük arányában emelkedő órabéreket állapított meg. Az ifjűmunkások eddigi keresete az új órabérek alapján minimálisan 15%-kal emelkedett. A megegyezés kimondja, hogy a 8 órai munkaidőről szóló törvény, illetve rendelet megjelenése után az ifjűmunkások bére újabb 10%-kal emelendő.

Cementmunkások kollektív szerződése. A cementmunkások a budapesti gyárosokkal egy évre érvényes kollektív szerződést kötöttek. A szerződés a napi munkaidőt 8 órában határozza meg és a 8 órán túl végzett túlmunka 100%-kal magasabb bér mellett díjazandó. A szerződés megállapítja a munkások napi minimális munkateljesítményét is.

Irodai, üzleti és raktári segédmunkások béregegyezménye. A segédmunkások munkáltatóikkal kollektív szerződést kötöttek, amely szerződés úgy a férfi-, mint a nőmunkások részére béremeléseket biztosított. A minimális munkabérek férfiaknál 16 éves korig heti 80 K, 18 éves korig 120 K, 18 éven felülieknek heti 160 K, a nehéz testi munkát végzőknél pedig 100 K. Nőmunkások 16 éves korig 80, a 16 évet meghaladó életkornál 120 K hetibért kapnak, míg a betanult nőmunkások 130, a nehéz testi munkát végzők pedig 100 K-át. A segédmunkások munkaideje napi 8 óra, a felmondási idő hat hónapot meg nem haladó munkaviszonynál 14 nap, hosszabb munkaviszonynál hat hét. Betegség esetén egy évi szolgálat után a segédmunkások hat hétig teljes fizetést kapnak, három havi szolgálat után hat héten át a táppénz és fizetés közötti különbözet folyósítandó. A szerződés egy évi munkaviszony után 8 napi, két év után 14 napi évi szabadságot köt ki a munkásoknak.

Famunkások kollektív szerződése. A famunkások szakszervezete kollektív szerződést kötött a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségével és a Magyar Asztalosmesterek Országos Szervezetével. A szerződés a munkások heti munkaidejét 48 órában határozza meg olyan módon, hogy szombaton a munkaidő osztatlanul legfeljebb 6 óra. A 8 órán túl végzett munkánál az első két túlórára 50, azontúl 100% pótdíjazás fizetendő. A szerződés megállapítja a műhelyen kívüli és a vidéken végzett munkák túldíjazását, a minimális órabérek, a munkaközvetítés rendjét és kimondja, hogy olyan üzemekben, melyekben a törvény alapján üzemi választmány nem alakítható, a bizalmi rendszer a munkáltatók által elismerendő. A szerződés hat hónapra kötelező és lejáta előtt hat heti felmondással bontható fel.

Szabómunkások béregegyezménye. A budapesti nőszabómunkások béregegyezményt létesítettek munkáltatóikkal. Az egyezmény a heti munkaidőt 47 és $\frac{1}{2}$ órában állapítja meg. A szakmabeli munkások és munkások 28 és $\frac{1}{2}$ % átlagos bérjavítást kaptak és az önálló férfimunkások heti bére minimálisan 270 K-ban, a nőmunkások bére pedig szaktudás és a szakmánál töltött szolgálati idő szerint heti 60 K-tól 231 K összegben állapított meg. A megegyezés február hó 16-tól egy évi időtartamra érvényes.

Mezőgazdasági munkások kollektív szerződése. A Földmunkások és Kisgazdák Országos Szövetsége kollektív szerződést kötött a fehérmegyei gazdákkal a mezőgazdasági alkalmazottak munka- és bérviszonyainak rendezésére. A szerződés meghatározza a munkások évi készpénz- és természetbeni, valamint föld-járandóságát és kiterjeszkedik arra is, hogy a gazdaságok a törvény rendelkezései szerint tartoznak gondoskodni orvostól, gyógyszerekről és szülésznőkről. Betegség esetén a munkáltató a munkás béréből nem eszközölhet

levonást. A gazdaság érdekében vasárnap és ünnepnap folytatott mezei munka külön díjazandó. Minden gazdasági alkalmazott évenként 6 szabadnapra tarthat igényt olyan időben, mikor a szabadság a gazdasági üzem menetét nem zavarja. Vitás esetekben a kormány rendelete alapján megalakuló békéltető bizottság dönt.

A szerződés az 1919. évre Fehér megyében biztosítja a nyugodt mezőgazdasági termelést és valószínű, hogy e szerződés alapján a többi vármegyék gazdái és alkalmazottai között is egyezségek jönnek létre.

Kollektív szerződések a kereskedelemben. A kereskedelmi alkalmazottak szakszervezete a fővárosban a kereskedő-főnökök különböző egyesületeivel tárgyalásokat folytat kollektív szerződések ügyében. A szakszervezet legutóbb a csemege- detail- és a nagyobb fűszerkereskedőkkel, a droguisták főnöktestületével, a gyógyszerű-nagykereskedőkkel és a Magyar Fotokereskedők Egyesületével kötött kollektív szerződést. Ezek a szerződések a fenti szakmában dolgozó üzleti, irodai és raktári alkalmazottak munkaviszonyait és fizetését szabályozzák. Megállapítják a minimális béreket, melyek a szolgálati évek számával aránylagosan emelkednek, kiterjeszkednek az évente rendszeresen biztosítandó szabadságidőre, előírják a szakszervezeti munkaközvetítést, a bizalmi személyek elismertetését. A szerződések hatálya hat hónapra terjed.

Kollektív szerződés megtartásának biztosítása. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége 1919. évi március hó 8-án tartott vezetőségi ülésén egyhangú határozattal kizárta tagjai sorából az F. F. konfekció cég személyzetét. A határozat indokolása szerint az alkalmazottak a céggel kötött szerződést a Szövetség tudta és beleegyezése nélkül megsemmisítették és szervezett alkalmazottakhoz nem méltó módon viselkedtek úgy az üzletben, mint a szakszervezetben.

Magántisztviselők kollektív szerződése. A Magyarországi Magántisztviselők Szövetsége legutóbb az osztálysorsjegy- és filmszakma tisztviselőinek munka- és bérviszonyait rendezte az érdekelt munkáltatókkal kötött kollektív szerződésekben, melyek a tisztviselők részére visszamenő hatállyal biztosítottak fizetésemeléseket.

A gépkocsivezetők szolgálati viszonyának rendezése. A minisztérium 1.643/1919. számú rendeletével szabályozta a háborúból visszatért gépkocsi vezetőik szolgálati viszonyát. Ez a rendelet a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak szolgálati viszonya tárgyában kiadott rendeletről a következőkben tér el:

A rendelet kimondja, hogy nem követelheti a szolgálatba való visszafogadást az a gépkocsivezető, aki a rendelet életbelépése napján szakmájában alkalmazásban van, vagy önálló foglalkozást űz. A munkaadó a háborúból visszatért gépkocsivezetőt 800 korona pénzbeli értéknek megfelelő havi munkabérral köteles szolgálatába visszafogadni. A háborúból visszatért gépkocsivezetőt csak két hónapi felmondási idővel lehet elbocsátani és ezen felmondási idő akkor is megilleti őt, ha a munkaadó őt a háború előtti állásába visszafogadni nem fogja. Ez utóbbi esetben, valamint az esetben, ha az elbocsátás a rendelet életbelépésétől számított 6 hónapon belül történik, a gépkocsivezetőnek igénye van a felmondási időre járó munkabéren felül még kártalanításra is.

A kártalanítás összege a katonai szolgálat tartama szerint egy, kettő vagy három hónapra járó munkabér. A gépkocsivezetőt megillető követelések joghatályos kifizetése csak a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségéhez történhetik. Az, aki kártalanításban, vagy a felmondási időre járó fizetésben részesült, munkanélküli segélyben nem részesülhet. A gépkocsivezetőt ezen rendeletről folyóan megillető követelések másra nem ruházhatók át és csak a rendelet életbelépésétől számított egy éven belül érvényesíthetők.

SZAKIRODALOM.

A Budapesti Nyomor Vöröskönyve. (Csergő Hugó könyve.) Budapest Főváros Népjóléti Központja két évi működéséről ad számot ez a könyv, amely a jótékonykodó burzsoá-állam és a polgári magánjótékonyosság kínos és eredménytelen vergődésének képét tárja elénk. A békeidőknek éjjeli menedék-

helyeken, ingyentejen, ingyenkenyéren és koldusfilléreken elnémítható elesettjeit fölnovelte, hangossá, követelővé, olcsón ki nem fizethetővé tette a kapitalizmus utolsó világbűnténye: a háború. Az ostoba, rövidlátó, a szegénységen fukarkodó állam részvétlenül és megértés nélkül bujt el az általános szociális bomlás tömegjelensége elől. Annyi történt mindössze, hogy a szegénységélyezést el nevezték szociális gondoskodásnak és az organizálódó nyomorral szemben némileg organizálták az alamizsnaosztogatást. Csergő Hugó könyve őszinte nyíltsággal ebből a nézőpontból tárgyalja a kérdést és az ismertetett intézmény munkáját.

Amikor a népjóléti igazgatás szervezetének problémája a legaktuálisabb napi kérdések egyikévé lett, nem éreztelen közelebbről szemügyre vennünk a népjóléti igazgatás eme kísérletnek tekinthető alakulatát. Az a gondolat hívta életre, hogy »ilyen is legyen«. Számos privát és sokszor igen gyanus jótékonykodó egyesület »működött« a főváros területén rendszer, harmónia nélkül. A Népjóléti Központnak lett volna feladata az, hogy mindezt a magánegyesületi jótékonykodást, jellegének sérelme nélkül, egységbe foglalja, ellenőrizze, irányítsa és irányeszméssel lássa el. Egészen természetesnek látjuk, hogy ez a célkitűzés nemcsak a főváros »urainak« közömbössége miatt, de az egyesülési szabadság oltalma alá húzódó jótékony panamisták ellenállása miatt sem sikerülhetett. Egyébként ezt a célkitűzést teljesen jelentéktelennek tartjuk. Maga az intézmény hatóságféle lett, a hatóság attribútumai nélkül. Számtalan »tanácskozó« bizottságokkal tüzdelték tele, amelyek eszméket próbáltak termelni a gyakorlati megvalósulás minden reménye nélkül. A lázadó tömegnyomor azonban nem volt kielégíthető nagy és üres tervekkel. A viszonyok hamarosan a gyakorlati munkára állították be az intézményt. Két esztendő alatt a főváros, a Hadigondozó Hivatal, egyéb hatóságok és magánosok hozzájárulásaiból a Népjóléti Központ 21 millió koronát használ! föl. Ez az összeg visszaemlékezve az adott viszonyokra, nem látszik kicsinynek. A gyakorlatban azonban még arra sem volt elég, hogy jótékonyági célzatának csak türhetően is megfelelhessen. Ez természetesen nem az intézménynek a hibája volt, hanem a rendelkezésre bocsátott összegek csekélységén mulott. A kérdés azonban nem is ebből a szempontból érdekel bennünket, akik soha egy pillanatra sem voltunk kétségben a nyomor kiküszöbölésének helyes eszközei felől. A beszámoló könyv két irányban ad megfontolandó szempontokat. Az egyik az, hogy miféle szükségletek jelentkeztek a kielégítésre. Háborús alakulatról lévén szó, túlnyomólag háborús bajok jelentkeztek némi enyhítésre. Az intézet, amint a beszámolóból kitűnik, teljesen alkalmazkodott a felmerülő igényekhez és válogatás nélkül mindennek meg szeretett volna felelni. Volt egyes segélyezés a központban és előljáróságokon, természetbeni segélyezés élelemmel, cipővel, ruhával, hadirokkant-, árva- és özvegysegítés, anya- és csecsemővédelem, gyermekreggeliztetés, nyaraltatás, írók és művészek támogatása, jogi és egyéb tanácsadás, stb.

A másik szempont, amelyből bennünket az adatok érdekelnek a segélyek elosztása. Mintegy 280 ezer segélyezési eset fordult elő. Ez is mutatja, hogy tartós eredményeket a rendelkezésre álló összegből elérni nem lehetett. A segélyek egy része pillanatnyi segélyekül szolgált. Az új társadalmi rend természetesen a jövőre nézve fogalmilag kizárja ezeket a momentán alamizsnákat, amelyek abban az arányban megszüntethetők, amely arányban a rászorulókat intézményes ellátása biztosítatik.

A jelentés befejezéseképpen az intézmény jövő elhelyezkedésének kapcsán a népjóléti igazgatás megszervezési problémáit veti föl.

A könyv 10 koronáért a könyvárúsi forgalomban megszerezhető. sz—i.

I. Az egyenlőség problémája. — II. Bor, sör, pálinka. (Novák László füzetei) »Verőfény« cím alatt eugenikai és szocialista folyóiratot indított meg a szerző és e folyóiratnak jelent meg két könyvalakú kiadványa a fenti cím alatt. Mélyen a proletár eszmevilágában gyökerező proletár gondolkodó munkái ezek az írásművek, széles látókörű, nagy intelligenciájú ipari munkás dolgozatai az emberi faj nemesbülése és felszabadulásának területéről.

Az első füzet általános filozófiai megfontolások alapján az emberi egyenlőség problémájának megoldását a szocializmus diadalára vezeti vissza, a második füzet az alkoholkérdést tárgyalja.

Magas színvonalon és igen élvezetes formában ezt a füzetét a szerző kiváló régi munkatársunknak Stein Fülöp dr. emlékének szenteli. Egy-egy füzet ára 1 K 30 f., beszerezhető a Pesti könyvnyomdában.

Munka után

legjobb szórakozást nyújtja
„NÉPSZAVA“ harmónika
csoda erős hangú acélozott sarkú. Egysoros
2 váltós 70 K, 3 váltós 100 K, 4 váltós 120 K.

Bécsi mintájú kitünő munka
ábra szerinti

Egysoros 125 kor. Kétsoros 250 kor.

HÁROMSOROS HANGVERSENYHARMÓNIKA
450 korona.

Száj- és fuvóharmónikák
a legnagyobb választékban.

HANGSZER-OTTHON.

Fekete Mihály MESTERNÉL
Budapest, József-körút 9.

Kandia Részvénytársaság

cukorka-, csokoládé- és konzervművek
Temesvár.

Különlegesség: *Almamarmelade* tiszta, zamatos ízű.

ELSŐ GYULAI FÖTÖTT- ÉS
SZÖVÖTTIPARÁRÚ-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest • Gyula • Temesvár.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER
:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::
Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószerszállítója többek között
a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisz-
tériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiz-
tosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbeteg-
segélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a
Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztár-
nak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda
Vezérigazgatóság és az ország területén levő
összes hivatalainak, a Magy. Kir. Állam-
vasutak Igazgatósága és összes üzletve-
tőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és köz-
lekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán
cégeknek.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

UNIO

== PADLÓBEERESZTŐ ÉS ==
ABLAKTISZTÍTÓ VÁLLALAT

BUDAPEST, VII. MUNKÁS-U. 4.

Telefon: József 40-49.

Elvállalja lakások, üzletek, irodák teljes takarítását. A m. kir. főposta, az Országos Pénztár, a m. kir. Ludovika Akadémia, a Máv. budapesti üzletvezetőségének stb. szerződéses vállalkozója

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb
TÖMITŐ LEMEZ

EXPORTAZ EGESZ VILÁGBA.
ÖVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki kereskedésben.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA

részv.-társaság Budapest IV., Kálvin-tér 3.

ALAPITTATOTT 1856.

TELEFON 958.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkéz, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányukat.

Előnyös árak. Árjegyzék kívánatra ingyen. Pontos kiszolgálás.

„HATTYÚ” Fehérnemű Kölcsönző Vállalat

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, klubok részére.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRÚT 3.

Élet-, tűz-, baleset-, betöréses lopás
elleni, szavatossági, üveg-, jég- és
állatbiztosítás.

Modern feltételek! Olcsó díjak!
Kérjen díjajánlatot!

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszerszám- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyző egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; mülábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányaikat és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

Turul-cipő

elsőrangú, elegáns és
olcsó.

Elárusítóhely: Budapest,
Rákóczi-út 14. Király-u. 30.

A monarchia minden
nagyobb városában fiók

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

*Magyar Gyapjuipar
Részvénytársaság
Cemesvár.*

Kőszénbánya's Téglagyár Társulat

Telefonszám: **PESTEN** (ezelőtt DRASCHE) BUDAPEST, VII. ker., Király-utca 67. szám.
34-61 és 34-51.

Kerámít kocsiut-kövek. Kerámítlapok. Kerámít-, steró-, pillér-téglák. Traversz-téglák. Falburkoló-téglák. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelők. Egészségügyi és használati cikkek. Tűzálló chamotte téglák. Árjegyzék díjmentesen.

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.

UJLAKI TÉGLA- ÉS MÉSZ-ÉGETŐ R.-T.

Központi iroda:

Budapest, V., Akadémia-u. 9.

TELEFONSZÁM: 74-30. 74-31.

ASBESTPALA A LEGJOBB!

Egyébb gyártási ágazatok: Tetőcserépgyárak, téglagyárak, virágcserépgyár, mészégető-telep, kavicskotrás, műhabarcsgyár, kőbányák, asbestpala-gyár.

Kérjen mintát és árajánlatot.

Fényes a

„TAURIL“ pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGŐNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Legszebb

Pap-
lan

ágynemű, kárpitos árú,

Legjobb

Pap-
lan

vas- és rézbútorgyáros

Legolcsóbb

Pap-
lan

Szálloda, kórház,

intézet, iroda, valamint úri és polgári lakosztályok berendezési vállalat

Gichner János Budapest

VII., Erzsébet-körút 20.

Szőnyeg, pokróc, függöny, terítők, bútorszövet és vászonárúk nagy választékban utányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár szállítója.

Kereskedők figyelmébe!

Grenadinok, himzett svájci batisztok, fehér és színes opálok és himzett bluzok „csak nagyban“

Fonal- és Himzőipar R.-T.

Budapest, Erzsébet-körút 24.
Telefon: 97-03.